

Minna Rauas

AMMATTINA NUORISOTYÖ
-ESITYS NUORISOTYÖN EETTISESTÄ OHJEISTUKSESTA

Terveysten edistämisen koulutusohjelma
2010

AMMATTINA NUORISOTYÖ -ESITYS NUORISOTYÖN EETTISESTÄ OHJEISTUKSESTA

Rauas, Minna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Terveystieteiden koulutusohjelma
Maaliskuu 2010
Liimatainen-Yläne, Elina & Pamppunen Seppo
YKL: 38.7
Sivumäärä: 85

Asiasanat: nuorisotyö, ammatillisuus, eettisyys, etiikka, delfoimenetelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli rakentaa esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta. Nuorisotyö on laaja-alainen ja moninainen kenttä. Nuorisotyö sisältää paljon erilaisia toimijoita ja toimintoja. Edellytyksenä on kanssakäynti nuorten kanssa. Nuorisotyötä ohjaa nuorisolaki. Nuorisotyötä toteuttavat kunnat, seurakunnat ja järjestöt. Ammattieettinen ohjeistus ilmaisee ammatin asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Ohjeistus toimii eettisen harkinnan tukena työssä ja vahvistaa eettistä pohdintaa. Lisäksi se sisältää ammattia määrittäviä periaatteita.

Kehittämistyön menetelmänä käytettiin Delfoi-menetelmää. Se on asiantuntijamenetelmä, jonka avulla kerätään asiantuntijoiden kommentteja taustamateriaalista ja kehitetään niiden avulla uutta tietoa. Tässä opinnäytetyössä Delfoi-menetelmän lähtökohtana olivat nuorisolaki, nuorisotyön funktiot, nuorisotyön eetos sekä nuorisotyötä koskevat lait ja asetukset. Taustalla vaikuttivat myös ihmisoikeudet ja lasten oikeudet. Näistä muodostui kymmenen teeman ehdotelma nuorisotyön eettiseksi ohjeeksi, joka toimi taustamateriaalina kommentoinnille. Ensimmäinen Delfoi-kierros toteutettiin sähköpostilla seitsemän nuorisotyön asiantuntijatahon kanssa. Asiantuntijoiden antamat kommentit analysoitiin ja niiden pohjalta kehitettiin uusi taustamateriaali toiselle kommentointikierrokselle. Toinen Delfoi-kierros toteutettiin avoimena Internetissä blogin verkkokomentointina. Blogia ja kommentointimahdollisuutta mainostettiin eri tavoin nuorisotyön tahoille ja kentän työntekijöille. Annetut kommentit analysoitiin ja kommenttien pohjalta kehitettiin edelleen taustamateriaalia, josta rakentui lopullinen esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta.

Nuorisotyön määrittäminen ei ole yksinkertaista, jolloin myös yleisen eettisen ohjeistuksen rakentaminen oli haastavaa. Delfoi-menetelmä soveltui kehittämismenetelmäksi ja ensimmäinen kommentointikierros kehitti materiaalia tarkoituksenmukaisesti. Avoin toisen kierroksen kommentointi jäi paljon eettisen ohjeistuksen sisällön ja olemuksen pohtimisen tasolle. Lisäksi laajasta mainonnasta huolimatta verkkokomentointi oli vähäistä. Nuorisotyö vaatii määritelmiä ja rajauksia kehittyäkseen. Tätä tukisi myös eettinen ohjeistus ammattikunnalle. Lisäksi ohjeistus olisi työväline niin alalle opiskeleville kuin työssä eettistä pohdintaa harjoittaville.

THE PROFESSIONAL IN YOUTHWORK – A PROPOSAL ABOUT ETHICAL RULES FOR YOUTH WORK

Rauas, Minna
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Health Promotion
March 2010
Liimatainen-Ylännö, Elina & Pamppunen Seppo
PLC: 38.7
Number of Pages: 85

Key Words: youth work, ethicality, ethics, professional and the delphi method

The purpose of this thesis was to build a proposal about ethical rules for youth work. The field of youth work is diversity and multiple. Youth work includes a lot of actors and activities. The youth work demands social life with the youth. The law of youth defines youth work. Youth work is implemented by community councils, organizations and associations. The ethical rules tell about professional attitude, responsibility and point of view on work. The rules support ethical consideration and confirm ethical discussion. In addition, ethical rules involve aspects about professional principles in youth work.

The development work was realised by Delphi method. This expert method is based on background material's comments received from experts. The comments help to get new information about the theme. In this thesis, starting points of Delphi method's were the law of youth work, function of youth work, ethos of youth work and other laws and regulations about youth work. In the background effected also human rights and rights of children. Based on these, the proposal about ethical rules containing ten themes, was formed, on which experts gave comments. The first comments were given by seven experts by email. The comments were analysed and based on the comments, the background material for the second round was built up. The second Delphi-round was realised by open commenting on an Internet forum. The opportunity of commenting was promoted on many ways to the youth workers and expert organizations. The comments were analysed and based on the comments, the material for the final proposal about ethical rules was built up.

The definition of youth work is not simply. That's why to build ethical rules is also difficult. The Delphi method was suitable for use as the development method and the first commenting round was a success. The second commenting round remained on the level of basis of ethical rules. Despite the large promotion, the commentating was minor on the Internet forum. Youth work needs definition and limit. The professional ethical rules would confirm also that viewpoint. In addition, the rules would be a tool for students and youth workers.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LÄHTÖKOHTIA OPINNÄYTETYÖLLE.....	7
3	NUORISOTYÖ.....	9
3.1	Nuorisotyö nuorisolain näkökulmasta	11
3.2	Nuorisotyö sen funktioiden näkökulmasta	13
3.3	Nuorisotyö eettisen ohjeistuksen lähtökohtana.....	15
3.4	Nuorisotyön eetos	18
3.5	Nuorisotyötä muualla.....	21
4	ETIIKKA JA EETTINEN HERKKYYS AMMATILLISESTA NÄKÖKULMASTA	22
4.1	Näkökulmia etiikkaan	22
4.2	Etiikka eettisen ohjeistuksen lähtökohtana	24
4.3	Ammatillisuutta, ammattietiikkaa ja ammatti-identiteettiä	25
4.4	Ammattieettinen ohjeistus	28
5	LÄHIALOJEN EETTISIÄ OHJEISTUKSIA.....	32
5.1	Kirkon nuorisotyöntekijöiden eettiset ohjeet.....	33
5.2	Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet.....	34
5.3	Opettajien eettiset ohjeet.....	34
5.4	Lähihoitajan eettinen ohjeistus	35
6	NUORISOTYÖN EETTISEN OHJEISTUKSEN LÄHTÖKOHDAT	35
6.1	Nuorisotyön laajuus ja hajanaisuus haasteena	36
6.2	Nuorisotyö vailla eettistä ohjeistusta	37
6.3	Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus	38
6.4	Ohjeistuksen lähdemateriaali	39
7	DELFOI -KEHITTÄMISMENETELMÄ.....	43
7.1	Delfoi –menetelmän ominaisuuksia.....	44
7.2	Delfoi -kehittämismenetelmänä tässä opinnäytetyössä	46
7.3	Delfoi –menetelmän taustamateriaali	47
7.4	Taustamateriaalin kymmenen teemaa.....	50
8	INTERNET KEHITTÄMISEN TYÖVÄLINEENÄ	54
8.1	Keskustelupalsta – verkkokeskustelu kommentoinnin alueena.....	55
8.2	Haasteita Internetissä toimimisessa	56
9	DELFOI-MENETELMÄN ENSIMMÄINEN KOMMENTOINTIKIERROS JA AINEISTON ANALYSOINTI.....	57
9.1	Ensimmäisen kommentointikierroksen sisältöä.....	59

9.2	Ensimmäisen kommentointikierroksen tuomat muutokset.....	59
9.3	Ristiriitaisia ja muita kommentteja.....	61
9.4	Kehitely taustamateriaali	64
10	DELFOI-MENETELMÄN TOINEN KOMMENTOINTIKIERROS JA AINEISTON ANALYSOINTI.....	66
10.1	Toisen kommentointikierroksen sisältöä	67
10.2	Toisen kommentointikierroksen tuomat muutokset	68
10.3	Esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta	71
11	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	74
11.1	Reflektio kehittämistehtävässä	74
11.2	Kehittämismenetelmän toteuttamisen arviointi	76
11.3	Kehittämistehtävän eettisyyden ja laadun arviointi	78
11.4	Eettinen ohjeistus nuorisotyölle?	79

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Omassa työssäni erityisnuorisotyöntekijänä Porin kaupungin nuorisoyksikössä eettinen pohdinta nousee heti yksikön toiminta-ajatuksista: Nuorisotyötä tekemällä ja nuorten elinolosuhteisiin vaikuttamalla tuetaan nuorten omaa elämänhallintaa ja sosiaalista vahvistumista sekä luodaan edellytyksiä hyvään elämään (Toimintaohjelma 2007-2012, 1). ”Mitä on hyvä elämä?” Mikä toiminta/toiminto milloinkin tukee parhaiten nuorta? Miten kunta vastaa ajan haasteisiin nuorisotyössä ja kuinka resurssit kohdennetaan? Mitkä ovat oikeita ratkaisuja missäkin tilanteessa, että se johtaisi parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen? Nuorisotyössä tuotetaan ja tuetaan nuoren hyvinvointia. Kuinka nuorta voi tukea myös eettisesti oikein ja voiko työntekijä tietää toisen hyvinvoinnista ja toisen ihmisen parhaasta?

Hyvinvointi on suhteellinen käsite. Hyvinvointi rinnastetaan usein onnellisuuteen ja konkreetian tasolla usein kyse on tarpeiden tyydytyksestä. Täydellisestä hyvinvointia tuskin on olemassa ja toisaalta hyvinvointi on subjektiivinen kokemus. Hyvinvointi on myös kulttuurisidonnaista, joten se riippuu niin ajankohdasta kuin paikasta. Ihmisen käytössä olevat voimavarat ja ominaisuudet näyttävät olevan isossa roolissa yksilön hyvinvoinnissa. Maslowin tarvehierarkiassa sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät asiat ovat heti fyysisten tarpeiden jälkeen. Sosiaaliseen hyvinvointiin kuuluvat turvallisuuden, johonkin kuulumisen ja hyväksytyksi tulemisen tarpeet. Näihin sisältyvät turvallinen ympäristö ja yksilön sosiaalisia tarpeita. Myös itseensä kohdistuvat tarpeet kuten itsekunnioitus ja arvostus sekä itsensä toteuttaminen ovat tärkeässä asemassa sosiaalisessa hyvinvoinnissa. (Järviö 1992, 57-65.)

Nuorisotyössä oma persoona on tärkeä työkalu, joten eettinen pohdinta on olennaista. Nuorisotyöhön kuuluu myös eettisen pohdinnan jakaminen nuorten kanssa. Nuoruus ikään kuuluvat monesti vahvat mielipiteet ja toisaalta halu vaikuttaa asioihin. Nuorisotyöntekijät ovat kasvattajia, joten eettinen kasvatus on osa työn sisältöä. Sillä tar-

koitetaan arvojen ja normien siirtämistä ja rationaalisen pohdinnan tukemista. Eettinen kasvatus tukee ihmisen luontaisen kehitysprosessin edistymistä. Se esimerkiksi auttaa nuorta selkiyttämään omia arvojaan. Tärkeätä on nuoren autonomian tukeminen, vaikka kasvatus tapahtuu vuorovaikutuksessa kasvattajan kanssa. Eettisellä kasvatuksella tarkoitetaan myös tapakasvatusta, dogmien ja hyveiden juurruttamista, ajattelun ja moraalisten perustelutaitojen kehittymistä ja tunneherkkyyden vaalimista. Se on persoonallis-sosiaalista kasvamista eli sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän kehittämistä. (Kallio 2005, 15-22.) Ihmisen autonomia ei ole luonnollinen tosiasia vaan arvo, jonka toteuttaminen on vaikeaa ja vaatii vaivannäköä. Ihmiset on helpompi kasvattaa ajattelemaan tietyn mallin mukaisesti. Vaikeampaa on kasvattaa ihmisiä ajattelemaan itsenäisesti ja olemaan kriittisesti suvaitsevaisia. Ne ovat vahvan moraalisen identiteetin merkkejä ja sellaisena ne tulisi olla eettisen kasvatuksen tavoitteena. (Hellsten 1996, 65.)

Nuorisotyö sisältää eettistä pohdintaa ja sitä tulee harjoittaa todellisissa työtilanteissa. Samankaltaiset tapaukset helpottavat eettisten päätösten tekemistä ja eettisen ammattitaidon luomista. Asiakastilanteissa työntekijän eettisen pohdinnan valmius ja kyky toteutukseen parantaa työn/palvelun laatua. Toisaalta se voi monimutkaistaa asioita. Yksinkertaiset toimintatavat ilman pohdintoja sopivat toisiin tilanteisiin, mutta mitä enemmän asioissa on vaihtoehtoja ja erilaisia seuraamuksia, sitä tärkeämmäksi nousee myös eettinen pohdinta.

2 LÄHTÖKOHTIA OPINNÄYTETYÖLLE

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja valtioiden lait viestittävät ihmisille sitä, mikä on laillista ja mikä on oikein. Se ei kuitenkaan riitä, että ihmiselle määrätään ylhäältä- ja ulkoapäin, miten hänen tulee toimia ja mitä hän ei saa tehdä. Ihmisen tulisi itsensä sisäistää se, millainen toiminta on ihmisarvon mukaista. Hänelle tulisi kehittyä eettinen maailmankatsomus ja vakaumus, joka ohjaa hänen elämäänsä ja toimintojaan. Ammatilliset eettiset säännöt eivät ole luonteeltaan oikeudellisesti velvoittavia, ne eivät ole lakeja, vaan ne on luotu perustaksi ammattiryhmien sisäiselle

ja työntekijän omakohtaiselle pohdiskelulle siitä, mikä on oikein ja mikä on väärin. (Hannikainen 1992, 1.)

Brasilialaisen Paulo Freiren sorrettujen pedagogiikka lähtee peruskäsityksestä, että elämän on perustuttava vahvasti velvoittavaan etiikkaan, jossa jokaiselle ihmiselle suodaan ehdoitta tasavertainen mahdollisuus kehittyä elämäänsä hallitsevaksi subjektiksi ja kehittää ihmisyytensä eri puolia. Ollakseen pätevä auktoriteetin tulee olla vapauden puolella. Kukaan ei opeta toista eikä kukaan opi itseksensä. Ihmiset opettavat toisiaan maailman välityksellä. (Freire 2005, 24-25, 86.) Freireläisen kasvatuksen pohjana on usko siihen, että nuori kehittyy ajattelussaan ja toiminnassaan kriittisen reflektoinnin avulla. Kriittiseen reflektioon kykenevä kasvattaja ja nuori kykenevät erottamaan ja tiedostamaan erilaiset kielteiset asiat. Freireläinen ajattelu korostaa ihmisen subjektiksi kasvamista. Ihmiset nähdään muutoksen tärkeimpänä resurssina, sinä resurssina, joka saa aikaan muutoksen. Freire painottaa lapsen ja nuoren luovuutta sekä samalla paheksuu autoritaarista kasvatusta. Hän korostaa kasvatuksessa aikuisen syvällistä kunnioitusta sekä rakkauteen asti pohjautuvaa hyväksyntää lasta ja nuorta kohtaan. (Kemppinen 1999, 9.)

Hoiva, huolenpito, kasvatus, ohjaus ja opetus liittyvät toisiinsa etiikan näkökulmasta. Kasvattajan tulee miettiä, millä tavoin hän auttaa lasta oppimaan elämänsä kannalta juuri sellaisia tietoja, taitoja ja asenteita, että lapsesta kasvaa itsestään ja muista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta aidosti välittävä aikuinen. Kasvattaja, joka tuntee eettistä vastuuta lapsista ja nuorista, kykenee reflektiiviseen ajatteluun ja arviointiin. Reflektiivisyys on kykyä tarkastella omia tunteita, kyseenalaistaa omaa toimintaansa sekä etsiä ja löytää tarvittaessa vaihtoehtoisia ratkaisuja ja ratkaista eteen tulevia moraalistiriitoja. Erilaisten kasvattajien välittäminen ilmenee eri tavoin ja erilaiset lapset ja nuoret tarvitsevat erilaista välittämistä. Kyse on siis myös asenteista ja ajattelutavoista. Välittäminen on kuitenkin halu tehdä hyvää toiselle kuuntelemalla, osoittamalla empaattisuutta ja vastuuntuntoa sekä kiinnittämällä huomiota toiseen ihmiseen. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 9-10.)

Monilla ammattikunnilla on oma eettinen ohjeistus työlle. Tällainen kuitenkin puuttuu nuorisotyöstä. Nuorisotyöntekijänä ajattelen sen olevan tarpeellinen työn moninaisuuden ja siinä esiintyvien haasteiden näkökulmasta. Eettinen ohjeistus voisi osal-

taan myös rajata nuorisotyötä, millainen toiminta on eettisesti hyväksyttävää nuorisotyötä ja mitkä arvot tulisivat näkyä käytännön nuorisotyössä. Eettinen ohjeistus auttaa tekemään eettisesti oikeita ja kestäviä ratkaisuja. Työntekijä voi päätöksenteossa turvautua eettiseen ohjeistukseen. Eettinen ohjeistus voi myös selkeyttää ammattikunnan työtä. Ohjeistus kertoo työn perimmäisistä lähtökohdista ja työn tarkoituksesta.

Tässä opinnäytetyössä painopiste on eettisen ohjeistuksen luomisessa ammattikunnalle. Nuorisotyön kenttä on hajanainen ja siltä puuttuu selkeitä määrittäviä tekijöitä. Eettinen ohjeistus ei ole sääntölista vaan taustatuki, joka sisältää tietoa työn tarkoituksesta, tavoitteista ja eettisesti hyväksyttävästä toiminnasta. Se nostaa esiin työn eettistä luonnetta ja antaa ammattilaisille työkalun, johon tukeutua eettisessä pohdinnassa ja päätöksenteossa. Opinnäytetyön tuotos tulee olemaan esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta.

Keskeisiä käsitteitä ovat nuorisotyö, etiikka ja eettinen herkkyyys, ammattietiikka ja -identiteetti sekä nuorisotyön eetos ja ammattieettinen ohjeistus. Tarkastelen näitä käsitteitä eri näkökulmista ja pohdin millaisessa roolissa ne ovat nuorisotyön eettisen ohjeistuksen rakentamisessa.

3 NUORISOTYÖ

Nuorisotyö on laaja-alainen käsite. Sillä voidaan tarkoittaa melkein mitä tahansa nuorten kanssa puuhastelua tai esimerkiksi kunnan erilaisia nuorisopalveluja. Seuroissa ja järjestöissä tehdään monenlaista nuorisotyötä. Toiminnan toteuttajana ja järjestäjänä voi olla melkein kuka tahansa ja toimintoja on laidasta laitaan. Nuorisotyöhön liittyy osallistujien vapaaehtoisuus. Toisinaan myös toiminnan järjestäminen voi perustua vapaaehtoisuuteen ja talkootyöhön. Nuorisotyön muotoja on erilaisia; kerhot, leirit, harrastustoiminnot, diskot, seikkailutoiminta, erilaisten marginaalisten ryhmien ja monikulttuuristen nuorten kanssa tehtävä työ, nuorten työpajatoiminta jne. (Paakkunainen 1999, 79-86; Piironen-Malmi, Strömberg 2008, 167.) Myös Euroopassa nuorisotyön moninaisuus, ammatillisuus ja toisaalta työn toteuttaminen va-

paaehtoisten voimin ovat kulkeneet rinnakkain. Yhteistyö eri toimijoiden välillä ja vastuun jakaminen voi lisätä haasteita ja niistä nousee myös eettisiä kysymyksiä. (Banks 1999, 38-42.) Kirsi Leino on tutkinut Suomessa nuorisotyön ammattilaisia ja määrittänyt työnsä perusteella viisi erilaista nuorisotyöntekijää kuvaavaa konstruktioita eli muottia. Aineistosta muodostui myös kolme nuorisotyöntekijyyttä määrittelevää puhetapaa. (Leino 2002, 91-92.) Nuorisotyöntekijät ovat siis monella tavalla heterogeeninen ryhmä.

Nuorisotyön sisällä on käyty koko sen olemassaolon ajan keskustelua työn tavoitteista, sisällöstä, identiteetistä ja asemasta. Huolena on ollut resursoinnin lisäksi toimialan julkisen profiilin selkiyttäminen, nuorisotyö käsitteen ja ammatillisuuden määrittely sekä nuorisotyön mahdollisuuteen oikeuttaa oman paikkansa yhteiskunnassa. (Paakkunainen 1999, 79-86.) Lisäksi paikallisesti kunnallisen nuorisotyön rajauksiin vaikuttaa nuorisotoimen historia, työntekijöiden ja päätöksenteko-organisaation käsitykset nuorisotyön tehtävistä sekä paikalliset toimintatarpeet (Gretschel 2009, 35).

Puhuttaessa ammatillisesta nuorisotyöstä, se sisältää kasvatuksellinen työtteen ja siihen sisältyy ammattia määrittäviä ja rajaavia asioita. Nuorisotyötä on määritelty monella tavalla vuosien saatossa, mutta jotkut vanhatkin määritelmät sopivat hyvin nykyaikaiseen nuorisotyöhön. Opetusministeriön nuorisoasiainesittelijä Lauri Pautola on kirjoittanut vuonna 1947 nuorisotyöstä seuraavaa: ”Vapaa nuorisotyö on kasvatusta, missä kasvatuksen objekti pyritään tekemään subjektiksi. Vapaalla nuorten omatoimisuuteen pohjautuvalla kasvatuksella pyritään kehittämään itsenäisesti ajattelevia, yhteiskunnallisesti valveutuneita, omalla pohjallaan seisovia nuoria”. Nuorisotyön tavoitteena on auttaa jokaista nuorta kasvamaan omaksi itsekseen ja tulemaan näin onnelliseksi tässä ajassa ja yhteiskunnassa sekä jatkamaan edellisten sukupolvien työtä yhteisön, maan ja ihmisyyden eteen. (Leinonen 2009, 33.)

John Patten on pohtinut arvojen opettamista. Kasvatuksessa ja opetuksessa arvot ovat aina läsnä. Hän on listannut seuraavanlaisia teemoja keskustelun pohjaksi; suhtautuminen auktoriteettiin, epäitsekkyys ja tarvittava itsehillintä, lojaalisuus ja uskollisuus, valmius puolustaa näkemyksiään, kunnioittaa argumentteja, itsenäinen ajattelu ja valmius ratkaista konflikteja turvautumatta väkivaltaan. (Haydon 1997, 6-12.) Eettisyys vaatii tietoista harkintaa. Asioiden teemoittelu ei ratkaise arvojen opettamista,

koska ne sisältävät paljon lisäkysymyksiä. Tärkeätä on pohtia, mikä on tavoitteemme arvokasvatuksessa ja mitä teemat tarkoittavat käytännössä. (Haydon 1997, 6-12; Husu & Toom 2008, 219-221.)

Tässä opinnäytetyössä perehdytään ammatillisen nuorisotyön moninaisuuteen sekä sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Nuorisotyön merkitystä voidaan perustella sen tarpeellisuudella, tavoitteilla, tarkoituksenmukaisuudella ja vaikutuksilla (Paakkunainen 1999, 86). Hajanainen työkenttä eettisen ohjeistuksen rakentamisessa on haaste. Nuorisotyö tulee rajata, jotta ohjeistuksen rakentaminen on mahdollista. Käsittelen nuorisotyötä nuorisolain, nuorisotyön funktioiden ja eetoksen näkökulmasta.

3.1 Nuorisotyö nuorisolain näkökulmasta

Nuorisotyötä ohjaa nuorisolaki. Lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuoren kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteutumisessa lähtökohdina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Finlex Lainsäädäntö Nuorisolaki 2006; Aaltonen 2009, 24.)

Yksityiskohtaisessa lain perusteluissa tarkennetaan tavoitteita. Nuorisotyö on yhteisöllistä ja yhteisvastuulla tarkoitetaan kansainvälistä ja kansallista solidaarisuutta. Yhdenvertaisuudella korostetaan kulttuurivähemmistöjen sekä muiden erityis- ja vähemmistöryhmien huomioon ottamista nuorisotyössä ja -politiikassa. Tasa-arvoon sisältyy sukupolvien, sukupuolten ja alueiden tasa-arvo. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys merkitsevät kansainvälisyyskasvatusta, suvaitsevaisuuden edistämistä sekä kulttuurivähemmistöihin kuuluvien nuorten ja heidän yhteisöjen tukemista. Terveet elämäntavat sisältävät päihdekasvatuksen ohella liikunnan, terveellisen ravinnon sekä henkisen hyvinvoinnin. Ympäristön ja elämän kunnioittamiseen sisältyvät ympäristökasvatus, elinympäristöstä huolehtiminen sekä eläinten oikeuksien huomioon ottaminen. (Finlex Lainsäädäntö Nuorisolaki 2006; Aaltonen 2009, 25.)

Nuorten tavoittamiseksi ja yhdenvertaisuusperiaatteiden toteutumiseksi olisi hyvä, että kunnat pyrkisivät nuoriso- ja maahanmuuttajayhdistysten kanssa yhteistyössä

nykyistä paremmin kohdentamaan tiedottamistaan ja käytännön toimintaansa paitsioon jääville nuorille. Se vaatii avoimempaa asennetta monikulttuurisia nuoria kohtaan sekä heitä edustavia tahoja mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Kaikki nuorisotoiminta on jossain määrin monikulttuurista, vaikka mukana ei olisi muualla kuin Suomessa syntyneitä nuoria. Moninaisuuden ottaminen nuorisotoiminnan tekemisen ja identiteetin lähtökohdaksi avaisi tietä entistä avoimemmalle keskustelulle. Monikulttuurinen nuorisotoiminta nojaa pitkälti normaalipalveluperiaatteen. Ryhmät saavat palveluja tasapuolisesti, kun mitään ryhmää ei huomioida erikseen. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että eri taustoista tulevien nuorten erilaiset lähtökohdat osallistua toimintaan jäävät helposti huomioimatta. Kulttuuristen oikeuksien tasapuolinen toteutuminen vaatii vähemmistöasemassa olevien erityistukemista ja -huomioimista. Kohdennettu toiminta tukee yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 126-129.)

Nuorisolain määritelmässä avataan lain tekstiä. Nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita. Kuitenkin toimijat voivat määritellä ikärajan piiristä oman kohderyhmän. Aktiivinen kansalaisuus on harrastamista, osallistumista sekä leikkiä ja iloista toimintaa yhdessä. Aktiivinen kansalaisuus on yhteisön jäsenyyttä. Sosiaalinen vahvistaminen on kohdennettua toimintaa, joka keskittyy syrjäytymisen riskiryhmässä oleviin nuoriin. Sosiaalinen vahvistaminen on prosessi, jossa asteittain parannetaan nuoren elämäntilannetta ja -hallintaa. (Finlex Lainsäädäntö Nuorisolaki 2006; Aaltonen 2009, 25-26.) Aktiivinen kansalaisuus muodostuu yhdessä tekemisessä ja yhteisissä toiminnoissa. Erilaisten kokemusten kerääminen ja niiden merkitysten ymmärtäminen on olennaista. Sosiaalinen oppiminen tuo uusia käsityksiä, kysymyksiä ja vaihtoehtoja sekä uuden tavan katsoa tavoitteita. (Ilsley 2008, 381-387.)

Nuorisotyö sisältää aktiivisen kansalaisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen lisäksi nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemisen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen. Nuoren itsenäistyminen liittyy omaan elämään, identiteetin kehittymiseen, omien mielipiteiden syntymiseen ja yhteiskunnalliseen aloitteellisuuteen. Nuorisotyö kohdennetaan pääosin nuorten oman ajan käyttöön. Nuorten kasvuolot sitovat lain tavoitteet nuorisokasvatukseen, joka ymmärretään osaksi kasvatusjärjestelmää kodin ja koulun rinnalla. (Finlex Lainsäädäntö Nuorisolaki 2006; Aaltonen 2009, 26; Piironen-Malmi, Strömberg 2009, 167-168.)

Lain lähtökohdat muodostavat nuorisotyön arvopohjan. Siinä otetaan huomioon nuorten elinympäristössä vaikuttavat tekijät ja suunnataan nuorten parissa tehtävän työn tavoitteita. Nuoret kasvavat kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Nuorisotyöllä vaikutetaan erityisesti nuorten oman ajan käyttöön edistämällä mm. nuorten harrastustoimintaa. Nuorisotyö on kasvatustyötä, jossa yhdistyvät ammatillisuus ja vapaaehtoisuus. (Finlex Lainsäädäntö Nuorisolaki 2006; Aaltonen 2009, 27.)

3.2 Nuorisotyö sen funktioiden näkökulmasta

Tutkija Juha Niemisen mukaan nuorisotyön historian perusteella suomalaisella nuorisotyöllä on neljä yleistä tehtävää eli funktiota. Nuorisotyön tehtävästä on syytä käyttää funktio-käsitettä, kun sillä tarkoitetaan yksittäisen nuorisotyötä tekevän organisaation pyrkimykset ylittävää ja yksittäisen toimijan tietoisuudesta riippumatonta nuorisotyön toteutuvaa yleistä tehtävää. (Nieminen 2007, 23.)

Nuorisotyön ensimmäisenä yleisenä tehtävänä on sosialisatio eli nuorten liittäminen kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi. Perinteisesti tällä on tarkoitettu ympäröivässä kulttuurissa ja yhteiskunnassa hyväksi todettujen arvojen, roolien, käyttäytymistapojen ja toimintamallien siirtämistä uudelle sukupolvelle. Sosialisatiota ei tule nähdä vain sopeuttavana ja yksisuuntaisesti vanhaa säilyttävänä inhimillisen kulttuuriperinnön juurruttamisena. Siihen sisältyy myös sellaisten tietojen, taitojen, arvojen ja toimintatapojen välittäminen, jotka mahdollistaa nuoren osallistumisen yhteisöjen ja yhteiskunnan kehittämiseen ja uudistamiseen. Sosialisatioon kuuluu, että nuorilla on mahdollisuus omaksua, muuttaa tai hylätä tarjottuja malleja, rooleja, käyttäytymistapoja sekä toimintamalleja. Se on luonteeltaan sekä säilyttävää että uudistavaa. (Nieminen 2007, 23; Piironen-Malmi, Strömberg 2008, 168.)

Nuorisotyön toisena tehtävänä on ohjata nuoren ihmisen personalisatiota eli kehittymistä omaksi itsekseen; itsenäiseksi sekä omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tuntevaksi yksilöksi. Personalisatiofunktion toteuttaminen edellyttää nuorisotyöltä toiminnassa mukana olevan nuoren ihmisen yksilöllisyyden, ainutlaatuisuuden ja omaileimaisuuden tunnistamista, tunnustamista ja tukemista. Nuorisotyö tarjoaa tilaisuuksia inhimilliselle kasvulle ja innostavalle oppimiskokemukselle sekä kehittää jokai-

sessä nuoressa ihmisessä olevia henkilökohtaisia mahdollisuuksia. Personalisaation kannalta nuorisotyön ohittamaton ominaispiirre on nuorten vapaaehtoinen mukanaolo, jonka seurauksena työhön sisältyy lähtökohtaisesti nuorten tarpeiden kuuleminen ja kunnioitus. Tämä nuorisotyön ja nuoren ihmisen erityislaatuinen kohtaminen merkitsee sitä, että nuorten itsensä ilmaisemat tai nuorisotyöntekijöiden tunnistamat tarpeet vaikuttavat ratkaisevasti nuorisotyön rakentamiseen. (Nieminen 2007, 24-25.)

Nuorisotyöntekijällä tulisi olla monenlaisia taitoja, jotta hän voi tukea nuoren kehittymistä omaksi itsekseen. Nuorten parissa työskentelevän on oltava katalysaattori, asioiden alkuunpanija, joka herkistää, yllyttää, rohkaisee, tukee ja motivoi nuoria osallistumaan. Nuoren kehityksen tukeminen onnistuu dialogisessa, välittävässä suhteessa. Työskentelyotteen tulee olla avoin ja nuorta kunnioittava. (Piironen-Malmi, Strömberg 2008, 168; Lämsä 2009, 189-190.) Nuorisotyöntekijän moniroolisuus on kansainvälinen ilmiö. Työntekijä voidaan nähdä niin oppaana, filosofina kuin ystävänä. Työn moninaisuus vaatii työntekijältä erilaisia rooleja ja moraalista pohdintaa. (Banks 199, 82-83.)

Käytännön työssä sosialisatio- ja personalisaatiofunktioiden toteuttaminen voivat johtaa ristivetoon. Valtiovalta saattaa odottaa nuorisotyöltä eurooppalaisen kansalaisuuden, yhteiskunnallisen osallistumisen ja äänestysaktiivisuuden edistämistä, kun taas nuorisotyöntekijä näkee nuoren tarvitsevan ennen kaikkea turvaa, lämpöä, rajoja ja henkilökohtaista elämänhallintaa vahvistavia oppimiskokemuksia. (Nieminen 2007, 24-25.)

Nuorisotyön kolmantena tehtävänä on nuorten sosialisatiossa ja personalisaatiossa ilmenevien puutteiden tasoittaminen ja vaikeuksien korjaaminen eli kompensatio. Nuorisotyössä autetaan ja ohjataan niitä nuoria, joilla on ongelmia yhteiskuntaan liittymisessä tai omien persoonallisten mahdollisuuksien toteuttamisessa. Nuorisotyöllä korjataan nuorten ihmisten tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen ja henkilökohtaiseen elämänhallintaan liittyviä ongelmia sekä kohdistetaan toimintaa heikommassa asemassa oleviin ja erityisryhmien nuoriin. (Nieminen 2007, 25.)

Nuorisotyön neljäs tehtävä on yhteiskunnan nuorille osoittamiin voimavaroihin sekä niiden suuntaamiseen vaikuttaminen eli allokointi. Nuorten kasvu- ja elinoloihin vaikuttaminen on ollut puoluepoliittisen nuorisojärjestöjen ja nuorten etujärjestöjen keskeinen tehtävä 1900-luvun alusta asti. Tavoitteena on, että nuoret vaikuttavat omien järjestöjensä kautta itseään koskeviin asioihin. Nuorisotyön ja –politiikan järjestelmät voidaan erottaa toisistaan, jolloin tämä resursointi- ja allokointifunktion toteuttaminen jää ensisijaisesti julkishallintoon ja poliittiseen päätöksentekoon kytkeytyvän nuorisopoliittisen järjestelmän tehtäväksi. Perusolemukseltaan kasvatuksellinen nuorisotyö toteuttaa sosialisatio-, personalisatio-, ja osin kompensatiofunktioita. Nuorisopolitiikka sen sijaan keskittyy resursointi- ja allokointifunktioon. (Nieminen 2007, 25-26.)

Nämä määritellyt funktiot eivät ole toisensa pois sulkevia vaan usein voidaan samanaikaisesti toteuttaa useampaa funktiota. Samantapaisia funktioita toteuttavat myös muut yhteiskunnalliset instituutiot kuten perhe, koulu, oppilashuolto, sosiaalityö ja liikuntatoimi. Nämä instituutiot saattavat toimia tiukasti nuorisotyöstä erillään, toisinaan nuorisotyön kanssa rinnakkain tai yhteistyössä. Monifunktionaalisuus ja funktionaalinen eriytymättömyys leimaavat nuorisotyötä enemmän kuin useita muita nuorten parissa työskenteleviä toimialoja. Monifunktionaalisuus tarkoittaa sitä, että nuorisotyöllä on useita yleisiä tehtäviä. Funktionaalinen eriytymättömyys tarkoittaa vastaavasti sitä, että nuorisotyössä ei ole haluttu, kyetty tai voitu keskittyä yhteen tiettyyn yleiseen tehtävään. (Nieminen 2007, 27.)

Nuorisotyöllä voi olla myös tiedostamattomia tehtäviä eli piilofunktioita. Suomessa nuorisotyö on historian kuluessa ollut esimerkiksi nuorten sosiaalisen kontrollin väline. Nykyisin nuorisotyön omissa julkilausutuissa tavoitteissa ei juuri esiinny suoraan kontrollifunktioon liittyviä pyrkimyksiä, mutta käytännössä nuorten vapaa-ajan valvonta on usein julkilausumaton nuorisotyön tehtävä. Kontrolli nuorisotyön piilofunktiona on ylikansallinen ilmiö. (Nieminen 2007, 27.)

3.3 Nuorisotyö eettisen ohjeistuksen lähtökohtana

Tässä tehtävässä nuorisotyö on keskeinen käsite. Rakennetaan nuorisotyön eettistä ohjeistusta. Käsitteen rajaaminen ja määrittely on haastavaa. Nuorisotyön kenttä on

hajanainen ja selkeät rajaukset puuttuvat. Nuorisotyöksi voidaan luetella monia erilaisia toimintoja, joissa nuoret ovat osallisena. Nuorisotyöntekijäksi tai -ohjaajaksi nimitetään näiden toimintojen vastuuhenkilöitä. Suurimmat nuorisotyön toteuttajat ovat kunnat, järjestöt ja seurakunnat. Ne toteuttavat monenlaisia palvelutoimintoja nuorille. Niihin osallistutaan vapaaehtoisesti vapaa-ajalla ja niissä nuorisotyöntekijät ovat välittömässä kontaktissa nuoreen. Toimintoja voidaan nimittää perusnuorisotyöksi, jonka tarvetta perustellaan valmiuksilla ja mahdollisuuksilla lisäävillä sekä ongelmia ehkäisevillä vaikutuksilla. (Paakkunainen 1999, 82-83.)

Nuorisotyön edellytyksenä on kanssakäynti nuorten kanssa. Se vaatii yhteisiä kenttiä, joissa nuoria kohdataan –fyysisiä tai virtuaalisia. Nuorisotyön vahvuutena on non-formaali oppiminen. Sillä tarkoitetaan oppijälähtöistä, arjen kokemuksiin ankkuroituvaa ja kriittistä kasvamisprosessia, joka tähtää muutostoimintaan. Sitä tapahtuu nuorisotyötä tehdessä ja kehittyä tietämyksen ja oman toiminnan merkityksen ymmärryksen edistyessä informaaliksi. (Salasuo 2007, 19-24.) Nuorisotyössä ei arvoteta ketään mukana olevaa nuorta hänen yksilöllisten suoritustensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella. Nuori on itsessään arvokas ajatuksineen, tunteineen ja ominaisuuksineen. Nuorisotyö on vastavoima niille yhteiskuntamme piirteille, jotka luokittelevat ja leimaavat nuoria ihmisiä, näkevät heistä vain yhden ominaisuuden, arvostelevat elämänmenoa toimimatta ja vastuuta vältellen. Nuorisotyön merkitys riippuu sen kyvystä toteuttaa haastavia tehtäviä, taidoista organisoida oppimisympäristöjä ja herkkyydestä ylläpitää omaa eetosta. Ideaalimaailmassa nuorisotyössä välitetään kaikista nuorista, kaikesta nuorissa ja nuorten kaikista kiinnostuksista sekä kasvatetaan nuoria välittämään itsestään, toisistaan ja maailmasta ympärillämme. (Nieminen 2007, 39-40.)

Nuorisotyö sisältää nuorisokasvatusta, jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä varsinaisten kasvatustieteiden ulkopuolista kasvatusta. Nuorisokasvatus on voimakkaasti sidoksissa yhteiskunnan kehitykseen. Lama ja työttömyys näkyvät sekä nuorten pahoinvointina että usein vähenevinä määrärahoina nuorisotyössä. Toisaalta nuorisokulttuuri on kansainvälistymässä ja Internetin kautta koko maailma on helposti tavoitettavissa. Sekä hyvät että huonot vaikutukset ovat nopeasti havaittavissa ja nämä muutokset asettavat nuorisokasvatukselle uusia haasteita. Syrjäytyminen ja turvattuuden tunteen lisääntyessä nuorisotyö on joutunut panostamaan paljon sosiaalisten

ongelmien käsittelyyn, esimerkiksi erityisnuorisotyöhön ja työpajatoimintaan. (Peltonen, 2004, 38-39.)

Kunta muodostaa lasten ja nuorten välittömän lähiympäristön. Kunnan eri toimialat luovat puitteet, joissa lapset ja nuoret kasvavat ja oppivat. Kunnallispoliittisilla ratkaisulla vaikutetaan lasten ja nuorten hyvän elämän edellytyksiin. (Gretschel & Kiilakoski 2007, 8.) Kunnat tekevät nuorisotyötä tarjoamalla nuorisopalveluita. Kunnallisen nuorisotyön perustehtäviksi on määritelty: nuorisotilatoiminta, lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen, järjestötyö, nuorisotiedotus, ennaltaehkäisevä- etsivä-, ja erityisnuorisotyö, nuoriso-ohjaajien työssä jaksamisen edistäminen sekä muut nuorisotoimen työtehtävät (Gretschel 2009, 24). Pelkästään nuorisotilatoiminta sisältää erilaisia toimintoja ja eristatuksen omaavia osallistujia. Anu Gretschel on määritellyt viisi eri roolia nuorisotilakävijöistä: ”piipahtajat” käyvät nuorisotalolla satunnaisesti, ”vakiokävijät” ovat omatoimisia osallistujia, ”osallistujat” ovat nimensä mukaisesti itse toimintaan, suunnitteluun ja päätöksentekoon osallistuva nuoria, ”toimija” on aktiivinen toteuttaja ja ”sitoutunut toimija” kantaa vastuuta ja osallistuu nuorisotalon kehittämiseen. (Gretschel & Kiilakoski 2007, 194-195.) Toimintojen ohjaamisen lisäksi työntekijän tulee kohdata erilaisia nuoria, jotka ovat eritavoin mukana järjestetyssä toiminnassa.

Tässä tehtävässä nuorisotyöllä tarkoitetaan lain määrittämää nuorisotyötä ja nuorisotyöntekijällä tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen saanutta alalla työskentelevää henkilöä. Näkökulma on nuorisotyötä määrittävissä eettisissä ohjeissa ja esimerkkinä toimivat kunnallisen nuorisotyön erityispiirteet. Seura- ja järjestötoiminta ovat laaja kenttä, jossa on monenlaista ja eritasoista nuorisotoimintaa. Seurojen ja järjestöjen omat lähtökohdat ja periaatteet vaikuttavat nuorisotoiminnan sisältöön, toimintatapoihin ja arvoihin. Seurakunnan nuorisotyössä näkyvät taustayhteisön arvot sekä toimintaperiaatteet ja työllä on myös oma eettinen ohjeistus olemassa. Eettinen ohjeistus tulee rakentumaan siis kunnallisen nuorisotyön näkökulmasta, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muunlaisessa nuorisotoiminnassa, jossa toteutuvat lain antamat lähtökohdat ja ammatillisuus työn tekemisessä. Niemisen määrittämät nuorisotyön funktiot ovat eettisen ohjeistuksen taustalla, siltä osin kun ne kohdistuvat kasvatukselliseen nuorisotyöhön eikä nuorisopolitiikkaan. Nuorisopolitiikka jää ohjeistuksen ulkopuolelle.

3.4 Nuorisotyön eetos

Nuorisotyön eetoksella tarkoitetaan nuorisotyön eettistä luonnetta. Nuorisotyön yleisellä eetoksella tarkoitetaan kokonaisuudeksi, instituutioksi tai järjestelmäksi hahmotetun nuorisotyön eettisiä ominaispiirteitä, arvosidonnaista suhtautumistapaa maailmaan ja ihmisiin. Nieminen erottaa oman tutkimustyön perusteella nuorisotyön eetoksen viiteen peruskiveen:

- voluntarismi
- nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen
- sitoutuminen nuorten kansalaisuuden lujittamiseen
- aikuisten kasvatusvastuun ja -oikeuden tunnustaminen
- relatiivinen ja pluralistinen arvoperusta. (Nieminen 2007, 34.)

Voluntarismi on ihmisen tahdon vapauden ja vapaaehtoisuuden periaate. Nuorisotyössä voluntarismi koostuu kolmesta tekijästä. Nuorisotyö perustuu nuorten vapaaehtoiseen osallistumiseen. Yhteiskunta ei voi velvoittaa ketään osallistumaan nuorisotyön toimintoihin, eikä nuorisotyö voi perustua huoltajuuteen perheen, oppivelvollisuuteen koulun tai sijoituspäätökseen laitospäätöksen tavoin. Nuorisotyön toiminnoista lapsi tai nuori voi jäädä pois ilman oikeudellisia seuraamuksia. Toiseksi nuorisotyön organisointia on leimannut vahvasti vapaaehtoisuus. Nykyaikainen länsimainen nuorisotyö on alkujaan ollut vahvasti osa kansalaisjärjestötoimintaa, ja vapaaehtoisuus on säilynyt yhtenä nuorisotyön organisointimuotona ammattimaisen nuorisotyön rinnalla. Kolmanneksi voluntarismi on Suomessa leimannut omalla tavallaan myös nuorisotyön rahoituslähteitä, sillä merkittävä osa nuorisotyön rahoituksesta on tullut kansalaisten vapaaehtoisen kulutukseen perustuvista veikkaus ja rahapöytävoittojen voittovaroista. Nuorten osallistumisen vapaaehtoisuus on ehdotonta ja kaikkien hyväksymää voluntarismia, mutta nuorisotyön organisointimuoto ja rahoitusperusta ovat kiistanalaisia poliittisia kysymyksiä. (Nieminen 2007, 34.) Tässä opinnäytetyössä nuorisotyön eettinen ohjeistus rakentuu nuorten vapaaehtoiselle osallistumiselle ja ammattimaiseen nuorisotyöhön. Se ei ota kantaa vapaaehtoisten organisoimaan työhön eikä nuorisotyön rahoituslähteisiin.

Toinen eetoksen peruskivi on nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Nuorisotyö saa perimmäisen oikeutuksen nuorilta. He ovat vapaasta omasta tahdostaan mukana sellaisessa nuorisotyössä, jonka he kokevat mielekkääksi ja tarpeelliseksi. Pyrkimys heikommassa asemassa olevien nuorten tarpeiden huomioimiseen on voimistunut vuosikymmenten kuluessa. Nuorten tarpeiden huomioiminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ei ole tarkoittanut sitä, että nuorten kaikki tarpeet olisi sellaisinaan hyväksytty, tai että itsemääräämisoikeus olisi kaikissa tilanteissa rajaton. Se on tarkoittanut hyväksyttävinä pidettyjen ja nuorten kasvua tukevien tarpeiden huomioon ottamista. Toisaalta täytyy huomioida myös työntekijän osaaminen ja resurssit. Tarpeisiin vastaaminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioitus jää usein kontaktityötä tekeville ohjaajille. Heidän tehtävänään on nuorten sosialisatiota ja personalisatiota edistävien toimintojen luominen ja ohjaaminen sekä esimerkiksi toiminnassa mukana olevien nuorten turvallisuudesta ja tasavertaisuudesta huolehtiminen. Nuorisotyöntekijän ja nuoren ihmisen suhde ei ole kasvoton tuottaja-asiakassuhde, vaan molemminpuoliseen vuorovaikutukseen perustuva vastuullinen ja luottamuksellinen kasvatussuhde. (Nieminen 2007, 35.)

Kolmas eetoksen peruskivi on sitoutuminen nuorten kansalaisuuden lujittamiseen. Nuorisotyön lähtökohta on, että nuori on yhteisönsä kykenevä, osallistuva ja aktiivinen jäsen. Tuo yhteisö voi olla esimerkiksi nuorisotyön pienryhmä tai kotikunta, jonka nuoria koskevaan päätöksentekoon nuoret osallistuvat nuorisotyön tukemina. Nuorisotyön käsitykset kansalaiskasvatuksesta ovat kytkeytyneet niin nuorison yhteiskunnalliseen asemaan kuin näkemyksiin nuoruudesta lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvana ja tietyt kehitystehtävät sisältävänä elämänvaiheena. (Nieminen 2007, 35.)

Neljäs eetoksen peruskivi on Niemisen mukaan aikuisten kasvatusoikeus ja -vastuu, joka nuorisotyössä on tunnustettu. Aikuisilla on hyväksytty ja merkittävä rooli nuorisotyön tavoitteiden asettelussa, sisällön määrittelyssä sekä toiminnan organisoimisessa. Nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen sekä toisaalta socialisaation sisällön yhteensovittaminen on lopulta aikuisen vastuulla. Aikuisen rooli on vaihdellut nuoren suorasta ohjauksesta, nuorten omat toimintaryhmät mahdollistavien rakenteiden luomiseen ja ylläpitämiseen. (Nieminen 2007, 26.)

Freiren pedagogiikan mukaan kasvattamisella on aina jokin tavoite ja sisältö. Kasvattajien tulisi kysyä itseltään, millaisen maailman he haluavat kasvatuksen avulla luoda. Kasvattajan on tiedostettava tavoitteensa ja kyettävä perustelemaan niitä. Jollei kasvatuksen päämääriä ole pohdittu, voi toiminta olla säilövää ja sopeuttavaa. Tällöin nuorisotyön tehtävä voi olla vain varastoida nuoria ja pitää heidät poissa pahan-teosta. Jos nuorisotyössä halutaan edistää nuorten mahdollisuuksia toimia toisin ja muuttaa asioita, tulisi miettiä työn tavoitteita. Kasvatuksellisen tilan luominen on olennaista. Se tarkoittaa sekä koettua tunnelmaa, turvallista toimintaympäristöä että fyysistä, kasvatuksen mahdollistavaa tilaa. (Kiilakoski 2007, 59-60.)

Työntekijän roolia nuorisotyössä on pohdittu paljon. Rooli on havaittu vaihtelevaksi ja dynaamiseksi. Nuorisotyöntekijä voi olla nuoren opastaja, jolloin nuorella on mahdollisuus tutkia työntekijän kanssa elämänskysymyksiä, jotka liittyvät nuoruus-ajan ominaiseen identiteetin etsimiseen. Nuorisotyöntekijät ohjaavat ja auttavat identiteetin etsintään liittyvissä kysymyksissä edistäen samalla moraalista ajattelua ja oppimista nuoren kehityksen kannalta oleellisissa asioissa. Työntekijällä voi olla myös auktoriteetin rooli, sillä heidän odotetaan estävän sellaista käyttäytymistä, josta voi olla vahinkoa nuorelle itselle tai heidän ympäristölleen. Eettisesti perustellun auktoriteetin roolissa nuorisotyöntekijän tulisi johdattaa nuoria kohti henkilökohtaiset harmit estävää itsekuria. Nuorisotyöntekijän rooli voi olla myös konvertterin eli käännyttäjän rooli. Tällöin tarkoituksena on siirtää uudelle sukupolvelle hyväksi katsotut normit, tavat ja arvot. Nuorisotyöntekijällä on havaittu myös välittäjän, sovittelijan ja tulkin rooli. Toimiessaan nuorten oikeuksien edistäjänä nuorisotyöntekijä nostaa nuoret ja heidän asiansa näkyväksi osaksi yhteiskuntaa. (Nieminen 2007, 26.)

Viimeinen peruskivi on arvopohjan relatiivisuus ja pluralistisuus. Relatiivinen eli suhteellinen arvoperusta tarkoittaa sitä, ettei ole olemassa sellaisia yleispäteviä arvoperustoja, joista voitaisiin ammentaa koko nuorityön kenttää ohjaavat yhdenmukaiset kasvatustavoitteet ja toimintasäännöt. Nuorisotyön arvopohjan pluralistisuus eli moniarvoisuus merkitsee sitä, että järjestelmätasolla nuorisotyön piiriin on hyväksytty erilaisista arvoperustoista ponnistavia organisaatioita, yhteisöjä, toimintatapoja ja pedagogiikkoja. Monipuolisessa nuorisotyön kentässä on uskottu kristikunnan ristiin, luotettu neljään H-kirjaimeen, Punaiseen Ristiin ja VPK:hon jne. Moniarvoisessa ja demokraattisessa yhteiskunnassa nuorisotyöllä tuskin koskaan voi olla yhtä yleispä-

tevää menetelmä- ja ohjausoppia. Vaikka suhteellisen arvoperustan seuraukset ovat nuorisotyössä selkeät, on varottava nuorisotyön ylirelativisoimista. Nuorisotyön on kyettävä vetämään rajoja ja sanomaan ”ei” säilyttääkseen eettisyytensä, osaamisensa, identiteettinsä, ydintoimintojensa riittävät resurssit ja työntekijöiden työkyvyn. (Nieminen 2007, 37-38.)

3.5 Nuorisotyötä muualla

Nuorisotyön kehittymiseen on vaikuttanut olennaisesti historia. Eurooppalaisessa nuorisotyössä on erotettu esimerkiksi saksalaisen ja brittiläisen nuorisotyön perinteet. Saksalaisessa perinteessä ovat olleet korostettuna kasvatuksellisuus, laaja-alaiset rakenteet ja järjestötoiminnan ensisijaisuus. Brittiläinen perinne painottuu sosiaali – ja yhdyskuntatyöhön sekä vapaaehtoistoimintaan. Näiden lisäksi erottuu ainakin Väli-meren malli, jossa keskeistä on nuorisotyön infrastruktuurin rakentaminen, koulutus ja nuorisotiedotus. Toisaalta voimakkaasti nuorisopolitiikkaan suuntautuneita mallimaita ovat esimerkiksi Hollanti ja Norja. (Telemäki 1994, 162.)

Myös nuorisotyön arvolähtökohdat ovat olleet esillä ja työn periaatteita ollaan pohdittu ja määritelty. Englannissa nuorisotyön arvoiksi on listattu kuusi asiaa ja ne kuuluvat osaksi myös nuorisotyöntekijöiden koulutusta.

- 1)ihmisoikeuksien kunnioitus esim. oikeus ja vapaus
 - 2)yksilön kunnioitus ja itsemääräämisoikeus
 - 3)erilaisten kulttuurien, uskontojen kunnioitus yhteiskunnassa
 - 4)sitoutuminen valtuuttamiseen ja osallistuvaan demokratiaan
 - 5)yhteistyössä työskenteleminen ja kollektiivinen toiminta
 - 6)toiminta nuorten ja aikuisten kanssa perustuu heidän omaan suostumukseen
- (Banks 1999, 10.)

Tässä opinnäytetyössä Suomessa määritellyt nuorisotyön eetos ja arvot tulevat olemaan osa lähdemateriaalia, josta eettinen ohjeistus rakentuu. Niissä tulee esille aikuisen ja ammattilaisen kasvatusvastuu, joka on keskeinen asia laajassa ja moninaisessa nuorisotyön kentässä. Eetos tukee myös lain määrittämiä nuorisotyön lähtökohtia ja yhdessä niistä nuorisotyön funktioiden kanssa muodostuu kokonaisuus, joka on nuo-

risotyölliset lähtökohdat eettiseen ohjeistuksen rakentamiseen. Katsaus eurooppalaiseen nuorisotyöhön tukee samankaltaisuudella ohjeistuksen lähtökohtia.

4 ETIIKKA JA EETTINEN HERKKYYS AMMATILLISESTA NÄKÖKULMASTA

Etiikka ja moraalit tarkoittavat ihmisen käsityksiä oikeasta ja väärästä. Etiikka tarkoittaa reflektoitua eli pohdittua näkemystä oikeasta ja väärästä. Ammatillisessa toiminnassa esiintyviä moraalisia ongelmia kutsutaan eettisiksi ongelmiksi. Ammattietiikan lähtökohtana on oletus siitä, että työhön liittyvien moraalisten ongelmien ratkaisu perustuu pohdittuun näkemykseen oikeasta ja väärästä. (Juujärvi, Myyry & Pesso 2007, 13; Heikkonen 1993, 13-19.) Toiminnan tavoite on läheisessä suhteessa arvoihin. Tavoittelemme asioita, joita arvostamme. (Haydon 1997, 14-15.)

Eettisellä herkkyydellä tarkoitetaan kykyä tunnistaa eettinen jännite tai kysymys. Siihen liittyy myös taito tunnistaa tilanteissa olevien henkilöiden erityispiirteet, tarpeet, oikeudet ja velvollisuudet – myös omat tunteet asenteet ja ennakkoluulot. Eettinen herkkyyks on tilannesidonnaista, mutta myös persoonakohtaista. Tutuissa tilanteissa aiempi tieto ja kokemus auttavat moraalisen puolen hahmottamisessa. Toisaalta vaikeita tilanteita tai havaintoja voidaan myös tietoisesti vältellä, ”suljetaan silmät” tai siirretään arvostukset ja kiinnostuksen kohteet toisaalle. Tällöin esimerkiksi huomio voi olla taloudellisessa tuottavuudessa eikä työntekijöiden jaksamiseen kiinnitetä huomiota. Toisten ihmisten hyvinvoinnin arvostamiseen liittyvät arvot lisäävät eettisten ongelmien tunnistamista. (Juujärvi ym. 2007, 21-23.)

4.1 Näkökulmia etiikkaan

Huolenpidon etiikka on pidetty enemmän yksityiselämän kuin ammatillaisen etiikkana. Tosin tästä jaottelusta ollaan luopumassa. Huolenpitoa motivoi halu vastata toisen ihmisen tarpeisiin ja edistää hänen hyvinvointiaan. Huolenpidon etiikka tarkoittaa halua suhtautua toiseen ihmiseen läheisellä tavalla. Läheisyys mahdollistaa toisen ihmisen ymmärtämisen, hänen pelkonsa, huolensa ja haavoittuvaisuuden jakamisen.

Huolenpidon etiikka tarkoittaa myös harmonistien ei-kilpailevien tunteiden suosimista ja yhteistyön henkeä suhtautumisessa toisiinsa. Lisäksi se tarkoittaa sitoutumista ihmissuhteita ylläpitävään ja ravitsevaan toimintaan. Eettistä huolenpitoa on, kun autamme toista ymmärtämään itseään ja omaa elämäntilannettaan, autamme häntä kasvamaan persoonana. Huolenpidon tarkoituksena ei ole siis riippuvuussuhde vaan toisen tukeminen autonomiseksi, omia valintoja tekeväksi ja omaa elämäänsä eläväksi ihmiseksi. Se on ennen kaikkea toimintaa toisen ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Juujärvi ym. 2007, 213-217.)

Hyve-etiikka kuvaa ihmisiä, joille eettiset hyveet ovat keskeinen eettiseen toimintaan motivoiva tekijä. Hän pyrkii kaikilla tiedoillaan ja valinnoillaan toteuttamaan jotain hyvää. Arvot ja hyveet liittyvät toisiinsa, mutta hyveellisyys edellyttää myös oman toiminnan päämäärän ymmärtämistä ja sen suhteuttamista ammatillisen toiminnan päämäärään ja päätöksentekoon. Hyveellisessä toiminnassa korostuvat tietäminen, harkinta, järkevyys ja tahto. Ammatillisessa toiminnassa hyveet opitaan harjoittelamalla, jolloin niistä tulee kontrolloituja valmiuksia, jotka antavat toiminnalle tavoitteita ja päämääriä. (Juujärvi ym. 2007, 65-67.) Hyve-etiikan mukaan oman edun tavoittelu ”kesytetään” järjen avulla. Koska järkevyys ja moraalisuus ovat pohjimmiltaan sama asia, järkevä ihminen välttämättä toimii myös moraalisesti oikein. Hyve-etiikan tavoitteena on löytää ne ”hyvän elämän reseptit”, jotka tekevät yksilön elämästä mahdollisimman onnistuneen. (Sajama 1995, 23-24.)

Velvollisuusetiikassa ”oikein tekemisen” -velvollisuus motivoi ihmisiä. Velvollisuusetiikan mukaan ihmisen pitää tehdä se, mikä on oikein. Siinä teon eettinen arviointi ei perustu teon seuraukseen vaan tekoon itseensä. Velvollisuuseettisestä näkökulmasta ammatillisen asiantuntijan tulee toimia velvollisuuksien ja sopimusten mukaan. Osa ammattieettisistä periaatteista kuvaa ammattilaisen velvollisuuksia. Velvollisuusetiikka perustuu yleispäteviin tai hyväksi havaittuihin normeihin, joita pyrimme aina noudattamaan. Esimerkiksi eettisen periaatteen mukaan ammattilaisen tulee pitää salassa asiakasta koskevat tiedot. Jos ihminen ei tiedä, mitä salassa pitäminen tarkoittaa, niin hän ei ymmärrä velvollisuutta. Velvollisuudentuntoa ei voi tuoda ihmisen ulkoapäin, vaan se tulee ihmisen sisältä. Kuitenkin ihmisen uinuva velvollisuudentunto voidaan herätellä. (Juujärvi ym. 2007, 69-71; Heikkonen 1993, 27-31.) Velvollisuusetiikan mukaan ihmisen oman edun tavoittelua pitää rajoittaa

itsessään hyvien sääntöjen avulla eikä yleisen hyödyn tai järkevän oman hyödyn tavoittelun avulla. Velvollisuusetiikka ei pyri yksilön tai yleisenkään hyödyn edistämiseen, sillä moraalisuus ja hyödyn tavoittelu ovat eri asioita. Moraaliset säännöt ovat itsessään hyviä, eikä niitä tarvitse tai saa perustella hyödyn avulla. (Sajama 1995, 23-24.)

Hyötyetiikan mukaan yksilön oman hyödyn tavoittelu pitää alistaa koko yhteisön hyödyille. Näin ollen yksilöllistä hyötyä pitää rajoittaa yleisen hyödyn nimissä, silloin kun ne ovat vastakkain. Hyötyetiikan mukaan ihmisen pitää toimia tavalla, joka maksimoi yleisön hyödyn. (Sajama 1995, 23-24.)

4.2 Etiikka eettisen ohjeistuksen lähtökohtana

Eettinen herkkyyys on taito tunnistaa eettisiä jännitteitä ja ristiriitoja. Tämä antaa mielikuvan, että nämä jännitteet ja ristiriidat sijaitsevat itsemme ulkopuolella ja meidän tehtävämme on tunnistaa ja tulkita niitä. Tulkintamme toisen ihmisen toiminnasta on kuitenkin subjektiivista eli oman maailmankuvamme värittämää. Ammattieettisen toiminnan keskeisiä periaatteita ovat asiakkaiden edun huomiointi ja puolueeton kohdeltu. Tällöin omien asenteiden tiedostaminen on ensiarvoisen tärkeätä. Ennakkoluulot ja stereotypiat ovat asenteiden muotoja. Ammatillisissa tilanteissa emme voi valita asiakkaita, tilanteita tai jonkun vastenmielisen asian kohtaamista. Omien asenteiden ja ennakkoluulojen tiedostaminen on tärkeätä, koska asiakkaalla on oikeus tulla kohdatuksi omana ainutkertaisena itsenään. Tämä oikeus perustuu myös yksilöllisyyden kunnioittamiseen, joka on yleinen ammattieettinen periaate. (Juujärvi ym. 2007, 96-99.)

Ammattietiikat ovat sääntö- tai suosituskokoelmia. Ne ovat pluralismin eli moniarvoisuuden kannalla. Pluralismin hyöty on se, että ihmiset voivat olla yhtä mieltä ammattikuntansa eettisistä periaatteista, vaikka he olisivat eri mieltä siitä, mikä yleinen etiikan teoria on paras, tai vaikka heillä ei olisi mitään tietoa etiikan teorioista. Ammattietiikan periaatteet mahdollistavat keskustelun ja pohdinnan, jotka voivat liittyä käytännön tilanteisiin eikä taustalla vaikuttavia teorioita tarvitse huomioida. (Sajama 1995, 83.)

Rakentuvan eettisen ohjeistuksen tärkeimpiä tehtäviä ovat eettisen pohdiskelun esiin nostaminen ja sen vahvistaminen nuorisotyössä. Eettistä herkkyyttä voidaan vahvistaa tai herätellä ja sellaisena näen myös tulevan ohjeistuksen. Nuorisotyöllä on merkitystä, siinä käytetään esimerkiksi valtaa ja jaetaan vastuuta. Eettinen pohdinta on jäänyt kuitenkin mielestäni taka-alalle. Nuorisotyöntekijät tekevät työtään paljon omalla persoonalla ja sieltä käsin työhön on voinut tulla tai olla tulematta eettistä herkkyyttä. Eettisyyttä on myös eettinen pohdiskelu. Rakentuvasta ohjeistuksesta ei tule sääntökirjaa vaan ohjeistus, joka avaa ja aloittaa eettisiä näkökulmia nuorisotyöhön. Eettinen ohjeistus ei rakennu vain yhden etiikan näkökulman varaan vaan siinä hyödynnetään useampia. Velvollisuusetiikka toivon mukaan jää vähäiseksi ja hyve- sekä huolenpidonetiikkaa saa enemmän tilaa. Velvollisuusetiikka luo enemmän sääntöä ja pakkoa kuin harkintaa ja ohjeistusta. Rakentuvan eettisen ohjeistuksen tarkoituksena on olla positiivinen ohjeistus, joka mahdollistaa ja johdattaa eettiseen pohdintaan sekä luo positiivista haastetta ja näkökulmaa nuorisotyöhön.

4.3 Ammatillisuutta, ammattietiikkaa ja ammatti-identiteettiä

Ammattietiikan tehtävänä on ymmärtää ammattien asemaa ja tehtävää yhteiskunnassa, koska ammatit määräävät osaltaan yksilön päätöksiä. Ammatilainen ei voi toimia pelkkänä yksilönä, eivätkä hänen arvonsa, hyveensä ja vastuunsa määräydy vain hänen omasta toiminnastaan, vaan myös siitä yhteisöstä ja organisaatiosta, jossa hän toimii. Ammatteihin sisältyy monesti valtapyrkimyksiä ja usein ammatit kontrolloivat elämää laajemmalti kuin mitä niiden tiedolliset edellytykset ja hyväksytyt valtuudet edellyttäisivät. Ammattien eettisten koodistojen avulla tunnustetaan ammattikunnalle kuuluva valta, vastuu kiteytyy periaatteiksi ja ammatilaiselle sovitaan arvoideologia. (Airaksinen 1991, 19-23; Pursiainen 2001, 72-73.) Ammatin eli profession määritelmä ei ole yksinkertaista. Ammatti on eri asia kuin työ tai tietotaito. Ammattia luonnehtii yksilön asema yhteiskunnassa, politiikassa ja taloudessa. Ammatilaisella on oikeuksia ja valtaa. Ammatilaiset ovat auktoriteetteja, koska heidän sanaansa kuunnellaan ja totellaan. Koulutus ja ammattitaito perustuvat teoreettiseen ja metodisesti kehittyneeseen tiedon hankintaan ja välitykseen. Ammatti on ammattikunnan osaaminen, asema ja auktoriteetti yhdistettynä. (Airaksinen 1991, 25-26.)

Voidaan katsoa, että nuorisotyöntekijän ammatti on käynyt ns. professionaalistumisen kaksi ensimmäistä vaihetta. Se on muuttunut palkattomasta harrastelijasta palkatuksi ja se on saanut oman koulutuksen. Kolmatta vaihetta, ammattia koskevaa tiedollista monopolia, se ei ole saavuttanut. Nuorisotyö ei ole eriytynyt yhtenäiseksi tehtävä- ja ammattikentäksi, lisäksi vapaaehtoistyöntekijät ovat säilyneet merkittävänä toimijaryhmänä. Professionaalisuutta ovat vahvistaneet koulutusjärjestelmän muutos ja nuorisotutkimuksen kehitys. Ammattieettinen itseymmärrys liittyy myös professiopolitiikkaan, tieteenalaan ja ammattikäytäntöön. Nuorisotyöntekijöillä voi olla samankaltaisia maailmankatsomuksellisia tai aatteellisia taustoja, mutta yhteinen eettinen säännöstö ei välttämättä ole mahdollinen. Keskustelu nuorisotyöntekijän eettisistä periaatteista voi kuitenkin selkeyttää työntekijäkunnan käsitystä omasta asemastaan ja tehtävästään. (Nieminen, 2000, 32-48.)

Ammatti-identiteetti koostuu monista eri asioista: kykyä kohdata rohkeasti oma rooli ja asema työyhteisössä, työskentely on tietoista ja tavoitteellista toimintaa, työntekijä pystyy olemaan itsensä kehittämisen asiantuntija. Positiivisella ammatti-identiteetillä on voimaannuttava merkitys, joka on keskeistä hyvinvoinnille, jaksamiselle ja työnhallinnalle. (Paasivaara 2009, 12.) Ammattisivistys edellyttää, että ammatti-ihminen, asiantuntija, voi määritellä itse työnsä ehtoja ja tavoitteita. Myös ne on opittava eikä niitä voida oppia vain kirjoista. Voimme oppia jäljittelemällä, tekemällä ja tuottamalla, mutta opimme myös huomaamattamme. Ihminen oppii ja sivistyy työskennellen. Opimme käsitteellistämään asioita eri näkökulmista ja suhteuttamaan ne toisiinsa. Asiantuntija on tuottaja, joka tuottaa sen sosiaalisen tilan, jossa asioiden toteaminen, tavoitteiden asettaminen ja hyvä lopputulos on mahdollista. Tämä on ammattitaidon ydin. Tanskalainen Ole F. Kirkeby on määritellyt ammatilliset hyveet: avoin harkitsevaisuus, innostuva todellisuustajuus, rohkea kärsivällisyys, kyky ennakoivaan visualisointiin, käytännön intuitio ja hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito. Nämä ovat taitoja, jotka opitaan harjoittelemalla. Ne eivät ole mielipiteitä siitä, mikä on hyvää työtä tai kaunis tulos vaan metodisia periaatteita lähestyä ja ratkaista työssä ilmeneviä kysymyksiä. Hyveiden oppiminen on keskeinen osa ammattitaidon oppimista. Niitä ei voida oppia vain teoreettisesti tai esityksellisesti, vaan niiden on oltava upotettuna läsnä sen sosiaalisen tilan synnyttämisessä. konstituutiossa, jonka asiantuntija tuottaa osaamisellaan. Hyve on itsensä johtamista. (Volanen 2006, 45-47, 58.) Ammatti-identiteetti rakentuu ammatillisen aseman, roolin, tietämyksen ja ko-

kemuksen varaan. Ammatilliseen käytäntöön vaikuttaa paljon oma persoona. Erityisesti sellaisissa tehtävissä, jotka rakentuvat suoraan vuorovaikutukseen, on oman persoonan osuus merkittävä. Oman persoonan huoltaminen on osa hyvää ammatietiikkaa. (Lindqvist 2003, 153.)

Ammattietiikassa voidaan erottaa kaksi tasoa: henkilökohtainen ammattieettinen toimintatapa ja tietyn ammattiharjoittajien ryhmän yhteiset traditiot. Henkilökohtaisessa ammattieettisessä toimintatavassa on ammatinharjoittajien välillä suuriakin eroja. Samanlaisissa työtilanteissa eri työntekijät voivat perustellusti päätyä erilaisiin toimintatapoihin. Päämääränä ei ole, että kaikkien pitäisi toimia samalla tavalla stereotyyppisesti ja valita samat eettiset ratkaisut. Ammattieettisenä päämääränä henkilökohtaisella tasolla on lisätä työntekijöiden tietoisuutta ja eettistä harkintakykyä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan käytännön kokemusta, harjaannusta ja eettistä tietämystä, joihin yhdistyy itsenäinen ajattelu. Ammatinharjoittajien ryhmän yhteiset traditiot on tasoltaan huomattavasti yleisempi ja siihen sisältyvät ammatissa vallitsevat arvot. Voidaksemme päättää, millaista ammatietiikkaa tarvitaan tällä yleisellä tasolla on otettava huomioon ammattieettiset periaatteet ja ohjeet, vallitsevat teoriasuuntaukset ja käytännön ammattityö. (Aadland 1991, 131.)

Ammattietiikka edellyttää ammatillista vapautta. Jos ammatilainen ei itse voi arvioida ja ratkaista, miten hän toimii, ei hän myöskään ole toiminnastaan vastuussa eettisessä mielessä. Ammatillisuuden kannalta hyvä eettisessä mielessä ei koske suoraan joitakin erityisiä päämääriä vaan se ilmaisee pikemminkin yleisen inhimillisyyden vaatimuksen ammatillisessa toiminnassa. Se tuo esille jotakin, johon tulisi toiminnassa sitoutua ja pyrkiä. Ammatilainen ei joudu ainoastaan kysymään, miten hänen itsensä tulisi toimia, jotta hän toimisi ammatissaan eettisesti oikein. Hän voi joutua tarkastelemaan asiaa yhteiskunnallisesti tai ainakin työhön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista käsin. (Räikkä, Kotkavirta & Sajama 1995, 30-31, 61.)

Ammattietiikka voidaan ymmärtää sekä yksilölliseksi että yhteisölliseksi. Yksilötasolla ammatilainen sitoutuu omiin ihanteisiin ja periaatteisiinsa ja yleisellä tasolla ammatietiikka on ammattiryhmän tai työyhteisön yhteiseen sopimukseen perustuva ammatillisten arvojen ja periaatteiden kokonaisuus. Ammatillisen toiminnan vastuul-

lisuus perustuu tietoon ja ammatilliseen kokemukseen sekä työn arvo- ja normipohjaan. (Lindqvist 2003, 152-153.)

4.4 Ammattieettinen ohjeistus

Lähdekirjallisuudessa käytetään erilaisia termejä koskien eettistä ohjeistusta, osaksi johtuen aikakausista ja olemassa olevista malleista. Kuitenkin tässä tehtävässä erilaiset termit (eettinen ohjeistus, eettiset säännöt) tarkoittavat samaa asiaa: ammattikunnalle yhteiseksi sovittua eettistä normistoa.

Eettisissä ohjeissa on yhteinen tarkoitusperä. Ulkoapäin asetetut lait ja säännöt oikeasta ja väärästä eivät riitä. Tarvitaan sisäistetty näkemys, vakaumus siitä, minkälainen toiminta on ihmisarvon mukaista ja miten pitäisi menetellä, että hyvä tulisi. (Hallberg 2005, 45.) Ammatilainen, joka ymmärtää toimintansa yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden ja joka pystyy perustelemaan toimintansa itselleen, löytää työstään eettistä mielekkyyttä (Räikkä ym. 1995, 19-20). Ammatti-identiteetti on ihmisen sosiaalinen identiteetti, joka kytkeytyy siihen ammattiryhmään, johon hän kuuluu. Se kuvastaa, sitä millaisena ihminen näkee itsensä asiantuntijana ja ammattinsa edustajana. Se voi myös kuvastaa sitä, millainen sija eettisyydellä ja moraalisisilla arvoilla on ammatin harjoittamisessa. Ammatillisessa toiminnassa ei ole yhdentekevää, millaisen roolin hyvää ja oikeudenmukaista ammattitoimintaa palvelevat arvot saavat. Moraalisten arvojen kytkeytyminen ammatti-identiteettiin ja niiden sisäistäminen on tärkeitä. Ammatilaisilla on ammatitaitoon liittyviä oikeuksia, velvollisuuksia, valtaa ja vastuuta. Toisaalta ammatilaisia on vaikea saada toimimaan eettisesti, ellei eettisyys ole keskeistä heille yksilöinä tai ammattinsa edustajina. (Juujärvi ym. 2007, 44-48.) Ammateilla on arvoperusta, johon ammattieettiset ohjeet nojaavat (Juujärvi ym. 2007, 27). Ammatilaiset toteuttavat ammattinsa yleisesti hyväksyttyä arvopäämäärää. Eettiset ohjeet kiteyttävät nämä ammatin arvopäämäärät. (Juujärvi ym. 2007, 34.) Eettiset ohjeet ovat toimintaperiaatteita, kun taas arvot ovat varsinaisia arvoja, arvostuksia, ihanteita ja kokemusarvoja (Juujärvi ym. 2007, 49).

Ammattieettisillä ohjeilla on tärkeä rooli työssä. Ne sisältävät ammattiryhmälle periaateohjelman ja niissä on esitelty päälinjat, joita ammatilaisen tulee noudattaa sekä määritelty ammatinharjoittajien ja yhteiskunnan järjestelmien velvollisuudet ja vas-

tuu. Ohjeissa pyritään ammatin harjoittamisen ihannetavoitteisiin, ne antavat signaalin, millaisiin päämääriin ammatissa on tähdättävä. Eettiset ohjeet toimivat myös sisäisinä ohjeina ja niitä käytetään hyvän ammatillisen menettelytavan vähimmäistavoitteina. Ammattieettiset ohjeet ovat lyhyet ja niihin on tiivistetty ammatinharjoittajille tarpeellinen tietous. Ammattietiikalla on myös tärkeä tehtävä ammatin aseman vakiinnuttamisessa ja vahvistamisessa. (Aadland 1991, 132.)

Eettiset säännöt tai ohjeet koostuvat ammattien piirissä hyväksytyistä ammatillista toimintaa ohjaavista eettisistä periaatteista ja säännöistä, jotka ilmaisevat ammatin edellyttämää asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Eettisiä ohjeita voidaan käyttää apuna eettisessä harkinnassa, sillä ne osoittavat ammattilaisille, millaisiin asioihin ammatinharjoittamisessa tulisi kiinnittää huomiota. Koska eettisen ohjeiston periaatteet ovat luonteeltaan yleisiä, ei eettisessä ongelmaratkaisussa voi pelkästään nojautua niihin. Lisäksi tarvitaan herkkyyttä tunnistaa uusia eettisiä ongelmatilanteita, joihin ohjeistuksista ei voi johtaa ratkaisuja. (Juujärvi ym. 2007 54.)

Eettisillä säännöillä on erilaisia tehtäviä. Ammattieettiset säännöt ovat apukeino, joita eettisessä harkinnassa voidaan käyttää. Ne eivät ratkaise ammattieettisiä ongelmia, eivätkä vapauta työn eettiseltä pohdinnalta. Ammattietiikassa on pakko harkita ja havaita päätöksenteon vaikeudet. Ammattieettisistä säännöistä voi kuitenkin olla hyötyä, kun ammattilainen pohtii erilaisia ammatissaan keskeisiä arvoja ja velvoitteita sekä niiden keskinäistä järjestystä. Ammattieettiset säännöt luodaan perustaksi ammattiryhmän ja yksilön pohdiskelulle, mikä ammattia harjoitettaessa on oikein ja väärin. (Räikkä ym.1995,19.)

Eettiset säännöt voidaan ymmärtää myös ammattia määrittäviksi periaatteiksi. Tästä näkökulmasta katsottuna ammattieettisten sääntöjen tarkoitus ei ole auttaa päätöksen teossa vaan enemmän kertoa ammatinharjoittajalle, mikä on hänen ammatinsa tarkoitus. Eettiset säännöt kertovat ammattilaiselle, mihin arvoihin ja velvoitteisiin hänen ammatinsa olemassaolo perustuu. Arvioimalla eettisiä sääntöjä ammatinharjoittaja voi arvioida sitä, onko hänen ammatinsa arvoperusta yhteensopiva hänen muiden katsomuksellisten mielipiteidensä kanssa. (Räikkä ym. 1995, 19.)

Eettiset säännöt voidaan nähdä myös poliittisena merkityksenä. Eettisillä säännöillä ammattiryhmä haluaa osoittaa muille ammattiryhmille, että se toimii tavalla, joka voidaan eettisesti perustella. Eettiset säännöt pyrkivät oikeuttamaan ammatin. Ammattieettisten sääntöjen avulla ammatinharjoittaja voi siis tuntea turvaavansa omaa ammattiaan muiden ammattiryhmien keskellä. (Räikkä ym. 1995, 20.)

Työntekijä voi siis turvata ammattieettisiin sääntöihin joutuessaan hankalaan ammattieettiseen ongelmaan. Hän voi turvautua sääntöjen apuun etsiessään perusteita eri ratkaisuille. Hän voi käyttää sääntöjä myös silloin, kun haluaa miettiä oman ammatinsa tarkoitusta ja keskeisiä tehtäviä. Ja kun hänen täytyy perustella ammattiansa, hän voi myös viitata eettisten sääntöjen olemassaoloon ja sisältöön. (Räikkä ym. 1995, 20.)

Eri ammattiryhmien eettisten sääntöjen ja ohjeiden laadinta on alkanut toisen maailmansodan jälkeen. Erityisesti 1980-luvulla on laadittu joukko uusia säännöstöjä ja kehitelty vanhoja. Perinteisesti ammattieettisiä ohjeita on ollut sellaisilla ”vapaiden” ammattien harjoittajilla, joiden itsenäiseen asemaan liittyy eettisten valintojen avoin läsnäolo. Tällaisia ammattiryhmiä ovat esimerkiksi lääkärit, asianajajat ja toimittajat. Johdon ja valvonnan alaisen tehtävän työn eettinen ulottuvuus tiedostettiin eettisissä ohjeissa myöhemmin ja ne sisälsivät ainakin mahdollisuuden niin sanotun suorittavaa työtä tekevien itsemääräämisoikeuden laajenemisen. Vaikka eettiset ohjeistukset ovat laajentuneet erilaisille ammattiryhmille - esimerkiksi mainontaan ja poliisitoimeen - ammatit ovat edelleen herkkiä eettisille ongelmille. (Hannikainen 1992, 3.)

Eettisen herkkyyden asteeseen vaikuttavat esimerkiksi: ammatin suoranaiset eettiset arvopäämäärät, työn vapautteen liittyvien eettisten valintojen mahdollisuus ja siitä seuraava vastuu sekä ammatissa eettisen herkkyyden kohde. Nykyisin ihmisen ja inhimillisyyden lisäksi pohditaan usein ympäristöasioita. (Hannikainen 1992, 3.)

Eettisesti kestävä toiminnan muotoutumisessa ja ylläpitämisessä avoin julkinen keskustelu on tärkeää. Hoito- kasvat- ja palvelualan ammatillinen toiminta on muutokseen pyrkivää ja tällöin ammatilliset interventiot ovat moraalisesti oikeutettuja. Hoito-, kasvat- ja palvelualojen eettisissä ohjeistoissa korostetaan yksilön sekä yhteiskuntaan ja toiminnan eettiseen kestävyYTEEN kohdistuvia periaatteita kuten

asiakaslähtöisyyttä, ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta sekä avointa keskustelua ja asiakkaan tietoisuuden lisäämistä. Periaatteita määrittelevät eettisten ohjeiden lisäksi lait. Eettiset ohjeistukset ovat tietoisesti tai sopimuksenvaraisesti laadittuja sääntöjä, jotka muuttuvat yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa. (Juujärvi ym. 2007, 54-55.)

Eettisessä keskustelussa oikeus tarkoittaa perusteltua vaatimusta. Se määrittää, että yksilö on oikeutettu toimimaan tietyllä tavalla tai vaatimaan toisia toimimaan tietyllä tavalla häntä kohtaan. Oikeuden perustelut voivat pohjautua lakiin tai moraalisiin standardeihin. Tunnetuin moraalinen standardi on YK:n ihmisoikeuksien julistus. Ammattieettiset ohjeet täsmentävät asiakkaiden moraaliset ja lailliset oikeudet ammatillisen toiminnan yhteydessä. (Juujärvi ym. 2007, 93.)

Ammattieettiset ohjeistukset luovat yhtenäistä ammattikäytäntöä, joka on perusta asiakkaiden tasa-arvoiselle kohtelulle. Asiakkaat voivat siis odottaa tietyltä ammattiryhmältä yhtenäistä, yleisesti tiedossa olevaa eettistä toimintatapaa. Toisaalta työntekijä on vastuussa ammattikuntansa ja toimialansa maineesta. Esimerkiksi eettisen normin -vaitiolovelvollisuuden- rikkoutuminen voi horjuttaa luottamusta koko instituutiota tai ammattikuntaa kohtaan. (Juujärvi ym. 2007, 124.)

Eri ammattikunnissa kohdataan osittain erilaisia eettisiä ongelmia, myös ammattieettisissä ohjeissa painottuvat erilaiset asiat. Kun ongelma on tunnistettu ja oikeaksi sovitettu menettelytapa pohdittu, voidaan asia määritellä ammattieettisissä ohjeissa. Näin alun perin reflektiivinen ongelmaratkaisu muuttuu automaattiseksi sääntöjen noudattamiseksi. Tämä säästää energiaa uusien ja pohdintaa vaativien eettisten ongelmien ratkaisuun. Intuiitiivinen ja reflektiivinen ajattelu siis vuorottelevat eettisessä päätöksenteossa. (Juujärvi ym. 2007, 149.)

Arvot ovat yleisesti hyväksyttyjä periaatteita, joiden mukaan toimitaan ja jotka muodostavat työn näkymättömän selkärangan. Arvojen sisältöä pidetään toisinaan liian teoreettisina, eikä niitä yleensä määritellä suhteessa omaan työhön tai työyhteisöön. Arvoista voidaan johtaa konkreettisia ohjeita ja arvojen tiedostaminen johtaa eettiseen tapaan ajatella. Henkilöillä, jotka todella ymmärtävät, mitä ovat ja mihin arvoihin he perustavat työnsä, on sisäinen tarve elää eettisyyden, ei niinkään sääntöjen

määräämällä tavalla. Melkeinpä minkä tahansa käytöksen oikeuttamiseksi voidaan löytää laki, sääntö tai käytäntö, mutta ei aina eettistä perustetta. (Paasivaara 2009, 93-94.)

Tarkoituksena on rakentaa eettistä ohjeistusta nuorisotyölle. Ohjeistus tulee rajamaan nuorisotyön eettisiä periaatteita, jotka pohjautuvat nuorisolaista, nuorisotyön funktioista ja eetoksesta sekä muista nuorisotyötä koskevista laista ja asetuksista. Taustalla vaikuttavat myös yleismaailmalliset ohjeistukset kuten YK:n ihmisoikeuksien julistus. Ohjeistuksen näkökulma on ammattikunnan jäsentäminen; millainen nuorisotyö on eettisesti hyväksyttävää ja millaisia asioita nuorisotyössä nousee eettiseen pohdintaan. Työntekijä voi saada myös vastauksia eettisiin kysymyksiin, mutta tarkoituksena on enemmän eettiseen pohdintaan johdattaminen ja kannustaminen. Näkökulmana on työn eettisen puolen vahvistaminen. Nuorisotyö on yhteiskunnallisesti merkityksellistä ja siinä on paljon eettisiä haasteita. Ohjeistuksessa avataan näitä haasteita ja dilemmoja.

5 LÄHIALOJEN EETTISIÄ OHJEISTUKSIA

Kirsi Tirri on tutkinut lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden eettisiä valintoja. Kohderyhmänä oli sekä seurakunnan nuorisotyöntekijöitä että päiväkodeissa työskenteleviä lastentarhaopettajia. (Tirri 2000, 8.) Lapsi- ja nuorisotyön yhteiseksi päämääräksi voidaan määritellä lapsen ja nuoren kasvamaan auttaminen. Tähän kasvuun voi sisältyä fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja hengellisiä tavoitteita. Ammattietiikka ohjaa työntekijää tunnistamaan ja määrittelemään lapsen ja nuoren parhaaksi toimimisen päämääriä ja periaatteita. Työntekijä voi myös nojautua oman ammattinsa eettisiin ohjeisiin ja kollegoiden kanssa käytäviin keskusteluihin. Lapsi- ja nuorisotyön eettiset haasteet ovat luonteeltaan niin moninaisia ja tapauskohtaisia, että samojen periaatteiden käyttö ei aina tuota toivottua lopputulosta. Ammattietiikka haastaa työntekijän eettiseen pohdintaan, jossa paneudutaan useisiin näkökulmiin ja erilaisiin ratkaisuihin. Asenteellisesti tämä edellyttää valmiutta kuulla muiden näkemyksiä ja avoimuutta muuttaa omaa ajatteluaan silloin, kun muilta tahoilta tulleet ehdotukset tuottavat kasvatuksellisesti parempia tuloksia. Eettisyyteen kuuluu myös uskallus olla eri

mieltä ja puolustaa omaa näkemystään silloin, kun siihen löytyy riittäviä perusteita. Jokaiselle työsaralle tunnistetaan omat erityiset haasteensa, joiden pohtiminen on työntekijän ammattietiikan keskeinen tehtävä. Viisaiden periaatteiden ja ratkaisujen löytäminen edellyttää myös kokonaiskuvaa lapsi- ja nuorisotyön kentästä. (Tirri 2000, 9.)

Nuorisotyön osa-alueilla on omia eettisiä ohjeistuksia. Ne perustuvat ja ovat sisällöltään pitkälti työmuotoon sidottuja eikä niistä voi laajentaa yleistä nuorisotyön eettistä ohjeistusta. Nuorisotiedotuksen periaatteet käsittelee tiedottamiseen ja tiedon saataavuuteen ja todenperäisyyteen liittyviä asioita (Euroopan nuorisotiedotussuositus. 2004). Verkkonuorisotyön eettinen ohjeistus on jaettu yhteydenottajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä verkossa toimivan ohjaajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus/Netari). Eettisiä ohjeita on laadittu ja laaditaan myös eri järjestöille. Kehitteillä on esimerkiksi Suomen Punaisen ristin eettinen ohjeistus. Asia on järjestön kolmivuotissuunnitelmassa ja ohjeistus valmistuu vuonna 2011. (Punainen risti/Ponnet. 2008.)

Ammattieettisiä ohjeistuksia on monille eri ammattikunnille. Ne on saatettu rakentaa jo vuosia tai vuosikymmeniä sitten ja sen jälkeen niitä on päivitetty ja kehitelty ajanmukaisiksi. Eettisillä ohjeilla ei ole yhtenäistä runkoa ja ne eroavat sekä rakenteeltaan että sisällöllisesti. Myös eri ammattikunnilla on erilainen näkökulma eettiseen ohjeistukseen. Esittelen tässä muutaman lähialan eettisen ohjeistuksen pääpiirteittäin.

5.1 Kirkon nuorisotyöntekijöiden eettiset ohjeet

Kirkon nuorisotyöntekijöiden eettinen ohjeistus on jaettu työntekijän suhtautumiseen nuoriin, työkavereihin, työnantajaan sekä toimintaan yhteiskunnassa. Aluksi eettisissä ohjeissa työntekijät sitoutuvat noudattamaan ammattietiikan neljää periaatetta: rehellisyyttä, oikeudenmukaisuutta, armahtavaisuutta ja elämän kunnioittamista. Ohjeet ovat lyhyet ja selkeät ja jokaisessa kohdassa on neljä alakohtaa, joista kaikki alkaa sanalla ”tahdomme”. (Kirkon nuorisotyöntekijöiden eettiset ohjeet.) Ohjeistus on selkeä ja paljon asiaa sekä laajoja käsitteitä sisältävä. Tekstistä ei ilmene, mihin oh-

jeistus perustuu tai miten se on laadittu. ”Tahtomme” sana tuo juhlallisuuden tuntua, mutta se toisaalta lisää velvollisuutta ja vähentää työntekijän omaa pohdintaa. Ohjeistus lieneekin enemmän sitouttava ja työn periaatteita korostava kuin eettistä pohdintaa herättelevä.

5.2 Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet on ammattijärjestö Talentian ammattieettisen lautakunnan julkaisemia. Aluksi ohjeistuksessa selvitetään ammattietiikan merkitystä. Tämän jälkeen on ammattieettinen ohjeistus, jossa hyvin tiiviisti kulkee mukana eri lait, ihmisoikeuksien julistus tms., mihin yksittäinen ohjeistus perustuu. Ohjeistus rakentuu neljään osaan; työntekijän ja työyhteisön eettinen harkinta ja vastuu, suhde ympäröivään yhteiskuntaan, ammattikuntaan liittyminen sekä työntekijän oikeudet ja ammattijärjestön tuki. (Talentia/Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. 2005.) Eettistä ohjeistusta on tuettu asiakastapauksilla, jotka toimivat esimerkkeinä tai muuten avaavat kyseistä ohjeistusta. Sosiaalialan ammattieettinen ohjeistus on käsikirja sosiaalityötä koskeviin lakeihin ja työ periaatteisiin. Se on jo pieni opus, joka sisältää lakeja, pohdintoja, tapauksia, avaa sosiaalityön luonnetta ja antaa selkeitä toimintamalleja.

5.3 Opettajien eettiset ohjeet

Opettajien eettiset ohjeet alkavat esittelyllä opettajan ammattietiikasta. Tämän jälkeen luetellaan eettisten periaatteiden taustalla olevat arvot: ihmisarvo, totuudellisuus, oikeudenmukaisuus ja vapaus. Näistä seuraa viisi eettistä periaatetta, jotka noudattavat jakoa opettajan suhteessa oppilaaseen, itseensä, kollegoihin, työhön ja yhteiskuntaan. (OAJ/Opettajan ammattietiikka. 2006.) Opettajien eettiset ohjeet on jätetty tarkoituksenmukaisesti väljäksi. Ne eivät tarjoa konkreettisia vastauksia opettajien kohtaamiin ammatillisiin ongelmatilanteisiin. Ohjeet voivat kuitenkin toimia muistuttajina ideoista, joihin opettajien tulee kasvattajina pyrkiä. Ohjeet muistuttavat oppilaan tarpeiden huomioimisen ohella opettajan oikeudesta kehittää ja hoitaa itseään. Ohjeet sisältävät tasapainoisessa suhteessa sekä velvollisuuksia että oikeuksia. Konfliktitilanteissa ne saattavat olla yksi ohjenuora, jonka mukaan etsitään yh-

teisymmärrystä asianosaisten kesken. Opettajan työhön kuuluvaa palvelutehtävää on vaikea hoitaa ilman persoonallista sitoutumista. Siksi opetustyössä on tärkeää pystyä yhdistämään oma persoona opettajan ammattirooliin ja ammattieettisiin kysymyksiin. (Tirri 2008, 1991-192.) Opettajan ammatillisuuden haasteena ovat eettiset lähtökohdat, tarvittava moraalinen arvostelukyky ja hyveelliset toimintatavat (Husu & Toom 2008, 227). Tällaiset näkökulmat sopivat hyvin nuorisotyöhönkin. Oma persoona on tärkein työväline ja se tulee sovittaa sekä ammattirooliin että eettisiin haasteisiin. Opettajan eettisten ohjeiden näkökulmassa on paljon, mikä sopii nuorisotyöhön ja siihen rakentuvaan ohjeistukseen. Kenttä on moninainen ja laaja. Kasvatus näkökulma on keskeinen. Tavoitteena on ammattikuntaa määrittävä ohjeistus niin velvollisuuksineen kuin oikeuksineen.

5.4 Lähihoitajan eettinen ohjeistus

Ammattijärjestö Super on julkaissut lähihoitajan eettisen ohjeistuksen. Se sisältää eettisten periaatteiden lisäksi tietoa sosiaali- ja terveysalan erityispiirteistä että lähihoitajan työstä. Lähihoitajan eettiset periaatteet perustuvat arvojen mukaan kuuden eri otsikon alle: ihmisarvon kunnioittaminen ja ihmistä arvostava kohtaaminen, itsemääräämisoikeus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, vastuullisuus, työyhteisö ja yhteiskunta. Jokainen arvo on avattu lähihoitajan ammatin näkökulmasta ja ne sisältävät paljon yksityiskohtaisia ohjeita ja tapausesimerkkejä. Ohjeistus ei sisällä perusteluita tai yksityiskohtaisesti ohjeiden lähdettä. Lopuksi on lueteltu lähdeluettelo ja lähihoitajan työtä säätelevät lait. (Lähihoitajan eettinen ohjeistus. 2006.) Lähihoitajan eettinen ohjeistus on käytännönläheinen ja työn tärkeät pääkohdat huomioiva. Toisaalta se jää myös aika etäiseksi laajuutensa vuoksi. Se määrittää enemmän työn arvopohjaa ja ammattikäyttäytymistä kuin antaa tukea eettiseen pohdintaan.

6 NUORISOTYÖN EETTISEN OHJEISTUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tutkija Petri Cederlöfin mukaan nuorisotyön kenttä on monimuotoinen ja rikas, mutta myös teoreettisesti jäsentymätön. Nuorisotyön tutkiminen ja kehittäminen on siksi

haastavaa. Keskustelu nuorisotyön yhteiskunnallisesta merkityksestä ja roolista ei ole yksiselitteinen. Nuorisotyön yhteiskunnallisen merkityksen ja perustelun sekä niiden tutkimuksen motiivit liittyvät toimialan resursoinnista kannettuun huoleen, mutta samalla myös toimialan julkiseen profiiliin selkiyttämiseen, nuorisotyön käsitteen ja sen ammatillisuuden määrittelyyn. Nuorisotyön aseman puolustaminen ja yhteiskunnallinen perustelu edellyttävät nuorisotyön tehtävien ja tarkoituksenmukaisuuden määrittelyä, tulostavoitteiden selkiyttämistä sekä tulosten ja vaikuttavuuden esittämistä. Nämä edellytykset kietoutuvat olemassa oleviin haasteisiin: toimialakohtaiset laatukäsitteistöt, laadun arviointi ja kehittämistyö. Laatu on yhteydessä työn merkitykseen. Nuorisotyön merkitystä voidaan perustella sen tarpeellisuudella, tavoitteilla, tarkoituksenmukaisuudella ja vaikutuksilla. (Cederlöf 1999, 77-81, 86.)

6.1 Nuorisotyön laajuus ja hajanaisuus haasteena

Nuorilla on mahdollisuus kulkea, toimia ja elää nuorisotyön kentillä. Niillä kertyneet kokemukset vaikuttavat nuorten ihmisten ymmärrykseen, arvostuksiin, tietoihin, taitoihin ja tulevaan toimintaan. Nuorisotyönkentät sisältävät joukon oppimisympäristöjä, joissa ammattilaiset työntekijät ja vapaaehtoiset toimijat ohjaavat yhteisöllisiä oppimiskokemuksia. Nuorisotyön oppimisympäristöjen näkeminen edellyttää nuorisotyön kasvatuksellisen perusluonteen tunnustamista, joka puolestaan vaatii nuorisotyön yleisten tehtävien tunnistamista ja näiden tehtävien toteuttamista suuntaavan eetoksen tiedostamista. Nuorisolain ja yksittäisten nuorisotyöorganisaatioiden tarkoituksia palvelevien määritelmien lisäksi tarvitsemme sellaisia nuorisotyön tehtävien käsitteellisesti laaja-alaisia kuvauksia, jotka lainsäädäntöä kattavammin tavoittavat nuorisotyön kokonaisuuden ja mahdollistavat järjestelmällisen nuorisotyön tehtäviä koskevan pohdinnan. Tällaisilla nuorisotyön tehtävien erittelyllä voidaan paikantaa nuorisotyön asemaa yhteiskunnassa ja ihmisten elämäkulussa sekä jäsentää nuorisotyön muotoja, käytäntöjä ja menetelmiä. (Nieminen 2007, 21-23.)

Nuorisotyön kenttä on hajanainen ja siihen liittyviä määritelmiä on monenlaisia. Kuitenkin vain määrittelemällä ja rajaamalla voidaan saada asioista selkeämpiä kokonaisuuksia. Eettinen ohjeistus nuorisotyölle on yksi näkökulma nuorisotyön määrittämiseen. Lisäksi se nostaa esiin ja vahvistaa eettistä pohdintaa nuorisotyössä. Eettinen ohjeistus tulee olla nuorisotyöntekijälle myös eräänlainen silta nuorisolaista käytän-

nön nuorisotyöhön. Tavoitteena on nuorisotyön ammatillisuuden tukeminen sekä arvojen ja eettisyyden vahvistaminen ja näkyväksi tekeminen nuorisotyössä.

Nuorisotyöhön liitetään toisinaan myös kutsumus työhön ja ammatin harjoittamiseen. Kutsumus näkyy nuorisotyöntekijän kykynä ymmärtää erilaisia nuoria ja suhtautua heihin yksilönä, ei nuorisjoukkona. Se tarkoittaa myös, että nuorisotyöntekijällä on halu ja taito asettua nuoren asemaan ja auttaa häntä. Kutsumus ilmenee myös siinä, että auttamiseen kuuluu rohkeus olla aikuinen ihminen, joka uskaltaa tarvittaessa arvostella nuoren kielteisiä tekoja ja puuttua niihin. Tähän liittyy myös anteeksiantoa ja uusien mahdollisuuksien antamista. Samalla nuorisotyöntekijän pitää muistaa yhteiskunnan ja päättäjien asettamat rajat, eikä hän saa asettua yhteiskuntaa vastaan mieltäytyäkseen nuoria. Käytännön ohjaustilanteissa nuorisotyöntekijät joutuvat pohtimaan oikeutta puuttua nuoren elämään; kenellä on oikeus määritellä: mikä on oikein ja mikä väärin. Toisinaan vastaus löytyy lainsäädännöstä, mutta kaikkiin kysymyksiin ei ole valmista vastausta. Suuntaviivoja löytyy nuorisotyön yhteiskunnallisista päämääristä ja joiden tulee olla jonkinlaisessa linjassa myös muiden sosiaalisatutiotstituutioiden kuten koulujen kanssa. (Askonen 2009, 25; Harinen, Heikura, Lehmus & Vallisto 2008, 86-87.)

Nuorisotyön kaltainen moniulotteinen ilmiön on haastava koota yhdeksi määritelmäksi. Määrittelytyö on kuitenkin hyödyllistä nuorisotyön olemuksen täsmentämiseksi, itseymmärryksen edistämiseksi sekä toimialaa koskevan keskustelun viitteeksi. Jäsentynyt määritelmä ei voi koostua sattumanvaraisesti kootuista piirteistä vaan sen tulee olla perusteltu, ehjä ja looginen kokonaisuus. Määritelmä ei voi myöskään olla liian laaja tai yksityiskohtainen, vaan sen tulee olla tiivis ja kattava. (Nieminen 2007, 38.)

6.2 Nuorisotyö vailla eettistä ohjeistusta

Nuorisotyöllä ei ole omaa eettistä ohjeistusta, eikä lähialojen ohjeistukset sovi erilaisten lähtökohtien vuoksi nuorisotyöhön. Alalle kouluttautumisessa käsitellään etiikkaa ja työn eettistä luonnetta, mutta yhteys moraalista ja etiikasta nuorisotyön lähtökohtiin ja periaatteisiin sekä käytännöntyöhön on toisinaan vaikea hahmottaa. Tarve nuorisotyön eettiselle ohjeistukselle on olemassa ja se on lähtökohtana tälle

opinnäytetyölle. Kotimaista kirjallisuutta aiheesta on vähän ja kentältä tullut positiivinen palaute ovat vahvistaneet työn tarpeellisuutta. Tämä opinnäytetyö on avaus eettisen ohjeistuksen rakentamiselle. Tuotos on ehdotelma tai esitys eettiseksi ohjeiksi nuorisotyön ammattilaisille, jota sitten voidaan hyödyntää sellaisenaan tai kehiteltynä.

Ammattieettiset ohjeet ovat ymmärrettävissä mahdollisuutena turvata lähellä yksilöä tapahtuva päätöksenteko. Tältä kannalta tärkeimmät ominaisuudet ovat ohjeistuksen asema ammattiryhmän itsesäätelynä ja toisaalta sisällöllinen avoimuus. Jälkimmäinen tekijä voi turvata ihmiselle itsenäisen eettisen harkinnan mahdollisuuden. Samalla se on omakohtaisen eettisen vastuumme perusta. Haastavia eettisiä ongelmia eivät ole ne, joihin vastaus löytyy kirjattuna laista tai ohjeistuksista. Aitoja ongelmia ovat ne, jotka yksilö itse joutuu ratkaisemaan. Eettinen harkinta vaatii tuekseen tietoa. (Hannikainen 1992, 5.)

Nuorisotyön kehittymisen ja tulevaisuuden kannalta on tärkeätä käydä arvokeskustelua ja uudistaa nuorisotyötä. Nuorisotyön sisällöllinen kehitys edellyttää nuorisotyöntekijöiden sitoutumista omaan henkilökohtaiseen kouluttautumiseensa sekä omien arvojen ja asenteiden reflektointiin. Erityisen tärkeätä on tunnistaa ja tiedostaa se, miten omat arvot ja asenteet heijastuvat työhön. (Kylmäkoski & Fedotoff 2007, 389.)

6.3 Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on kehittämistehtävä. Se sisältää teoreettisen tiedon ja ammatillisen osaamisen. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö toteutetaan tutkivalla ja kehittäväällä työskentelyotteella. Opinnäytetyötä voi luonnehtia tutkimukselliseksi kehittämishankkeeksi. Ammatillinen tutkimus mielletään toisaalta soveltavaksi tutkimukseksi, toisaalta käytännölliseksi tutkimus- ja kehittämistoiminnaksi, jossa luodaan uutta tai parannettua toimintamallia tai palvelua tai kehitetään tuotantoon sovitettavia ideoita ja tuotteita. (SAMK/Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi.) Työelämän tutkimusta luonnehtii ammatillisuus eli tutkitaan asioita, jotka kuuluvat omaan ammatti- tai toimialaan. Tutkimuskohteita ovat työelämän käytännöt, jotka tarvitsevat kehittämistä, muuttamista, ylläpitämistä tai uusien käytäntöjen luomista. Työelämän tutkimuksen tavoite on teorian, koke-

muksen ja ammattikäytäntöjen yhdistäminen. Tärkeänä nähdään myös yhteisen kielin, käsitteiden sekä keskustelukulttuurin luominen eri toimi- ja ammattialojen sekä niiden sidosryhmien kanssa. Työelämässä kohtaamisen muoto on tutkimuksen tekeminen yhdessä. (Vilkkä, 2005, 13-15.)

Tässä opinnäytetyössä rakennetaan nuorisotyön eettistä ohjeistusta. Teoriataustana ovat nuorisotyön määritelmä sekä ammattietiikkaan liittyvät asiat. Opinnäytetyössä on kehittävä työskentelyote: teoreettisista lähtökohdista kehitetään käytännön työhön ohjeistusta ja kehittäminen tapahtuu yhteistyössä eri tahojen (ammattilaisten) kanssa. Kehittämistehtävä on eettisen ohjeistuksen rakentaminen ja tuotoksena on esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta. Liitteenä on prosessista tehty kaavio, joka auttaa hahmottamaan opinnäytetyöprosessia ja kehittämistehtävän etenemistä. (LIITE 1)

Opinnäytetyössä rakentuva eettinen ohjeistus vahvistaa eettistä pohdintaa, antaa joi-takin vastuksia nuorisotyössä toimimiseen ja johdattaa eettiseen herkkyyteen. Se voi toimia jonkinlaisena ”huoneentauluna” nuorisotyössä.

6.4 Ohjeistuksen lähdemateriaali

Lähtökohdat eettiselle ohjeistukselle muodostuu nuorisolaista, nuorisotyön funktiois-ta ja nuorisotyön eetoksesta. Lisäksi tarkastelen tarvittavia lakeja (lastensuojelula-ki/perustuslaki) sekä yleismaailmallisia ja kansallisia ohjeistuksia (YK:n ihmisoikeu-det ja lastenoikeudet).

Nuorisolaki, nuorisotyön funktiot ja nuorisotyön eetos

Nuorisolaista nuorisotyön arvoiksi nousevat: yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenver-taisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Aaltonen 2009, 24.) Nuorisotyön funktiot, joita perusolemukseltaan kasvatuksellinen nuorisotyö toteuttaa, ovat sosialisatio-, personalisatio-, ja osin kompensatiofunktiot (Nieminen 2007, 25-26).

Nuorisotyön eetoksen voidaan jakaa viiteen peruskiveen: 1)voluntarismi, 2)nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, 3)sitoutuminen nuorten kansa-

laisuuden lujittamiseen, 4) aikuisten kasvatusvastuun ja -oikeuden tunnustaminen sekä 5) relatiivinen ja pluralistinen arvoperusta. (Nieminen 2007, 34).

Itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeus on yksi globaaleista arvoista, joka näkyy monissa julistuksissa. Sana itse kertoo jo jotain asiasta, mutta sen toteutuminen käytännössä ei ole yksiselitteistä. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan sitä, että kompetentin henkilön on moraalisesti perusteltua saada toimia haluamallaan tavalla omissa asioissaan. (Pietarinen, Launis, Räikkä, Lagerspetz, Rauhala & Oksanen 1994, 26-33.)

Eettinen itsemääräämisen periaate tarkoittaa sitä, että jokaisen yksilön moraalista oikeutta itsemääräämiseen on kunnioitettava niin suuressa määrin kuin mahdollista. Itsemääräämisen periaate vaatii laajaa itsemääräämisen oikeutta: se puhuu jokaisen yksilön ei vain kompetenttien henkilöiden oikeuden kunnioittamisesta. Kyse on siitä, että yksilön oikeutta sekä kompetenssiin että valtaan kunnioitetaan. Tämä tarkoittaa, että tulee parantaa henkilöiden kykyä muodostaa perusteltu käsitys asioista ja kykyä tehdä järkeviä johtopäätöksiä tilanteissa, joissa he joutuvat tekemään itseään koskevia ratkaisuja. (Pietarinen ym. 1994, 26-33.)

Henkilön ajattelun autenttisuus on keskeinen tavoite, jonka saavuttamista itsemääräämiseen liittyvissä tilanteissa pitää edistää. Henkilöille on annettava luotettavaa ja monipuolista tietoa, jota ratkaisujen tekemisessä tarvitaan. Lisäksi ihmisiä tulee auttaa selvittämään sellaisia halujen ja pyrkimysten ristiriitoja, jotka estävät heitä tekemästä ratkaisuja, joita he itse pitävät järkevimpinä ja parhaina. Henkilöitä tulee auttaa myös kehittämään fyysisiä ja mentaalisia taitoja, joita he tarvitsevat pystyäkseen toimimaan harkintansa mukaisesti. (Pietarinen ym. 1994, 26-33.)

Lastensuojelulaki

Lastensuojelulaissa on esillä nuorisotyö ja nuorisotyöntekijät. Nuorisotyö mainitaan ehkäisevää lastensuojelua tekeväksi palveluksi kunnassa (§ 3) ja ilmoitusvelvollisuus koskee myös nuorisotoimen palveluksessa olevia (§ 25). Lisäksi lastensuojelulaissa määritetään, että kunnan lasten- ja nuorten palveluja järjestettäessä on huolehdittava, että näiden palvelujen avulla tuetaan myös vanhempia ja huoltajia sekä selvitetään lasten ja nuorten erityistä tuen tarvetta. Tarvittaessa kunnan on järjestettävä toimintaa

erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomioita lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin (§ 8). Kunnan on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntyä (§ 7). (Finlex Lainsäädäntö Lastensuojelulaki. 2007; Mahkonen 2008, 289-324.)

Lastensuojelu tarpeen selvittämiseksi kunnan sosiaalihuollolla on oltava tietoja alle 18-vuotiaan lapsen/nuoren kehitystä vaarantavista olosuhteista ja tekijöistä. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä silloin, kun ilmoitusvelvolliset tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelu tarpeen selvittämistä. Salassapito-velvollisuus väistyy ilmoitusvelvollisuuden tieltä. (Finlex Lainsäädäntö Lastensuojelulaki. 2007; Mahkonen 2008, 217-219.) Lähtökohtana pidetään ilmoitusvelvollisen huolen täyttymistä, jotta lastensuojeluilmoitus tulee tehdä. Selvitystyö tuen todellisesta tarpeesta on lastensuojelulla.

Globaalit julistukset: ihmisoikeudet ja lasten oikeudet

YK:n ihmisoikeudet on yleismaailmallinen julistus vuodelta 1948. Ihmisen moraali on ihmisoikeuksien perustana. Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistuksen 1. artikla: "Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä." Julistuksen johdannossa ilmaistaan muun muassa halu edistää sosiaalista kehitystä. Ensimmäinen artikla vahvistaa kaikkien tasa-arvon ja vapauden. Toisen artiklan mukaan jokainen on oikeutettu kaikkiin julistuksessa mainittuihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta. (Ihmisoikeudet.net/Mitä ihmisoikeudet ovat?. 2007.)

Seuraavat artiklat (3–16) keskittyvät yleisiin kansalaisoikeuksiin. Artikla 17 antaa jokaiselle oikeuden omistaa omaisuutta ja omaisuuden suojan. Artikla 18 keskittyy ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Seuraavat artiklat liittyvät mielipiteen- ja sananvapauteen (artikla 19) sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen (artikla 20), jotka ovat edellytyksenä poliittisille osallistumisoikeuksille (artikla 21).

Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet ovat artiklojen 22–27 kohteena. Artikla 28 viittaa niin sanottuihin kolmannen sukupolven oikeuksiin eli kansoille kuuluviin oikeuksiin. (Ihmisoikeudet.net/Mitä ihmisoikeudet ovat?. 2007.)

Myös lapsille on julkaistu omat oikeudet, jotka koskevat kaikkia alle 18-vuotiaita. Suomessa Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus tuli voimaan 1991. Se on yleisluontoinen, eikä sido valtioita oikeudellisesti. Lasten oikeuksissa on erilaisia asioita liittyen lasten asemaan ja kasvatukseen. Periaatteessa kaksi kirjoitetaan, että lapsen tulee saada nauttia erityistä suojelua ja hänelle tulee lainsäädännöllä tai muulla tavoin suoda edellytykset ruumiillisesti, henkisesti, moraalisesti, sielullisesti ja sosiaalisesti terveeseen ja normaaliin kehitykseen vapaissa ja ihmisarvon mukaisissa oloissa. Säädetäessä tätä tarkoittavia lakeja lapsen etujen tulee olla tärkeimpänä näkökohtana. (Unicef/Mikä on lasten oikeuksien sopimus?)

Periaatteessa viisi kirjoitetaan, että lapsen, joka on ruumiillisesti, henkisesti tai sosiaalisesti vajaakykyinen, tulee saada erityistä tilansa edellyttämää erikoishoitoa, -kasvatusta ja -huolenpitoa. Periaatteessa kuusi kirjoitetaan, että lapsi tarvitsee kehitykseen tasapainoiseksi yksilöksi rakkautta ja ymmärtämystä. Hänen tulee saada kasvaa, mikäli mahdollista, vanhempiensa huolenpidon ja vastuun alaisena, ja joka tapauksessa ilmapiirissä, jossa hän saa tuntea hellyyttä sekä moraalista ja siveellistä turvallisuutta. Yhteiskunnan ja viranomaisten velvollisuutena on osoittaa erityistä huolenpitoa niille lapsille, jotka ovat vailla perheensä turvaa ja riittäviä toimeentulomahdollisuuksia. (Unicef/Mikä on lasten oikeuksien sopimus?)

Periaatteessa yhdeksän kirjoitetaan, että lasta on suojeltava kaikelta laiminlyönneiltä, julmuudelta ja väärinkäytöltä. Periaatteessa kymmenen kirjoitetaan, että lasta tulee suojella sellaisilta toiminnoilta, jotka saattavat kasvattaa hänessä taipumuksia rodulliseen, uskonnolliseen tai muunlaiseen syrjintään. Häntä on kasvatettava ymmärtämykseen, suvaitsevaisuuteen, kansojen välisen ystävyyden, rauhan ja yleismaailmallisen veljeyden hengessä sekä täysin tietäen, että hänen tarmonsä ja kykynsä olisi saatettava palvelemaan lähimmäisiä. (Unicef/Mikä on lasten oikeuksien sopimus?)

Suomen perustuslaki

Suomen perustuslaki määrittelee myös ihmisoikeuteen liittyviä asioita. Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Jokaisella on sananvapaus. Myös vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. (Finlex Lainsäädäntö Suomen perustuslaki.1999.)

7 DELFOI -KEHITTÄMISMENETELMÄ

Eettisen ohjeistuksen rakentumisessa sovellan delfoi-kehittämismenetelmää. Se on asiantuntijoiden kannanottojen keruumenetelmä. Kehittämistä varten muodostetaan asiantuntijaryhmä/paneeli, joka kommentoi anonyymisti yleensä väittämiin tai kyselylomakkeisiin. Kannanotot kerätään ja välitetään asiantuntijapaneelille toisella kieroksella. Panelistit voivat aineiston perusteella muuttaa ja syventää kannanottoaan. Yksimielisyys pohdittavasta asiasta ei ole välttämätöntä. (Kuusi 1993, 135; Anttila 2005, 402-405.) Delfoi-menetelmän avaintekijät ovat informaation jäsentely ydin- kohdiksi, paneelin jäseniltä/osanottajilta saadun palautteen käsittely ja heidän anonyymiteetin turvaaminen (Anttila 2005, 403).

Delfoi-tekniikkaa on määritelty moni tavoin. Vuonna 1975 Linstone ja Turoff antoivat menetelmälle seuraavanlaisien väljän määritelmän: ”Delfoi –tekniikkaa voidaan luonnehtia ryhmän kommunikaatioprosessin strukturointimenetelmäksi, jonka tarkoituksena on auttaa yksilöiden muodostamaa ryhmää kokonaisuutena käsittelemään mutkikasta ongelmaa”. Wouderbergin (1991) mukaan Delfoi-menetelmällä on kolme keskeistä piirrettä: tunnistamattomuus (asiantuntijat pysyvät anonyymeinä), monta kierrosta (Delfoi-tutkimuksessa on useampia kierroksia, joiden aikana asiantuntijoilla on mahdollisuus korjata kannanottojaan) ja palaute (kannanottojen korjaukset perustuvat toisilta panelisteilta saatuun palautteeseen). Painopiste Delfoi-tekniikkaan perustuvissa tulevaisuusarvioissa on siirtynyt tapahtumien tai teknisten keksintöjen vuosilukujen ennakkoinnista keskeisiin argumentointeihin tai näkökohtiin, jotka perustelevat kehitysarviota. Delfoi-menetelmän monia nykyisiä versioita voi kutsua

tulevaisuuden kartoittamisen menetelmiksi: eri kantoja tulevasta kehityksestä edustavat asiantuntijat hahmottelevat Delfoi-prosessin kuluessa tulevaisuusarvioilla ja niiden perusteluilla tulevaisuuden kartoittamisen kannalta keskeisiä tekijöitä kuten megatrendejä ja skenaarioita. (Kuusi 2003, 205-212.) Lisäksi Delfoi-menetelmää on käytetty yksilöllisten arvojen ja yhteiskunnallisten tavoitteiden tärkeysjärjestyksen ennakkoinnissa, erilaisten poliittisten toimintavaihtoehtojen etujen ja haittojen arvioinnissa sekä historiallisten tapahtumien merkittävyyden arvioinnissa. (Vapaavuori 1993, 132.)

7.1 Delfoi –menetelmän ominaisuuksia

Keskeisin ero asiantuntijatiedossa verrattuna historiallisiin asiakirjoihin on, että tiedon esittäjän psyykkiset ominaisuudet, arvot ja intressit vaikuttavat hänen esittämiinsä arvoihin (Vapaavuori 2003, 133). Delfoi -menetelmä on perinteisesti korkean profiilin asiantuntijametodi, jonka avulla on pohjustettu kansallista tai vähintään alueellista strategista päätöksentekoa. Kuitenkin Internetissä pienikin on mahdollista. Tutkimuksen tekeminen ei ole enää kriittinen kustannustekijä varsinkin, kun tutkimuskohteen kuin asiantuntijuudenkin voi supistaa aiheeltaan ja kohteeltaan. Kun tutkimus viedään lähemmäs luonnollisia yhteisöjä, saavutetaan paitsi "paikallista ja kontekstuaalista" asiantuntemusta myös yhteisöllinen motiivi. Toinen suunta on laajentaa tutkimus ja asiantuntijuus avoimeen tai lähes avoimeen joukkoon. Nykyisin on luonnosteltu avointa Delfoi-konseptia, jossa "äänestäminen" ja argumentointi on avointa ja jatkuvaa ns. avoin Delfoi-menetelmä. (eDelfoi/Delfoin verkkoevoluutio) Tämänkaltainen idea on myös tässä opinnäytetyössä ja sen kautta eettisen ohjeistuksen rakentamisessa. Sana on vapaa ja monipuoliseen kommentointiin kannustetaan. Kommentoinnin tueksi tulee muutama avainkysymys, joiden tarkoituksena on johdattaa ja toisaalta innostaa kommentoitsijaa kertomaan omia näkemyksiään.

Delfoi-menetelmässä erottuu kolme potentiaalista tiedonmuodostuksen kerrostumaa. Ensimmäinen tieto on luonteeltaan eksperttitietoa, joiden perusteella useimmat panelistit valitaan. Tällainen tieto on olemassa jo ennen tutkimusta, mutta tuorein tieto ei välttämättä ole ehtinyt kirjojen kansien väliin. (eDelfoi/Delfoin tiedonmuodostus) Tähän esimerkkinä yritän saada kommentointiin mukaan kouluampumiskuntien nuorisotyöntekijöitä, jolloin myös kriisissä toimineiden näkökulma tulisi esille. Toisaal-

ta tuntuu, että nuorisotyön eettisyydestä on vähän kirjoitettua tietoa, joten ensimmäisellä Delfoi -kierroksella tavoitellaan ylipääntään asiantuntijoiden näkemystä eettisestä ohjeistuksesta.

Toinen Delfoi-menetelmässä mukana oleva tietämysmuoto on systeeminen tieto. Systeemisyyks -käsite on luotu kuvaamaan ilmiön eri osien välisiä dynaamisia ja monensuuntaisia suhteita. Systeemiymmärrystä syntyy, kun eri suunnista kertynyttä eksperttitietoa sovitellaan toisiinsa. Manageri kerää eksperttitiedon ja on siten ensimmäinen systeemisen tiedon kokoaja ja kuljettaja. Systeemistä tietoa on hajallaan olemassa jo ennen Delfoi -prosessiin ryhtymistä, mutta osa siitä kehittyy vasta tutkimuksen aikana. Parhaimmillaan erilaisen tiedon saattaminen yhteyteen keskenään voi johtaa yhteisöllisen näkemystiedon syntymiseen, jota ei ollut olemassa kenelläkään ennen tutkimuksen käynnistämistä. Uuden näkemystiedon kehittyminen edellyttää aitoa vuorovaikutusta ja argumentointia osallistujien välillä. Sen tyyppinen Delfoi -huipennus on toistaiseksi ollut harvinaista ja on tullut mahdolliseksi vasta Internetin avulla. Tietoverkon välityksellä argumentointia on mahdollista syventää debatkiksi ja dialogiksi, joiden seurauksena uusi synteetitieto ja näkemys syventyvät. (eDelfoi/Delfoin tiedonmuodostus)

Tiedonmuodostus on Delfoi-menetelmässä syklistä. Ensin kerätään olemassa olevaa eksperttitietoa mukaan lukien ns. hiljainen tieto. Seuraavaksi asiantuntijatiedosta kudotaan argumentointivaiheen kautta systeemistä tietoa, joka mahdollistaa näkemysllisen tiedon rakentumisen. Osavastuu siitä on managerilla. Sitä onnistuneempi Delfoi -prosessi on mitä enemmän erilaiset tiedonlajit ruokkivat paneelin kommentointikierroksia. Ideaalinen Delfoi-työskentely on vapaaehtoista verkostomaista toimintaa, jossa keskinäinen luottamus ei ole uhattuna silloinkaan, kun ollaan asioista eri mieltä. Paneelien raaka-aineena on ihmisten erilaisuus ja erilaiset osaamiset. (eDelfoi/Delfoin tiedonmuodostus)

Delfoi-menetelmän runko on esimerkiksi seuraavanlainen: (a) kehittämistehtävän määrittely ja kuvaus, (b) asiantuntijapaneelin valinta, (c) ensimmäisen kierroksen kysely ja kommentointivaihe, (d) toisen kierroksen argumentointi, (e) kolmannen kierroksen fokusointi sekä lopuksi (f) tutkimuksen analysointi ja raportointi. Usein vaiheistusta pyritään aika- ja kustannussyistä tiivistämään ja varsinkin verkkoavus-

teisissa Delfoi-projekteissa kierroksia on mahdollista myös yhdistää. Delfoi-menetelmä on aineistolähtöinen metodi, jonka sisältöjä ovat managerin keräämä lähtöinformaatio (tässä opinnäytetyössä nimetty taustamateriaaliksi), ja panelistien sen pohjalta tuottama asiantuntijatieto. (eDelfoi/Delfoin vaiheet)

Valittu menetelmä tukee myös tiedon ja tulosten jakamista. Paneeliin osallistujat rakentavat yhteistä näkemystä, johon he haluavat nuorisotyön nojautuvan jatkossa. Eettinen ohjeistus saa näin etukäteismainosta ja osallistumalla on mahdollisuus vaikuttaa sen sisältöön. Eettisten asioiden esiin nostaminen ja keskustelu, eettisten asioiden vahvistaminen sekä eettisten ohjeiden jatkokehittely ja niihin sitoutuminen on Delfoi-menetelmän jälkeen luonnollisempaa, kun aineisto ja aihe on ollut esillä eri organisaatioissa. Tulevaisuudessa eettinen ohjeistus tulisi olemaan työkalu niin ammattilaisille kuin alalle opiskeleville.

Delfoi-menetelmän heikkoutena voidaan ajatella, että aineisto, taustamateriaali tai kysymykset johdattelevat vastaajia tiettyyn suuntaan. Tutkija ei saa tuoda liikaa esille omia käsityksiään. Myös puutteellinen tekniikka vastausten koonnissa on vaarana menetelmän onnistumiselle. Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tapauksissa tutkijan on tuotava epävarmat tulkinnat esiin seuraavan kierroksen kysymyksissä eikä oikaistava niitä. Tutkija saattaa myös liian helposti sulkea pois poikkeavat näkökulmat ja tehdä näin keinoitekoista konsensusta. (Anttila 2005, 404.)

7.2 Delfoi -kehittämismenetelmänä tässä opinnäytetyössä

Rakennan olemassa olevasta lähdemateriaalista taustamateriaalin, jonka annan paneeliin kommentoitavaksi. Kommentointi tapahtuu Internetin välityksellä. Paneelin alustana toimii nuorisotutkimuksen verkkokanava Kommentti.fi. Kommentoimassa voi siis käydä kuka tahansa, mutta myös itse kutsun kommentoimaan erilaisia asiantuntijoita esim. kuntaliitosta, nuorisotyöntekijöitä, tutkijoita jne. Kehittämismenetelmäni ei ole aivan perinteinen Delfoi-tutkimus. Tässä opinnäytetyössä Delfoi-menetelmä toimii runkona, ja sovellan sitä työn lähtökohdista käsin. Joissakin lähteissä Delfoi-menetelmän prosessin ohjaajaa kutsutaan manageriksi. Tässä opinnäytetyössä en käytä tätä nimitystä. Prosessin ohjaajana toimin minä ja esitän tutkimuk-

sen etenemisen omasta näkökulmastani. Delfoi-menetelmän toteuttajaa kutsun tarvittaessa tutkija-nimikkeellä.

Tehtävänä on rakentaa nuorisotyön eettistä ohjeistusta Delfoi-menetelmän avulla. Tulevaisuus näkökulma sisältyy sekä eettisen ohjeistuksen kehittämisessä että sen vaikutuksissa. Eettinen ohjeistus tulee toivottavasti lähivuosina valtakunnallisesti nuorisotyölle joko tämän prosessin tuloksena tai sitten omana projektinaan. Se tulee rajaamaan ja selkeyttämään moninaista nuorisotyön kenttää, on toivottavasti mukana alan koulutuksessa sekä korostaa ja vahvistaa nuorisotyön eettistä luonnetta.

Delfoi-menetelmästä on kehittynyt uudenlaisia suuntauksia. Esimerkiksi paneeliin osallistuville asiantuntijoille voidaan antaa erilaisia rooleja ns. roolidelfoi. Roolitus auttaa prosessin ja kommentoinnin käynnistymistä. Rooli vapauttaa mielipiteisiin, joiden suhteen muuten voidaan kokea niukkuutta. Usein lähtöroolit jaetaan tyypittelen vastaajille, jotka pitäytyvät niissä ensimmäisen kierroksen ajan. Toisesta kierroksesta eteenpäin heidät vapautetaan lainaroolista argumentoimaan vaihtoehtoja omalla itsenään. Roolit tukevat myös luovaa ja innovatiivista prosessia. (Delfoin verkko-evoluutio) Sovellan roolidelfoita kutsuessani eri asiantuntijoita kommentoimaan eettistä ohjeistusta. Käytännössä roolidelfoissa ja esimerkiksi tässä tehtävässä järjestöpuolen asiantuntijat voivat kommentoida nuorisojärjestöjen näkökulmasta, kunta-liitto hallinnollisesta näkökulmasta ja viimevuotisten kouluampumiskuntien nuorisotyöntekijät kriisin ja kriisin jälkeisestä näkökulmasta. Tällä pyritään näkökulman laajentamiseen ja hajanaisen kentän tavoittamiseen ohjeistuksen laadinnassa. Asiantuntijapaneelin valinnassa ratkaisevaa on laatu eikä määrä. Paneelia on hyvä käsitellä ryhmänä, missä erilaiset ihmiset ja näkökulmat kohtaavat. (Kuusi 2003, 217-218.)

7.3 Delfoi –menetelmän taustamateriaali

Pohdittuani päätin toteuttaa Delfoi-menetelmää enemmän kommentointi kuin kysely- tai haastattelulähtökohdista. Vapaa kommentointi ei johdattele niin kuin valitut kysymykset. Toisaalta vapaat vastaukset voivat olla laajoja ja toisiinsa liittymättömiä. Kuitenkin vapaan sanan mahdollisuus tuo ehkä enemmän erilaisia näkökulmia esille ja ajattelin sen olevan hyödyllisempi. Taustamateriaalina (LIITE 2) toimii ehdotelma nuorisotyön eettiseksi ohjeeksi, mikä on koottu lähdemateriaalista. Ehdotelmia oh-

jeiksi on paljon ja ne toimivat taustamateriaalina sekä keskustelun avaajina. Ensimmäisellä Delfoi-kierroksella on tarkoitus saada kommenttia ja valintoja tärkeimmistä painopisteistä sekä vielä mahdollisia uusia teemoja.

Olen pyrkinyt laatimaan taustamateriaalista kattavan ja keskustelua herättävän. Toisaalta kaikkia yksittäisiä aiheita ei voinut ottaa mukaan taustamateriaaliin, joten rajauksista on tehty lähdemateriaalien, oman työkokemuksen että lähialojen eettisten ohjeiden pohjalta. Esimerkiksi yhteistyö muiden ammattikuntien kanssa tai ammatillinen lojaalisuus ja ammattiryhmiin järjestäytyminen ovat vähäisessä roolissa taustamateriaalissa. Toisaalta myös vahvat nuorisotyön elementit kuten liikunta tai musiikki eivät ole saaneet omaa teemaa taustamateriaalissa. Kommentointikierrokset voivat nostaa näitä tai muita teemoja materiaaliin ja toisaalta joku alkuperäinen teema saattaa pudota pois.

Itse jäin kaipaamaan kehittämääni taustamateriaaliin innostavaa ja voimaannuttavaa ”henkeä”. Kävin aiheesta muutamia keskustelujakin, mutta en löytänyt keinoa, jotta asiat olisivat ilmaistu ”positiivisessa hengessä” ja niin, että niistä nuorisotyöntekijä saa tukea, turvaa ja voimaantumisen tunnetta. Toisaalta ajattelin, että taustamateriaali on koottu ”aika tylsistä” ja teoreettisista lähtökohdista, joten sen mukainen on myös tuotos. Taustamateriaalin pitää olla neutraali, jolloin Delfoi-menetelmän avulla tulee ilmi kommentoitsijoiden näkökulma asiaan. Taustamateriaali ei saa olla johdatteleva tai vain tekijänsä näköinen. Taustamateriaali olisi voinut olla vieläkin keskeneräisempi, jotta Delfoi-menetelmälle olisi jäänyt enemmän mahdollisuuksia ja työtä. Silloin tosin vaarana olisi ollut, ettei tuotos olisi valmistunut. Menetelmä olisi liikaa hajaantunut, kun rajauksia ei olisi tehty.

Taustamateriaalin suunnittelussa oli vaikea arvioida, kuinka se tuottaisi tulosta. Itse päädyin taustamateriaaliin, joka on pitkälle kehitelty, mutta neutraali ulosannissa. Taustamateriaaliin kuuluu teemojen lisäksi ehdotelma eettisestä ohjeesta sekä perustelu sen olemassaolosta osana eettistä ohjeistusta. Taustamateriaali syntyi työstämällä lähdemateriaalia ja peilaamalla sitä käytännön työhön.

Kirjasin aluksi kaikki lähtömateriaalin teemat erilliselle paperille. Näistä yhdistin erilaisia kokonaisuuksia samoista tai samankaltaisista asioista. Näin muodostui

kymmenen eri aihealuetta eli teemaa eettisen ohjeistuksen taustamateriaaliksi. Jokainen teema on esitelty omana kappaleena, josta ilmenee yhteys lähdemateriaaliin, asian eettinen näkökulma tai herkkyys sekä luonnos eettisestä ohjeesta. Ne toimivat taustamateriaalina ja keskustelun avauksena kyseisistä teemoista Delfoi-menetelmässä.

Mediaa lukuun ottamatta teemat ovat hyvin selkeästi erotettavissa ja nähtävissä lähdemateriaaleissa. Media omana teemana vahvistui uusimman kirjallisuuden ja tutkimusten myötä (mm. Salakari 2009, 28-29; Kupiainen & Sintonen 2009, 17-35). Digitaalisen ajan mediakasvatusta voidaan luonnehtia tavoitteelliseksi kasvatustoiminnaksi, joka perustuu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen sekä yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen osallisuuteen. Medialukemista voidaan tarkastella tapahtumana, joka liittyy henkilön ja hänen mediakulttuuriseen kokemukseensa sekä taidon oppimiseen jossakin arkipäivän median käytön tilanteessa. Medialukemista on tällöin esimerkiksi uutisten kuunteleminen, tekstiviestin lähettäminen, blogin kirjoittaminen Internetissä tai oman elokuvan tekoprosessi. Median käytöllä on vahva sosiokulttuurinen merkityksensä yksilön ja yhteisön toiminnassa. Medialukutaitoa voi kehittää ja opetella ja se on jatkumo. Se on luonteeltaan sosiaalista ja osa elinikäistä oppimista. (Kupiainen & Sintonen 2009, 14-15, 32.) Medialukutaitoa on määritelty esimerkiksi siten, että medialukutaito on kykyä analysoida, lisätä, ja vaikuttaa aktiiviseen median lukemiseen. Tavoitteena on tulla aktiiviseksi kansalaiseksi. Medialukutaitoon sisältyy myös mahdollisuus suojautua negatiiviselta medialta kuten valheellisilta mainoksilta tai sensaatiohakuksilta materiaaleilta. Yhteistä medialukutaito määrittelyksille on se, että lukutaidon ajatellaan tavalla tai toisella vahvistan yksilöä. Tässä yhteydessä voidaan puhua valtaistumisesta tai voimaantumisesta. (Kupiainen & Sintonen 2009, 31, 91-95.) Voimaantuminen on lähellä emansipaation käsitettä, jota Paulo Freire pyrki omassa lukutaitoprojektissa edistämään. (Kupiainen & Sintonen 2009, 95; Mezirow 1995, 114-116). Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta, sen osapuolia on kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri (Kupiainen & Sintonen 2009, 31).

Taustamateriaalin teemat ovat tarkoituksellisesti erilaisissa muodoissa. Tällä haetaan sekä kommentteja sanamuodoista että ohjeistuksen ”henkeä”. Taustamateriaalin kymmenen teemaa ovat seuraavat: nuoren kasvun tukeminen, yhteisöllisyys, aikuinen nuorten kesellä, erityinen tuki ja ilmoitusvelvollisuus, tasa-arvo ja yhdenvertai-

suus, ympäristö ja luonto, terveelliset elämäntavat, kansainvälisyys ja monikulttuurisuus, vapaus ja media.

7.4 Taustamateriaalin kymmenen teemaa

Nuoren kasvun tukeminen

Kasvattaminen ja kasvatustapa näkökulma esiintyi monessa eri lähdemateriaalissa. Nuorisotyön funktiossa se ilmeni esim. personalisaatiofunktiona ja lasten oikeuksissa lasta tuli kasvattaa mm. tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Kasvatustapa on ensisijaisesti vanhemmilla ja huoltajilla, mutta nuorisotyöntekijöillä on työssään kasvatuksellinen ote. Kasvatustavan tavoitteena itsensä ja ympäristönsä kanssa sopuinnossa elävä yksilö, joka tunnistaa omat tarpeensa ja pyrkimyksensä. Ihmisen toimintakyky ei ole tarkoitettu vain sitä, ”sattuuko ihminen onnistumaan elämässään”; kyse on siitä, että hän pystyy toteuttamaan ihmisyytensä. Toimintakyky on olemukseltaan eettistä. Toimintakyvyn tutkimuksessa ja kehittämisessä on yritettävä ymmärtää ihminen kokonaisvaltaisena fyysis-sosiaalis-psykkis-eettisenä toimijana. Vastavuoroinen hyväksyntä ja arvostus koostuvat siitä, että näemme toistemme kyvykkyydet ja ominaisuudet merkittävinä yhteisille pyrkimyksillemme. (Toiskallio 2008, 130.) Kasvatukseen liittyy paljon eettisiä näkökulmia esim. kuinka paljon aikuinen saa ja voi vaikuttaa nuoren ajatuksiin ja mielipiteisiin. Nuorisotyön kannalta on tärkeä nostaa kasvatuksellinen näkökulma eettiseksi ohjeeksi, jolloin se vahvistaa ja tukee nuorisotyötä. Kun puhutaan nuorisotyöstä, puhutaan kasvatuksellisesta työstä, joka nousee myös ammattikunnan ohjeistuksesta.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyöntekijä on kasvattaja, joka tukee lapsen ja nuoren kehittymistä omaksi itsekseen, Nuorisotyössä tunnistetaan ja tunnustetaan yksilöllisyys ja jokaisen ainutlaatuisuus. Mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan nuorisotyöntekijä on yhteydessä vanhempiin ja huoltajiin.

Yhteisöllisyys

Sosialisaation keskeinen tehtävä oli nuoren liittäminen kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi. Yhteisöllisyys ja yhteisvastuu ovat myös arvoja nuorisolaissa ja nousevat esiin myös kansainvälisissä julistuksissa. Nuorisotyöntekijä tapaa työssään monenlaisiin ryhmiin ja ajatusmaailmoihin kuuluvia nuoria. On eettisesti oikein

tukea nuoren osallisuutta ja osallistumista sellaisiin toimintoihin, jotka nuorta itseään kiinnostaa, riippumatta ovatko ne työntekijän ajatusmaailman mukaisia. Poikkeuksena tietenkin negatiiviset ja esim. rikolliseen toimintaan liittyvät ryhmittyvät.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyöntekijä tukee ja kannustaa nuoren osallisuutta ja osallistumista niin lähiyhteisöjen, kulttuurin kuin yhteiskunnan toteuttajana. Nuorisotyön tehtävänä on varmistaa, että nuorten ääni tulee kuuluville heitä koskevissa päätöksenteoissa.

Aikuinen nuorten keskellä

Nuorisotyöntekijän tulee uskaltaa olla aikuinen nuorten joukossa eikä miellyttää nuoria yhtymällä heidän arviointeihinsa. Nuorisotyöntekijällä tulee olla uskallus puuttua vääryyksiin ja korjata epäkohtia ja epäoikeudenmukaisuutta. Nuorisotyöntekijän tulee myös korjata vääriä luuloja ja tietoja sekä toisaalta herättää kritiikkiä ja kyseenalaistamista yleisiä harhaluuloja tai kuulopuheita. Aikuisen kasvatusvastuuta korostettiin etenkin nuorisotyön eetoksessa ja lastenoikeuksissa. Nuorisotyöntekijät voivat iältään olla vain muutaman vuoden kohderyhmää vanhempia, mutta silti heidän tulisi toimia tehtävässään jopa aikuismaisemmin kuin iältään voisi olettaa. Tämä vaatii rohkeutta ja selkeää roolia nuorisotyöntekijänä. Eettisesti on oikein puuttua epäkohtiin, olla eri mieltä ja tuoda oikeata tietoa nuorille sekä olla lojaali toisille aikuisille. Välittävä aikuinen on nuorelle monessa eri roolissa; kanssakulkijana, matkaoppaana, peilinä ja tulkkina (Lämsä 2009, 189).

Aikuisuutta tavoitellessa nuori näkee pääällimmäisenä siihen liittyvät oikeudet ja mahdollisuudet. Ympärillä olevat aikuiset antavat mallin ja kuvan siitä, mitä aikuisuus ja aikuisena eläminen todellisuudessa on. Ammattilaisen on tärkeä nähdä millaisen kuvan kasvattajana antaa aikuisuudesta; saavatko nuoret sellaisen käsityksen, että aikuisuutta kannattaa tavoitella, ja että aikuisen vapaus on myös paljon vastuuta. (Pii-ronen-Malmi & Strömberg 2008, 170-171.) Nuoret kaipaavat vapaan kasvatuksen lisääntyessä myös rajoja asettavaa aikuisuutta (Kemppinen 1999, 2).

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyöntekijä on aikuinen nuorten vapaa-ajassa, toisinaan ohjaamassa, kuuntelemassa ja tukemassa, toisinaan puuttumassa ja kieltämässä. Nuorisotyössä ennaltaehkäistään ja korjataan vääriä käsityksiä. Tärkeitä on myös

uusien mahdollisuuksien löytäminen ja tarjoaminen. Nuorisotyöntekijä on nuoruusiän asiantuntija ja nuorien puolestapuhuja.

Erityinen tuki ja ilmoitusvelvollisuus

Mikäli lapsella ja nuorella on tarvetta erityiseen tukeen, voi nuorisotyöntekijä olla toteuttamassa osana muiden kunnan palvelujen kanssa tätä toimintaa. Nuorisotyö on osaksi ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja nuorisotyöntekijää sitoo ilmoitusvelvollisuus tehtävässään. Tavallinen eettinen kysymys nousee, kun joutuu tutusta nuoresta tekemään lastensuojeluilmoituksen. Meneekö luotto nuoreen? Onko ilmoitus nyt välttämätön? Onko se oikea tapa toimia? Nuorisotyöntekijä toimii usein iltaisin ja näkee paljon sellaista, mitä muut lasten ja nuorten kanssa toimivat eivät näe. Tämä lisää painetta ja toisaalta myös pelkoa. Nuorisotyöntekijä on usein iltaisin myös vastaamassa nuorelle ilmoituksen selvityä.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyöntekijä huomioi erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret ja toimii tarvittaessa yhteistyössä muiden tahojen kanssa taatakseen kullekin lapselle ja nuorelle tarvittavan huolenpidon. Nuorisotyöntekijä on selvillä lastensuojelulain vaatimasta ilmoitusvelvollisuudesta ja toimii lain määrittämällä tavalla. Nuorisotyöntekijä pyrkii puhumaan lastensuojeluilmoituksesta nuoren kanssa ennen ilmoituksen tekemistä.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Niin lait kuin julistukset toistivat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta. Nuorisotyössä kohdataan erilaisia nuoria monenlaisista lähtökohdista. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koetaan helposti itsestään selviksi asioiksi, mutta kuinka erilailla lopulta kohtaamme nuoria. Tietty tyyppi ärsyttää, toinen on epäsiisti, kolmas on nuorisotilan aktiivi käyttäjä, iloinen ahertaja. Saavatko kaikki samanlaisen ja tasa-arvoisen vastaanoton?

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyöntekijä työskentelee itse sekä ohjaa ja opettaa nuoria tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Luonto ja ympäristö

Ympäristön, elämän ja luonnon kunnioittaminen näkyi sekä nuorisolaissa että Suomen perustuslaissa. Nykyisin puhutaan paljon esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja kierrättämisestä. Nuorisotyö on oiva paikka tuoda näitä asioita esille. Kierrätystä voidaan toteuttaa konkreettisesti nuorisotiloilla ja erilaisissa toiminnoissa ja ”vihreitä” vaihtoehtoja voidaan suosia ja pitää esillä.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyössä kunnioitetaan ympäristöä, luontoa ja elämää. Mahdollisuuksien mukaan nuorisotyöntekijä valitsee toiminnoissa luontoystävällisiä vaihtoehtoja ja kierrättää asioita. Nuorille jaetaan tietoa ympäristön huolehtimisesta, puututaan roskaamiseen ja ilkivaltaan sekä kannustetaan ympäristöystävälliseen elämäntapaan.

Terveelliset elämäntavat

Nuorisotyössä kohtaa miltei varmasti tupakointiin, päihteisiin ja erilaisiin ruokavalioihin. Toisinaan taistelu on ”tuulimyllyjä vastaan”, toisinaan oikea tieto ja vaihtoehtoinen toiminta auttavat nuoria tekemään terveellisiä, savuttomia ja raittiita valintoja.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyöntekijä edistää työssään tupakoimattomuutta ja päihteettömyyttä sekä kannustaa terveellisiin elämäntapoihin.

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus

Kansainvälisyys asiat nousevat suoraan nuorisolaista. Myös nuorisotyön funktiot voidaan liittää sekä kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen. Esimerkiksi personalisaatiofunktio on suoraan yhteydessä persoonan edustamaan kulttuuriin. Ihmisoikeudet ovat samat kulttuuritaustasta riippumatta. Suvaitsevaisuus ja tasa-arvoisuus ovat keskeisiä teemoja puhuttaessa monikulttuurillisuudesta. Monikulttuurillisuus ei tarkoita aina erimaiden tai kansojen välistä suhdetta. Kyseessä voi olla myös eri nuorisokulttuurien suhde. Hopparit, skeittarit, pissikset, streittari ja dataajat saavat edustaa omaa kulttuuriaan ja toimintatapojaan, kun siihen ei sisälly toisen kulttuurin loukkaamista tai syrjimistä. Erilaisuuden kunnioittaminen on toisen ihmisen kunnioittamista – riippumatta taustoista, ajatusmaailmojen tai ihonvärin erilaisuudesta.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyö on myös kansainvälistä ja monikulttuurista. Jokainen saa osallistua toimintoihin oman kulttuurin edustajana. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta edistetään sekä toiminnoilla että asenteilla.

Vapaus

Vapaus ja itsemääräämisoikeus ovat niin perustuslain kuin kansainvälisten ohjelmien keskeisiä arvoja, jota tulee kunnioittaa ja tiedostaa myös nuorisotyötä tehtäessä.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren itsemääräämisoikeuteen.

Media

Nykyisin media kuuluu tiiviisti nuoruusikään. Nuorten on hyvä oppia käyttämään muitakin tietolähteitä kuin Internetiä. Toisaalta Internet mahdollistaa ja haastaa median käsittelyyn ja oppimiseen. Medialukutaito pitää sisällään taidon käyttää asianmukaisia laitteita ja niissä olevia käyttöjärjestelmiä ja ohjelmia. Lisäksi siihen kuuluu taito suodattaa ja arvioida vastaanotettua informaatiota. Medialukutaitoon liittyy mm. mediakriittisyys, sananvapaus sekä faktan ja fiktion erottaminen.

Luonnos eettisestä ohjeesta: Nuorisotyössä käsitellään erilaisia medioita ja opetellaan medialukutaitoja. Nuorisotyössä pidetään kiinni myös erilaisista suosituksista ja kielloista koskien esim. ikärajoja.

8 INTERNET KEHITTÄMISEN TYÖVÄLINEENÄ

Internet on keskeinen väline perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Se mahdollistaa laajamittaisen yhteiskunnallisen osallistumisen (mielipiteenvaihto, vaikuttaminen, julkaisutoiminta). Internetin mahdollistama rajat ylittävä osallistuminen yleisesti edesauttaa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota. (Innanen & Saarimäki 2009, 9-10.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusvälineenä toimii Internet, mikä toisaalta helpottaa tutkimusmateriaalin kokoamista, mutta toisaalta tuo myös lisähaasteita, joita ei tar-

vitse miettiä käytettäessä perinteisempiä tutkimusvälineitä. Koska tutkimus toteutetaan Kommentti.fi sivustolla, voi kuka tahansa Internetin käyttäjä kirjautua sivuille ja kommentoida tutkimusmateriaalia. Kommentoinnit tapahtuvat ainakin osaksi nimen kautta, joten kommentoitsijat jäävät anonyymeiksi. Tutkimuksen lähtökohtana on nähdä Internet ja kyseinen keskustelupalsta sosiaalisena ympäristönä, jossa todelliset ihmiset toimivat, esittävät mielipiteitään, ajatuksiaan ja tuntemuksiaan. (Kuula, 2006, 169-171.)

8.1 Keskustelupalsta – verkkokeskustelu kommentoinnin alueena

Keskustelupalstojen viestit ovat yleensä kaikkien luettavissa, mutta niihin osallistukseen tarvitsee useimmiten kirjautua sisään. Lisäksi ryhmällä on olemassa omat sisäiset säännöt ja tavallisesti ne on perustettu käsittelemään tiettyä aihepiiriä. Joillakin viestiryhmillä on moderaattori, jonka kautta viestit menevät. Vaikka viestiryhmä on englanniksi news group, viestit eivät ole uutisia, vaan kirjallista kommunikointia, jossa voidaan keskustella hyvinkin intensiivisesti ja pitkään jostain rajatusta aiheesta. Mahdollista on myös, että osa viesteistä ei välttämättä keskustele sen enempää edeltäneiden kuin jälkeistenkään viestien kanssa. Vaikka viestiryhmät ovat kenen tahansa tavoitettavissa, ne usein mielletään jollain tavalla yhteisöllisesti rajatuksi. (Kuula 2006, 180-187.)

Viestiryhmät voivat olla osallistujien tiedon, näkemysten, käsitysten jakamista jossain tietyssä yhteisössä, jolla on samat mielenkiinnon kohteet. Yhteisöllisyyden rakentumisessa fyysistä läheisyyttä tärkeämpää on tiedon, kielen ja asioiden jakaminen. Tarkoitussidonnaisuuksien vuoksi viestiryhmän voi perustaa juuri tiettyä tutkimuskäyttöä varten. Tällöin ryhmän kuvaustiedoissa voidaan kertoa ryhmän käytöstä tutkimuksessa ja näin voidaan kerätä tutkimusaineistoa ilman, että viestien alkuperäinen käyttötarkoitus muuttuu. Toiset sivustot tulkitaan selkeästi jollekin kohderyhmälle tarkoitetuksi, tällöin ne mielletään puolittain suljetuiksi. (Kuula 2006, 180-187.)

Verkko viestinnän välineenä tarkoittaa sitä, että viestejä välitetään verkon kautta (Matikainen 2008, 25). Verkkokeskustelussa tulee olla tavoite ja ohjaajan rooli määrytyy tavoitteiden pohjalta. Verkkokeskustelun luonne on vapaa tai ohjattu, vaikka

rajaa ei ole aina helppo asettaa. Verkkokeskustelun toteutusta tulee suunnitella etukäteen ja tärkeitä on noudattaa linjaa koko prosessin ajan. Verkkokeskustelua voidaan pilkkoa ajallisesti, teemallisesti tai rakenteellisesti. Olennaista on, että keskustelijat pystyvät jäsentämään kokonaisuuden. (Matikainen 2004, 125-128.)

Verkossa toteutettava kommentointi on verkkokeskustelua ja se tapahtuu keskustelualueella. Tässä opinnäytetyössä verkkokeskustelu ei pidä sisällä verkko-ohjausta, koska tarkoituksena on saada kommentteja ja kaikki kommentit otetaan vastaan sellaisenaan. Tarkoituksena ei ole ohjata kommentoitsijoita tai kommentteja vaan kerätä erilaisia näkemyksiä. Toivottavaa olisi, että keskustelua syntyisi myös jo annetuista kommenteista. Asiattomat viestit tarvittaessa poistetaan. Olen prosessin ohjaaja, joten aloitan, mainostan ja kutsun sekä päätän verkkokeskustelun. Ohjaajan rooli on passiivinen prosessin aikana. (Koli 2008, 15-19; Matikainen 2004, 41-44; Innanen & Saarimäki 2009, 326-328.)

8.2 Haasteita Internetissä toimimisessa

Verkkokeskustelussa keskiöön nousee kieli, kirjoitus ja kielenkäyttö. Tämä asettaa omia haasteita viestin ymmärrettävyydelle ja tulkinnalle. Verkko välineenä edellyttää siis myös uusia taitoja ja ymmärrystä kyseisestä välineestä. (Matikainen 2008, 25.) Verkkokurssilla käytetty verkkokeskustelu on koettu usein monologiseksi, jolloin kukin esittää lähinnä oman mielipiteensä. Puheenvuoroissa ei ole yhtymäkohtia tai sidosta edellisiin puheenvuoroihin. Vuorovaikutteista tai dialogista keskustelua on vähemmän. Arkitasolla verkkokeskustelut voivat olla toisenlaisia. Kuitenkin verkko-pohjainen viestintä on neutraalimpaa, koska sosiaaliset vihjeet puuttuvat. Verkkokeskustelussa on mahdollisuus välinpitämättömyyteen, jolloin keskustelunaloitukseen ei reagoida. Tämä on verkkokeskustelujen ominainen piirre, koska kasvokkain tällainen välinpitämättömyys olisi epäkohteliasta tai jopa sopimatonta. Kaiken kaikkiaan verkko on häilyvämpi ja epämääräisempi vuorovaikutuksen näyttämö. (Matikainen 2004, 64-65.)

En omaa vahvoja teknillisiä taitoja, joten olen verkkotyöskentelyn toteuttamisessa paljon muiden osaamisen varassa. En kuitenkaan näe tätä esteenä, koska olen sopinut

käytännön asioista etukäteen ja Kommentti.fi sivustolla on ollut myönteinen ote tämän opinnäytetyön toteuttamiseen.

Kommentti.fi sivulla kerrotaan selkeästi taustamateriaalin yhteydessä, että kyseinen keskusteluryhmä on osa opinnäytetyötä ja tarkoituksena on nuorisotyön eettisen ohjeistuksen rakentaminen. Keskusteluun voi osallistua kirjautumalla ja kommentoitsija voi itse päättää käyttääkö nimimerkkiä vai tunnistettavaa nimeä. Keskusteluryhmän viesteistä voidaan ottaa suoria lainauksia opinnäytetyöhön ilman mainintaan nimimerkistä tai kirjoittajasta. Toimintaperiaatteet ovat esillä sekä sivustolla että kerrotaan kutsuille kommentoitsijoille.

9 DELFOI-MENETELMÄN ENSIMMÄINEN KOMMENTOINTIKIERROS JA AINEISTON ANALYSOINTI

Teknillisistä syistä johtuen en saanut taustamateriaalia Kommentti.fi sivustolle suunnitellussa aikataulussa. Jotta opinnäytetyö eteni, päätin toteuttaa ensimmäisen kommenttikierroksen sähköpostilla. Tämä itse asiassa tuntui lopulta jopa paremmalta ratkaisulta. Sovin haluamieni asiantuntijatahojen kanssa taustamateriaalin kommentoinnista ja lähetin sen saatekirjeineen sähköpostitse. Tässä kohtaa mainostin myös tulevaa avointa kommentointi mahdollisuutta toisella kierroksella. Tällä tavalla sain varmemmin niiden tahojen kommentit, jotka ovat mielestäni olennaisia ohjeistuksen rakentamisen näkökulmasta. Lisäksi uskon, että ensimmäinen kierros vahvistaa toista kommenttikierrosta, koska asia on tuttu ja prosessi jatkuu toisessa muodossa.

Valitsemani asiantuntijatahot ensimmäiselle kommentointikierrokselle olivat : kuntaliitto, opetusministeriö, Allianssi, Talentia, nuorisotyön tutkijat sekä muutama kunta ja kaupunki. Asiantuntijatahot valikoituivat taustamateriaalia koottaessa. Jokaiselle taholle löytyy nuorisotyöllinen peruste; Opetusministeriön nuorisoyksikkö hallinnoi kunnallista nuorisotyötä, samoin kuntaliitto, Allianssi on valtakunnallinen nuorisotyön palvelu- ja vaikuttajajärjestö, Talentialla on ammattieettinen lautakunta ja sosiaalialan organisaationa se on ehkä lähinnä nuorisotyön olemusta suurista ammattiyhdistyksistä, kunnat ja kaupungit valikoituivat sekä maantieteellisesti että haluttujen

näkökulmien mukaan. Positiivinen vastaanotto vahvisti oloa siitä, että asiantuntijatahot tahtoivat antaa oman panoksensa ohjeistuksen rakentamiseen. Useammassa tahossa taustamateriaaliin ei tutustunut vain yksi henkilö, vaan taustamateriaali haluttiin viedä koko työyhteisölle tai valitulle työryhmälle pohdittavaksi. Tämä lisäsi entistään ensimmäisen kierroksen vahvuutta ja parantaa samalla toiselle kierrokselle kehittyvän taustamateriaalin tasoa.

Asiantuntijatahoihin rajattu ensimmäinen kommentointikierros oli mielestäni onnistunut valinta, koska tällöin alkuperäinen taustamateriaali kehittyi ennen avointa kommentointia. Pienemmällä kommentoitsija määrällä luultavasti päästiin enemmän eteenpäin kuin avoimena keskusteluketjuna olisi saavutettu. Tässä toteutui Delfoi-menetelmälle tyypillinen laatu/määrä suhde. Pienemmälläkin valikoidulla asiantuntija määrällä voidaan saavuttaa paljon uutta tietoa ja myös enemmän kuin suuremmalla homogeenisellä kommentoitsija joukolla. Heikkoutena on vastaavasti se, että kommentit saattavat olla vain pienen otoksen näkemyksiä, toisinaan yhden asiantuntijan näkemys asiasta. Tarkoituksena on erilaisten näkemysten ja mielipiteiden yhteinen tuotos, josta syntyy Delfoi-menetelmän tavoiteltuja tiedontasoja.

Ensimmäisellä kommentointikierroksella nousi sekä odottamiani asioita kuin myös uusia näkökulmia. Myös kaipaamani ohjeistuksen ”henki” selkeytyi, kun useammasta tahosta tuli samankaltaista viestiä. Taustamateriaali koettiin tiukaksi ja jopa nuorisotyön olemuksen vastaiseksi. Joku kommentoitsija kysyikin, missä näkyy nuorisotyön riemu, luovuus ja innovatiivisuus. Myös itse toivoin jo taustamateriaaliin voimaannuttavaa näkökulmaa, mutta en saanut sitä luotua ja toisaalta neutraali lähestymistapa tuntui oikealta. Tämä neutraali muoto on koettu vaativaksi ja ehkä velvollisuusetiikan kaltaiseksi lähestymistavaksi. Toisaalta materiaali syntyi teorioiden, lakien ja julistusten kautta, joten se ”tiukka” ja yksiselitteinen asioiden käsittely siirtyi myös taustamateriaaliin. Jotkut kommentoitsijat olivat kiinnittäneet huomiota myös teemojen erilaiseen käsittelytapaan ja näkökulmaan. Yhtenäistä näkökulmaa ei vaa-dittu, toiset teemat saavat tulla määrittämään nuorisotyötä ulkopuolelta ja toiset teemat voivat tukea eettistä pohdintaa. Yhtenäistä sisältöä kaivattiin, mutta tulkitsin sen enemmän yhtenäisen ”hengen” löytämiseksi ja/tai yhtenäisen otsikon saamista koko ohjeistukselle.

9.1 Ensimmäisen kommentointikierroksen sisältöä

Ensimmäisellä kierroksella en saanut ihan niin monelta taholta kommentteja kuin odotin. Yhdeksästä kutsutusta asiantuntijatahosta seitsemän antoi kommentteja ensimmäisellä kierroksella. Vastaukset tulivat eri asiantuntijoilta, joten annetuista kommentteista sai monenlaista uutta näkökulmaa ja kehittämisideaa seuraavan taustamateriaalin tuottamiseen. Toisaalta kentän hajanaisuus tuli myös hyvin esille. Käytännön työntekijä katsoi asiaa eri kannalta kuin nuorisotutkija tai hallinnollisessa asemassa oleva asiantuntija. Painotuksissa ja korjausehdotuksissa oli sekä toisiaan tukevia näkemyksiä kuin myös yksittäisiä huomioita. Suorastaan ristiriitaisia tai vastakkaisia mielipiteitä ei kommenteissa esiintynyt. Toisaalta taustamateriaali oli niin laajaa, että kommenttien kohteita oli useita, joten asiantuntijat varmaankin kiinnittivät huomionsa jollakin tavalla itselle läheiseen teemaan, ajatukseen tai sanakäänteseen.

Se, että joku oli jättänyt jonkun kohdan kommentoimatta, herätti kysymyksen, onko kohta asiantuntijan mielestä hyvä sellaisenaan vai epäolennainen eettisen ohjeistuksen kannalta. Annetut kommentit houkuttivat sähköpostikirjoitteluun asiantuntijatahojen kanssa; olisin halunnut kirjoittaa tarkentavia kysymyksiä ja toisaalta kirjoittaa joitakin vastakommentteja lähdemateriaalin valossa. Pitäydyin kuitenkin saaduissa kommenteissa ja toivon, että olen osannut tulkita niitä asiantuntijoiden tarkoittamalla tavalla.

Asiantuntijakommentit antavat monenlaista näkökulmaa toisen kierroksen taustamateriaalin rakentamiseen. Tarkoituksena ollut kehittyneempi taustamateriaali ja eettisen ohjeistuksen rakentuminen toteutui Delfoi-menetelmän ensimmäisellä kommentointikierroksella.

9.2 Ensimmäisen kommentointikierroksen tuomat muutokset

Ensimmäinen kommentointikierros osoitti, että vain yhden tai muutaman sanan otsikko teemoittelussa, johtaa erilaiseen tulkintaan. Otsikon termeillä oli erilaisia tarkoituksia riippuen asiantuntijasta ja näkökulmasta. Kommentteja tuli sekä otsikoista että aiheiden käsittelystä ja näiden kahden asian yhteensopivuudesta. Vaikka joiden-

kin kommentoitsijoiden mielestä teemoittelu oli sopiva, aion muuttaa teemoittelun rakennetta. Teemojen otsikot tulee olla yksiselitteisempiä, jotta jo otsikko johdattaa lukijan haluttuun aihepiiriin. Otsikot tulee olla lyhyitä lauseita, jotka kokoavat teeman. Teksti selvittää konkreettisemmin, mitä otsikko tarkoittaa nuorisotyössä ja antaa mahdollisesti myös käytännön esimerkkejä nuorisotyön kentältä. Ulkoasultaan laadin esityksen eettisestä ohjeistuksesta, jossa teemoittelun sijaan on jo selkeä eettinen ohjeistus tai näkökulma ja tätä seuraa lyhyt ohjeistuksen selitys/tarkoitus. Luovun toisella kommentointikierroksella eri teemojen lähtökohtien esittämisestä.

Eri teemoja yhdistetään osin kommentoitsijoiden ehdotusten mukaan, osin kommentaisteista nousseiden näkökulmien mukaisesti. Esimerkiksi Yhteisöllisyyteen ja Yksilöllisyyteen kasvaminen nähtiin toisiaan täydentävinä asioina ja osaltaan myös toisistaan riippuvaisina. Nämä yhdistyvät saman otsikon alle toiselle kommentointikierrokselle. Erityisesti Vapaus, Media ja Aikuinen nuorten keskellä -teemoihin kaivattiin lisää selkeyttä. Näiden teemojen sisältöä ja roolia tulee pohtia kommenttien ja lähdemateriaalin valossa. Tärkeäksi nähtiin myös nuorisotyöntekijän antama malli aikuisuudesta ja esimerkkikasvatus. Tätä näkökulma vahvistetaan taustamateriaalissa. Teema Terveelliset elämäntavat sai kritiikkiä liian kapeasta näkökulmasta suhteessa laajaan ja tärkeään nuorisotyön rooliin terveyden edistämisessä. Teema kaipaa laajempaa näkökulmaa ja selkeyttä sekä pohdintaa siitä, mitä kaikkea kuuluu terveellisiin elämäntapoihin nuorisotyön näkökulmasta.

Kokonaan uusia teemoja ei kommenteissa ehdotettu. Korjauksia haluttiin termeihin sekä teemojen sisältöihin. Lisäksi eettisen ohjeistuksen ”henki” haluttiin positiivisemmaksi, voimaannuttavaksi ja innostavaksi. Eettisestä ohjeistuksesta tulisi ilmetä nuorisotyön olemus, asenne työhön ja työn tekemiseen. Esille haluttiin nuorisotyölle ominainen lataus; riemua, innovatiivisuutta, luovuutta, yhdessä tekemistä, iloista ja rohkaisevaa asennetta tulevaisuuteen. Näkökulma, joka ei ole laissa tai julistuksissa, mutta joka on nuorisotyön ydintä.

Tämä positiivinen asenne oli myös itselläni tavoite, mutta en osannut tehdä ensimmäistä taustamateriaalia niin, että se innostaisi ja toisi positiivista mielikuvaa ja ohjeistusta. Toisaalta lähdemateriaalini olivat teoreettiset lähtökohdat, yksiselitteiset lait ja julistukset, joiden tarkoituksena on sanoa asiat selkeästi ja tunteettomasti. Tä-

mä lakihenkisyys korostui kommenteissa. Asiantuntija kommenteista sain vinkkejä ohjeistuksen ”hengen” kehittämiseen. Koko ohjeistukselle kaivattiin myös kokoavaa otsikkoa, joka viestittäisi positiivista ”tekemisen meininkiä”.

Hieman ristiriitaisia kommentteja tuli ohjeistuksen sisällöllisestä tarkoituksesta. Toivottiin sekä enemmän käytännön esimerkkejä että toisaalta pidettiin hyvänä laajoja kokonaisuuksia, jotka johdattavat eettiseen pohdintaan, mutta eivät anna varsinaisia ohjeita työn sisällöstä tai tavoista. Toinen kommentointikierros toivon mukaan selkeyttää nuorisotyön kentän näkemystä siitä, millaista ohjeistusta kaivataan. Myös aikaisemmin esittelemäni Englannissa määritellyt nuorisotyön arvolähtökohdat ovat saaneet samankaltaista kritiikkiä. Työn arvot, eettiset periaatteet eivät välttämättä sisällä ohjeistusta käytännön työn tekemiseen. (Banks 1999, 13.) Teorian ja käytännön suhde eettisessä ohjeistuksessa on haastava. Erilaisia mielipiteitä on näkökulmasta riippuen ja toisaalta eettinen ohjeistus on määrittelystä huolimatta moniselitteinen.

Asiantuntijoiden antamat korjausehdotukset huomioidaan ja ne kehittävät taustamateriaalia, jos ne eivät ole ristiriidassa alkuperäisen lähdemateriaalin kanssa. Tässä kohtaa tarkoitan lähdemateriaalina nuorisolakia, nuorisotyön funktioita ja nuorisotyön eetosta sekä käyttämiäni lakeja (lastensuojelulaki/perustuslaki) ja yleismaailmallisia ja kansallisia ohjeistuksia (YK:n ihmisoikeudet ja lastenoikeudet).

9.3 Ristiriitaisia ja muita kommentteja

Ensimmäinen kommentointikierros sisälsi myös korjausehdotuksia tai kommentteja, jotka ovat ristiriidassa tai muuten epäsoivia alkuperäisen lähdemateriaalin kanssa. Esimerkiksi esille nostettiin ristiriita nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämisen ja toisaalta kansalaistottelemattomuuden ja aktiivisen kansalaisuuden toteuttamisessa, silloin kun se on vastoin lakia tai enemmistökäsityksiä. Rakentuvan eettisen ohjeistuksen lähtökohtana ovat lait ja julistukset. Tällöin ohjeistus ei voi olla ristiriidassa lähtökohtiensa kanssa. Toisaalta ohjeistus on vain ohjeistus. Esimerkiksi jos nuorisotyöntekijä haluaa tukea arveluttavaa toimintaa, on hänellä työntekijänä vapaus omaan päätökseen. Ja mikäli hän on pohtinut sitä vielä eettisestä näkökulmasta ja päättänyt toimia yleistä ohjeistusta vastaan, on hän tehnyt oman eettisen valinnan

kyseisessä tapauksessa. Tällöin eettinen ohjeistus on voinut kuitenkin tukea eettistä pohdintaa, vaikka lopputulos olisi eriävä.

Kommentoinnissa tuli ilmi, että lastensuojeluilmoituksen ilmoitusmenettelystä on monenlaisia tulkintoja. Eettisessä ohjeistuksessa tulisi mieltää eettinen näkökulma asiaan. Ilmoitusvelvollisuus nousee laista ja pidin tärkeänä, että se on myös esillä ohjeistuksessa. Mielestäni nykyinen taustamateriaalin sanamuoto on osuva; se vaatii ammattilaiselta sen lain kohdan tuntemista, mikä hänen ammattiinsa kuuluu. Huolen täytyminen on kriteeri, joka sisältää paljon eettistä pohdintaa. Tärkeätä on, että asiaa ei sivuuteta. Nuorisotyöntekijä tuntee vastuuta lain antamasta velvollisuudesta. Eettistä pohdintaa vaatii myös asian kertominen kyseiselle nuorelle tai asian pitäminen esillä yhtenä ammatillisuutteen liittyvänä velvollisuutena. Lain pykälä tuo monenlaisia eettisiä haasteita, joten lain tunteminen ja siihen liittyvä pohdiskelu tulee olla esillä myös eettisessä ohjeistuksessa.

Ristiriitoja nähtiin myös eri teemojen välillä. Vapaus koettiin olevan ristiriidassa esimerkiksi erityisnuorisotyössä esiintyvien piirteiden kanssa, jolloin tulee vastaan kontrolli ja puuttuminen - vaikka suoranaisestä pakosta ei ole kysymys. Se on kuitenkin nuoren esittäminen halujen ja pyrkimysten ohittamisesta. Nuoren haluja ja pyrkimyksiä ei mielestäni voida sinänsä ohittaa, koska nuorisotyö pohjautuu vapaaehtoisuuteen. Kontrolli ja puuttuminen eivät myöskään ole ristiriidassa vapauden kanssa tai ainakin ajattelen näin lähdemateriaalin näkökulmasta. Nuorisotyössä ei ole lain tai muun tuomaa pakkovaltaa tai velvoitettua tehtävää, joka mahdollistaisi tai pakottaisi johonkin asiaan. Kontrolli ja puuttuminen liittyvät myös teemaan Aikuinen nuorten keskellä. Vapaus teemana oli ongelmallinen ja annettujen kommenttien valossa se tulee poistumaan erillisenä teemana, vaikka sen asiasisältö tuleekin pysymään. Vapaus oli teemana liian laaja ja se sisältää yksittäisenä sanana monenlaisia näkökulmia.

Liikunnan mainitseminen terveellisissä elämäntavoissa nähtiin olennaiseksi. Kuitenkin liikunnan korostaminen terveellisissä elämäntavoissa on tietyn aihepiirin suostamista. Mainitsemisen arvoisia olisivat myös esimerkiksi monipuolinen ja terveellinen ruoka, ulkoilu ja uni. Toisaalta teema sai useampia kommentteja, joten rakennan sen uudelleen annettujen kommenttien pohjalta.

Ensimmäinen kommenttikierros antoi myös mielenkiintoisia mielipiteitä ohi varsinaisen eettisen ohjeistuksen rakentamisen. Yleensä ottaen ohjeistuksen rakentaminen nähtiin positiivisena ja tarpeellisena asiana. Vielä yleisempää oli myönteinen ja innostunut asenne eettisen pohdiskelun esiin nostamisesta ja vahvistamisesta nuorisotyössä.

Toisaalta tuli myös mielipide sen puolesta, että yleispätevää valtakunnallista nuorisotyön eettistä ohjeistusta ei tulisi tehdä. Nuorisotyön kenttä koettiin niin hajanaiseksi, että yhtenäinen ohjeistus nähtiin mahdottomaksi. Myös eettisen ohjeistuksen rakentamistapa sai kritiikkiä. Ehdotuksena oli, että paikkakunnittain tulisi tehdä omia eettisiä linjauksia, joista voitaisiin mahdollisesti pelkistää valtakunnallinen eettinen ohjeistus. Tällöin kehittämistyö lähtisi työkentän näkökulmasta ja etenisi suurempaan kokonaisuuteen. Myös filotekniaa pohtinut Volanen on huomioinut kyseisen näkökulman. Eettiset ohjeet luodaan työtä varten eikä työssä. Ammattikuntien eettinen normisto avautuu mahdollisuutena yhteisöllisen moraalittomuuden ehkäisyyn. Toisaalta ammattietiikka kehottaa ammattikunnan jäseniä noudattamaan henkilökohtaista eettistä normistoa. (Volanen 2006, 75-76.)

Asiantuntijakommentit paljastivat myös sitä, mikä oli lähdemateriaaleissa esillä; nuorisotyö on laaja kenttä, jossa on monenlaista toimintaa ja toimijaa. Nuorisotyöntekijän rooli on vaikea ja se sisältää paljon erilaisia odotuksia (viranomainen, uskottava ja luotettava, vastuullinen aikuinen). Tasapainottelu eri roolien kanssa on haastavaa eivätkä kaikki onnistu siinä. Toisinaan roolit ovat ristiriitaisia, mahdottomia toteuttaa, joten niitä on sovellettava sopivasti.

Pidin ensimmäistä kommentointikierrosta onnistuneena. Asiantuntijoiden valinta oli onnistunut, kommentointi monipuolista ja taustamateriaali neutraali. Delfoi-menetelmän yhtenä heikkoutena on tutkijan omien käsitysten liiallinen esiintulo. Teoreettinen ja hengetön ensimmäisen kierroksen taustamateriaali mielestäni todisti sen, että se pohjautui hyvin lähteisiin ja olemassa olevaan painettuun tietoon. Valitut teemat saivat kiitosta eikä lisäehdotuksia tullut. Korjaus- ja kehittämis ehdotukset ovat muokanneet uuden taustamateriaalin. Ristiriitaiset näkemykset jäivät avoimeksi toiselle kierrokselle, mikäli ne eivät olleet ristiriidassa lähteiden kanssa.

9.4 Kehitelty taustamateriaali

Ensimmäinen kommentointikierros kehitti olemassa olevaa taustamateriaalia toista kommenttikierrosta varten. Sekä ulkoinen rakenne että sisältö kokivat muutoksia. Yritin saada ohjeistukselle haluttua positiivista henkeä. Taustamateriaalin pituutta en halunnut kasvattaa. Myös annetut kommentit ohjasivat osittain teemojen yhdistämiseen. Lisäsin koko ohjeistukselle otsikon, jonka myöhemmin tajusin kuitenkin puuttuvan lopullisesta versiosta. Se oli kuitenkin mukana kommentointikutsuissa. Teemoja muodostui toiselle kommentointikierroksella seitsemän.

Ammattina nuorisotyö

-yhdessä tekemistä ja kasvamista

***Nuorisotyössä on kasvatuksellinen ote, joka tukee nuoren kehittymistä omaksi itsekseen sekä yhteisönsä jäseneksi**

Nuoren kasvua itsenäisyyteen ja yhteisöllisyyteen tuetaan erilaisilla toiminnoilla harrastamisen, ilon, pelien, yhdessä tekemisen ja luovuuden kautta. Osallistujilla on vapaus olla rohkeasti oma itsensä. Positiivisuus, elämykset, onnistumiset ja turvalliset epäonnistumiset ovat nuoren kasvun tukijoita. Nuorisotyö vahvistaa nuoren osallisuutta niin lähiyhteisöjen, kulttuurin kuin yhteiskunnan toteuttajana. Nuorisotyön tehtävänä on varmistaa, että nuorten ääni tulee kuuluville heitä koskevissa päätöksenteoissa. Nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren itsemääräämisoikeuteen.

***Nuorisotyöntekijä on aikuinen nuorten vapaa-ajassa**

Nuorisotyöntekijä on ohjaamassa, kuuntelemassa ja tukemassa, toisinaan puuttumassa ja kieltämässä. Nuorisotyöntekijällä on uskallus puuttua vääryyksiin, korjata epäkohtia ja epäoikeudenmukaisuutta. Tärkeitä on myös uusien mahdollisuuksien löytäminen ja tarjoaminen. Nuorisotyöntekijä on esimerkki vastuullisesta aikuisesta ja hänen tulee huomioida työssään roolinsa nuorten samaistumisen kohteena. Nuorisotyöntekijä on myös nuoruusiän asiantuntija ja nuorien puolestapuhuja.

***Nuorisotyöntekijä huomioi erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret**

Nuorisotyö on osaksi ennaltaehkäisevää ja korjaavaa. Nuorisotyö voi toteuttaa yhteistyössä muiden tahojen kanssa erityistä tukea tarvitseville nuorille toimintaa.

Mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan nuorisotyöntekijä on yhteydessä myös vanhempiin ja huoltajiin. Nuorisotyöntekijä on selvillä lastensuojelulain vaatimasta ilmoitusvelvollisuudesta ja toimii lain määrittämällä tavalla. Nuorisotyöntekijä pyrkii puhumaan lastensuojeluilmoituksesta nuoren kanssa ennen ilmoituksen tekemistä.

***Nuorisotyöntekijä työskentelee itse sekä ohjaa ja opettaa nuoria tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.**

Erilaisuuden kunnioittaminen on toisen ihmisen kunnioittamista – riippumatta taustoista, ajatusmaailmojen tai ihonvärin erilaisuudesta. Nuorisotyö on myös kansainvälistä ja monikulttuurista. Nuoret osallistuvat toimintoihin oman kulttuurin edustajana. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta sekä niiden välistä vuoropuhelua ja yleistä suvaitsevaisuutta edistetään nuorisotyössä sekä toiminnoilla ja asenteilla että nuorisotyöntekijän omalla esimerkillä.

***Nuorisotyössä kunnioitetaan ympäristöä, luontoa ja elämää.**

Nuorityössä huomioidaan toimintaympäristö, puututaan roskaamiseen ja ilkivaltaan sekä kannustetaan ympäristöystävälliseen elämäntapaan. Mahdollisuuksien mukaan nuorisotyöntekijä valitsee toiminnoissa luontoystävällisiä vaihtoehtoja ja kierrättää asioita.

***Nuorisotyössä kannustetaan terveellisiin elämäntapoihin.**

Terveellisiin elämäntapoihin kuuluvat esimerkiksi riittävä uni ja ravinto, sosiaalinen ja henkinen hyvinvointi ja terveyttä edistävä liikunta. Nuorisotyöntekijä edistää työssään tupakoimattomuutta ja päihteettömyyttä sekä ohjaa erilaisissa riippuvuusongelmien kanssa painivat nuoret auttavien tahojen piiriin.

***Nuorisotyössä käsitellään erilaisia medioita ja opetellaan medialukutaitoja.**

Medialukutaito pitää sisällään taidon käyttää asianmukaisia laitteita ja niissä olevia käyttöjärjestelmiä ja ohjelmia. Lisäksi siihen kuuluu taito suodattaa ja arvioida vastaanotettua informaatiota. Medialukutaitoon liittyy mm. mediakriittisyys, sananvapaus sekä faktan ja fiktion erottaminen. Nuorisotyössä pidetään kiinni myös erilaisista suosituksista ja kielloista koskien esim. ikärajoja.

10 DELFOI-MENETELMÄN TOINEN KOMMENTOINTIKIERROS JA AINEISTON ANALYSOINTI

Toisen kierroksen taustamateriaali rakentui edellisen taustamateriaalin pohjalta ja ensimmäisellä Delfoi-kierroksella annettujen kommenttien perusteella. Kehiteltä taustamateriaali laitettiin Internetiin avoimeen kommentointiin, joka toteutettiin niin, että materiaali oli kommentti.fi sivustolla ja sieltä oli linkki sivustolle, johon saattoi jättää oman kommentin. Kommentointi alustana toimii Porin kaupungin nuorisoyksikön sivustolle tehty blogi, jossa oli kommentointimahdollisuus. Blogi on verkkosivutai -sivusto, johon tuotetaan ajankohtaista materiaalia ja useimpia blogeja lukijat voivat kommentoida (Matikainen 2008, 173). Blogissa oli kokonaisuudessaan myös taustamateriaali ja kommentointikutsu, samalla tavalla kuin kommentti.fi sivustolla. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen kommentointi ei siis tapahtunut kommentti.fi sivustolla. Syynä oli sivuston tekniset ongelmat.

Keskustelualustoja oli yksi, joten keskusteluketjujen syntyminen ei ollut yksinkertaista. Kommentointi tulisi olemaan avointa mielipiteenvaihtoa pääasiassa taustamateriaalista. Toisten kommenttien kommentointi edellyttäisi kommenttiketjun lukemista, mikä olisi työlästä, jos ja kun kommentteja tulisi useita. Annetuille kommentteille saattoi antaa myös plus- ja miinus ääniä helposti yhdellä hiiren klikkauksella.

Kommentoimaan kutsuin monipuolisesti nuorisotyönkenttää ja kutsumiseen käytin erilaisia väyliä. Ensimmäisellä kierroksella mukana olleet asiantuntijatahot tulivat kutsutuksi sähköpostilla, kuten myös muutamat nuorisotyölliset yhteistyöryhmittymät. Tällaisia ryhmiä olivat Karhukunnat, 10-kerho, Kanuunakunnat ja Netariyöntekijät. Olin myös yhteydessä erääseen kuntaan, jossa nuorisotyöntekijät olivat työnohjauksessa määritelleet työlleen eettistä ohjeistusta. Kutsuin tahoja kommenttoimaan erilaisten ryhmittymien kautta, koska ajattelin tutulta tulleen kommentointipyynnön olevan tehokkaampi kuin oma lähettämäni kommentointikutsu. Esimerkiksi Kanuuna-kuntaverkoston kutsui kommenttoimaan heidän yhteyshenkilö ja karhukunnat kutsui kommenttoimaan eräs verkoston jäsen. Lisäksi materiaalia ja kommentointimahdollisuutta mainostettiin Nurkka –keskustelupalstalla (nuorisotalan oma keskustelupaikka: http://www.alli.fi/sivu.php?artikkeli_id=798) sekä Twitterin (www.twitter.com) ja Sosiaalinen media oppimisen tukena sivujen kautta

(www.sometu.ning.com).

Kommentointimahdollisuudesta tiedottaminen oli laajaa, mutta en uskonut kovin suureen kommentoitsijoiden määrään. Materiaaliin tutustuisivat luultavasti jollakin tavalla aiheesta kiinnostuneet ja heistä vain rohkeimmat kertoisivat oman mielipiteensä. Lisäksi kehitelty materiaali ei ehkä ole yhtä ajatuksia herättävä kuin aikaisempi taustamateriaali. Se on hioutunut laajemmaksi kokonaisuudeksi ja yleispätevämmäksi.

Tein oman periaatepäätöksen, etten kommentoi annettuja kommentteja. Toivoin, että osallistujat kommentoisivat tarvittaessa myös annettuja kommentteja. En myöskään lähtisi vastaamaan, vaikka kommentti sisältäisi kysymyksen, ellei se olisi suoraan minulle osoitettu.

10.1 Toisen kommentointikierroksen sisältöä

Materiaali ja kommentointi mahdollisuus oli siis Porin kaupungin nuorisoyksikön tiäksää.fi sivujen blogissa. Kyseistä blogia luettiin 361 kertaa ja 19 eri kommentti annettiin. Lisäksi annettiin viisi kannustavaa merkkiä (ns. plus-ääniä) jo annetuille kommentteille. (M. Lundqvist, henkilökohtainen tiedonanto 8.1.2010)

Tieto materiaalista ja kommentointikutsu levisi nettimaailman tavoin. Twitterin kautta tiedon sai noin 150 ihmistä. Se jatkolähetettiin 5 ihmisen toimesta ja heidän kauttaan se tavoitti noin 1200 ihmistä. Sosiaalinen media oppimisen tukena sivujen kautta (sometu.ning.com) levisi myös tietoa. Sivuston kävijämääriä ei tiedetä, mutta heidän blogilistaansa tilaa 28 ihmistä ja tuolla blogilistalla oli myös kyseinen materiaali. (M. Lundqvist, henkilökohtainen tiedonanto 8.1.2010)

Tiäksää -sivuilla blogia luettiin keskimäärin 3,18 minuuttia. Eniten kävijöitä oli 12.11.2009, jolloin blogisivulla vieraili 44 kävijää. Kävijöitä blogiin on tullut googlen kautta, kommentti.fi, twitter.com, pori.fi, somet.fi, verkkopeda.ning.com, ja facebook.com sivujen kautta. (M. Lundqvist, henkilökohtainen tiedonanto 8.1.2010)

Mainostus ja blogin kävijämäärät ovat toisiaan tukevia lukuja ja kertovat, että infor-

maation levittäminen ja mainonta toimi. Kävijämäärässä on varmaan paljon myös lyhyitä vierailuja blogissa, mutta aihe ja avoin kommentointimahdollisuus kiinnosti ihmisiä. Mielenkiintoista kommentoinnin aikana oli huomata, että etsiessä googlen kautta lisäinformaatiota opinnäytetyöhön, annetuilla hakusanoilla google tarjosi usein joko Kommentti.fi tai Tiäksää.fi sivuja ja kyseistä taustamateriaalia.

Kokonaisuudessa kommenttien antaminen jäi heikoksi. Toisen kierroksen yksityiskohtainen taustamateriaalin kommentointi oli juuri alkamassa, kun aikataulu saneli sen päättymisen. Myös kommentointimahdollisuutta oli mainostettu useasti ja asian uutuusarvoa ei enää ollut. Kommentointimahdollisuus jatkuu sivustolla myös opinnäytetyön jälkeen ja sitä tullaan mahdollisesti hyödyntämään jatkossa.

10.2 Toisen kommentointikierroksen tuomat muutokset

Monet kommentit sisälsivät pohdintaa siitä, mikä tai millainen on eettinen ohjeistus ja sen sisältö. Koska sivustolla ei ollut näkyvillä lähdemateriaalia, pohdittiin myös taustamateriaalin alkuperää. Muutama kommentti kertoi taustamateriaalin kuvaavan nuorisotyön arvoja tai toimintaohjeita, mikä sinänsä ei ole kovin kaukana alkuperäisestä tarkoituksesta. Jossain kommentissa toivottiin moniammatillista näkökulmaa ohjeistuksen rakentamiseen tai, että tässä kohtaa olisi tarpeellista haastatella nuorisotyöntekijöitä. Omasta mielestäni nämä toteutuivat, kun materiaali oli avoimessa kommentoinnissa ja kommentointi mahdollisuutta mainostettiin eri tavoin ja monelle eri taholle. Lisäksi sivustoilla oli kommentointikutsussa maininta, että taustamateriaalia ovat kommentoineet ja kehittäneet eri asiantuntijatahot, joten kyseisten kommenttien tarkoitus jäi epäselväksi. Tässä tuli esille eräs Internetin käytön haaste; termit tarkoittavat eri asioita ihmisille. Internet on vaikea mieltää kehittämisalustana tai tutkimuspohjana ja/tai sielläkin tulisi olla käytössä perinteinen lomake tai kyselykaavake.

Käytännön työn sekä teorian sekoittuminen ja rajaaminen oli jälleen haastavaa. Kommentoinneissa haluttiin sekä käytännön kenttätöiden ohjeistusta että ohjeistusta yleensä nuorisotyölle. Toisaalta käytännön työtä koskettavat ohjeistukset koettiin toimintaohjeina eikä siten eettiseen ohjeistukseen kuuluvaksi. Ja toisaalta haluttiin ohjeistukseen käytännön esimerkkejä. Tarkastellessa lähialojen eettisiä ohjeistuksia

ei ole yksinkertaista jakaa niiden sisältöjä käytäntöön tai teoriaan. Tosin jonkinlaisia painotuksia ja lähtökohtaisia eroavaisuuksia on olemassa. Esimerkiksi sosiaalialan eettinen ohjeistus sisältää suoria toimintaohjeita. Ohjeistuksen tarkoituksena on antaa ammattihenkilökunnalle ohjeita kuinka toimia ja toisaalta suojata palvelujen käyttäjiä väärinkäytöksiltä. (Talentia/Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. 2005.) Opettajien eettinen ohjeistus sisältää vähemmän toimintaohjeita ja sen tarkoituksena on tuoda näkyväksi ja tiedostetuksi opettajan työhön aina kuulunut eettisyys (OAJ/Opettajan ammattietiikka. 2006).

Kun ohjeistukseen toivottiin syvempää teoreettista pohdintaa ja näkökulmaa, oli hankala tulkita, mitä sillä tarkoitettiin. Kommentoitsijoilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, mitä eettisen ohjeistuksen tulisi pitää sisällään. Opinnäytetyön tuotos eli esitys eettisestä ohjeistuksesta tulee olemaan sekä teoriaa että käytäntöä. Selvennykseksi esitän teeman ensin enemmän teoriana ja sitten käytännönläheisenä esimerkkinä. Näin molemmat puolet tulevat huomioitua. Ehkä siinä tulee esille myös kaivattua syvempää näkemystä, kun teoriasta edetään käytäntöön.

Vaikka kommentointi oli nimimerkin suojissa tapahtuvaa, monet kriittiset kommentit esitettiin melkein “anteeksipyydellen”. Nuorisotyössä taidetaan olla varovaisia ja toisaalta uskon, että kommentteja jäi myös jättämättä. Ei ehkä osattu tai haluttu tuoda mielipidettä julki sellaisella tavalla, joka olisi keskustelupalstalla esillä ja muiden luettavissa. Eräs kommentoitsija halusi antaa kommenttinsa suullisesti. Myös hän vahvisti tätä näkemystä. Virkamies haluaa kommentoida itsenään, mutta kirjoitettu sana on aina vaativaa. Eli keskustelemalla hän sai helpommin sanottua kommenttinsa kuin kirjoittamalla niitä yleisesti nähtäväksi. Keskustelussa voidaan varmistaa heti viestin oikein ymmärtäminen eikä se ole niin ehdoton kuin kirjoitettu teksti.

Delfoi –menetelmässä tulee huomioida kaikki materiaali ja etenkin myös heikot signaalit. Tämä lähtökohtana päädyin samaan käsittelyyn kuin ensimmäisellä kierroksella. Kaikki kommentit huomioidaan ja ne kehittävät taustamateriaalia, mikäli ne eivät ole ristiriidassa taustamateriaalin lähtökohtien kanssa. Uskon, että myös toisella kierroksella tavoitettiin nuorisotyön asiantuntijoita, joten kommentit ovat delfoi –menetelmän mukaisia. Se, että kommentit jäivät eettisen ohjeistuksen olemuksen poh-

dintaan osoitti, että eettisestä ohjeistuksesta oli erilaisia näkemyksiä eikä näin päästy kovinkaan syvälle sen sisällön kehittämisessä.

Kommenteissa korostettiin aikuisen roolia ja sen merkitystä nuorisotyöntekijän ammatissa. Vahvistin tällä perusteella kohdan eettistä ohjeistusta. Tähän vaikutti myös ensimmäisen kommentointikierroksen anti. Samankaltainen kommentti tuli molemmilla kierroksilla. Ensimmäisellä kierroksella asia lisättiin ohjeistuksen selitysosaan. Toisen kierroksen jälkeen se on myös osa otsikkoa.

Teema ympäristön, luonnon ja elämän kunnioittamisesta nähtiin kapeana ja mukaan haluttiin termi kestävä kehitys. Kommentissa puhuttiin myös sosiaalisesta kestävästä kehityksestä, joka ei ole kovin yleisesti käytössä. Sosiaalisella ja kulttuurisella kestävyydellä pyritään takaaman hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle; termien tarkempi määrittely sekä ymmärtäminen ja käytännön toimissa näkeminen ei ole helppoa (Rajakorpi & Salmio, 20, 308-311). Eettinen ohjeistus tulee sisältää termejä, jotka ovat yleisesti tunnettuja. Kestävä kehitys täyttäneen tämän kriteerin ja ohjeistuksen selitys osa vielä tarkentaa käsitettä. Työntekijän oman tietämyksen varaan jää käsitteen koko olemus; ymmärretäänkö kestävään kehitykseen niin sosiaalinen kuin moni muukin osa-alue.

Teema nuorten terveellisiin elämäntapoihin kannustaminen sai myös kommentteja molemmilla kierroksilla. Teema koettiin tärkeäksi ja laajaksi sekä toisaalta eettinen ohjeistus liian suppeaksi. Kokonaisuudessa nuorten terveysvalintoihin vaikuttaminen edellyttää eettistä arviointia ja pohdintaa. Siihen liittyy näkemykset nuoren itsemääräämisen kunnioittamisesta, nuorten mahdollisuudesta vastuun ottamiseen terveysvalinnoistaan sekä vanhempien ja ammattilaisten vastuut ja velvollisuudet. Nuorten terveysvalintojen omaksumiseen vaikuttavat nuoren sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö, jolloin perhe, ystävät ja nuorten muut yhteisöt ovat keskeisessä roolissa. Täten terveysnäkökulmat eivät aina ohjaa nuoren käyttäytymistä ja valintoja. Aikuisten eettinen velvollisuus on myös arvioida omien toimintojensa vaikutusta nuorten terveysvalintoihin. (Pirskanen & Pietilä 2008, 153-155.) Teeman kirjallinen muotoilu oli haastavaa ja nuorisotyön korkea ikäraja (nuorisotyön kohderyhmä määritelmä alle 29-vuotiaisiin) lisää eettisen ohjeistuksen vaikeutta. Ratkaisin asian lisäämällä ohjeeseen sekä ikään liittyvän harkinnan että puuttumiseen kehottavan näkökulman.

Suoria korjausehdotuksia tuli muutama ja ne on siirretty materiaaliin. Yhden uuden teeman lisäsin toisen kommentointikierroksen jälkeen. Se käsittelee työntekijän aitoutta sekä nuoren ja työntekijän luottamusta. Tämä teema oli esillä monissa lähde-oksissa –etenkin niissä, jotka käsittelivät käytännön työn sisältöä tai nuorisotyö kentän luonnetta ja todellisuutta. Aidon kohtaamisen kivijalka on nuoren ja aikuisen välinen luottamus. Aitoon kohtaamiseen kuuluu, että aikuinen välittää nuoresta ja haluaa todella hänen parastaan. Aikuinen on kiinnostunut nuoren tekemisistä ja hänestä ihmisenä sekä hän tukee nuoren itsetunnon vahvistumista tietoisesti antamalla palautetta pienistäkin asioista. Hän suhtautuu nuoreen lämpimästi ja ymmärtävästi, mutta tarvittaessa myös jämäkästi. Aito kohtaaminen on enemmän asenne nuoria kohtaan kuin työmenetelmä. Luottamuksen rakentuminen on nuoren ja kasvua tukevan aikuisen välillä välttämätön elementti. Luottamuksen pettäminen on erittäin haitallista. (Lämsä 2009, 189-190, 205-207.)

Kritiikki, ettei ohjeistus tuo uutta lähestymistapaa nuorisotyöhön, on mielenkiintoinen. Itse en usko, että eettisen ohjeistuksen tarkoituksaan on tuoda jotakin uutta. Näkökulmana oli nostaa ja vahvistaa nuorisotyön eettistä luonnetta, siis jotain sellaista, mikä on jo olemassa, mutta ei välttämättä niin näkyvissä tai ainakaan kirjoitettuna ohjeistuksena. Kritiikiksi lienee tarkoitettu myös kommentti, joka sisälsi ajatuksen siitä, että taustamateriaali oli aivan sama asia kuin nuorisotyön tai kasvatusalan arvot. Olin tyytyväinen kommenttiin, koska se oli lähdekirjallisuuteen ja teorioihin peilattuna yksi tavoiteltu asia.

Neuvot ja ohjeet toisenlaisen opinnäytetyön tekemiseen olivat epäolennaisia. Näkökulma työhöni oli rajattu ja odotin sen pohjalta taustamateriaaliin kommentteja. Annetut näkökulmat olivat mielenkiintoisia, mutta eivät sovi tämän opinnäytetyön lähtökohtiin.

10.3 Esitys nuorisotyön eettisestä ohjeistuksesta

Ammattina nuorisotyö

-yhdessä tekemistä ja kasvamista

***Nuorisotyössä on kasvatuksellinen ote, joka tukee nuoren kehittymistä omaksi itsekseen sekä yhteisönsä jäseneksi**

Nuoren kasvua itsenäisyyteen ja yhteisöllisyyteen tuetaan erilaisilla toiminnoilla harrastamisen, ilon, pelien, yhdessä tekemisen ja luovuuden kautta. Osallistujalla on vapaus olla rohkeasti oma itsensä ja hän tulee kohdatuksi omana itsenään. Positiivisuus, elämykset, onnistumiset ja turvalliset epäonnistumiset ovat nuoren kasvun tukijoita. Nuorisotyössä vahvistetaan nuoren osallisuutta niin lähiyhteisöjen, kulttuurin kuin yhteiskunnan toteuttajana. Nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren itsemääräämisoikeuteen.

***Nuorisotyöntekijä on esimerkillinen aikuinen nuorten vapaa-ajassa**

Nuorisotyöntekijä on nuoruusiän asiantuntija ja nuorien puolestapuhuja. Hän on ohjaamassa, kuuntelemassa ja tukemassa. Nuorisotyöntekijällä on uskallus puuttua vääryyksiin ja korjata epäoikeudenmukaisuutta. Tärkeätä on myös uusien mahdollisuuksien löytäminen ja tarjoaminen. Nuorisotyöntekijä on esimerkki vastuullisesta aikuisesta ja hänen tulee huomioida roolinsa nuorten samaistumisen kohteena. Nuorisotyöntekijä antaa mallin siitä, mitä aikuisuus ja aikuisena eläminen todellisuudessa on.

***Nuorisotyöntekijä ottaa huomioon erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret**

Nuorisotyö on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa hyvinvoinnin edistämiseksi. Nuorisotyössä toteutetaan yhteistyössä muiden tahojen kanssa erityistä tukea tarvitseville nuorille toimintaa. Nuorisotyöntekijä on tarvittaessa yhteydessä myös vanhempiin ja huoltajiin. Nuorisotyöntekijä on selvillä lastensuojelulain vaatimasta ilmoitusvelvollisuudesta ja toimii lain määrittämällä tavalla. Nuorisotyöntekijä pyrkii puhumaan lastensuojeluilmoituksesta nuoren ja/tai perheen kanssa ennen ilmoituksen tekemistä. Ilmoituksen tarkoituksena on etsiä lisää tukea nuoren auttamiseen muista toimijoista.

***Nuorisotyöntekijä työskentelee itse sekä ohjaa nuoria tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.**

Erilaisuuden kunnioittaminen on toisen ihmisen kunnioittamista – riippumatta taustoista, ajatusmaailmojen tai ulkoisten ominaisuuksien erilaisuudesta. Nuorisotyö on myös kansainvälistä ja monikulttuurista. Nuoret osallistuvat toimintoihin oman kulttuurin edustajana. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta sekä niiden välistä vuo-

ropuhelua ja yleistä suvaitsevaisuutta edistetään nuorisotyössä aktiivisesti sekä toiminnoilla ja asenteilla että nuorisotyöntekijän omalla esimerkillä.

***Nuorisotyössä noudatetaan kestäväen kehityksen periaatteita.**

Nuorisotyössä kunnioitetaan luontoa ja elämää. Nuorisotyössä huomioidaan toimintaympäristö, puututaan roskaamiseen ja ilkivaltaan sekä kannustetaan ympäristöystävälliseen elämäntapaan. Mahdollisuuksien mukaan nuorisotyöntekijä valitsee toiminnoissa luontoystävällisiä vaihtoehtoja ja kierrättää asioita.

***Nuorisotyössä kannustetaan terveellisiin elämäntapoihin.**

Terveellisiin elämäntapoihin kuuluvat esimerkiksi riittävä uni ja ravinto, sosiaalinen ja henkinen hyvinvointi sekä terveyttä edistävä liikunta. Nuorisotyöntekijä edistää työssään tupakoimattomuutta ja päihteettömyyttä sekä ohjaa erilaisissa riippuvuusongelmien kanssa painivat nuoret auttavien tahojen piiriin. Kohderyhmän ikä ja kehitystaso tulee huomioida niin ennaltaehkäisevässä kuin korjaavassa toiminnassa. Nuorisotyöntekijän tulee puuttua sopivalla katsomallaan tavalla nuoren kasvua, kehitystä ja terveyttä heikentävään toimintaan.

***Nuorisotyössä opetellaan mediataitoja.**

Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta, sen osapuolia on kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri. Medialukutaito on kyky suodattaa ja arvioida vastaanotettua informaatiota. Medialukutaitoon kuuluu mediakriittisyys, sananvapaus, faktan ja fiktion erottaminen sekä kyky suojautua negatiiviselta tai haitalliselta medialta. Nuorisotyöntekijä opastaa monipuoliseen median käsittelyyn sekä ohjaa hyvään, kriittiseen ja realistiseen median käyttöön. Nuorisotyössä noudatetaan erilaisia suosituksia ja kieltoja liittyen esimerkiksi ikärajoihin.

***Nuorisotyö on luottamuksellista ja aitoa kohtaamista**

Nuorisotyö perustuu luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Olennaista on oman persoonan käyttö työvälineenä. Työntekijän tulee sovittaa itsensä moneen eri rooliin työtilanteiden vaatimalla tavalla. Sosiaalinen vahvistaminen, varhainen puuttuminen, huolen puheeksi ottaminen sekä pohdinta, mikä on nuoren edun mukaista ovat työn lähtökohtia. Työntekijä on aidosti kiinnostunut nuoren tekemisistä ja hänestä ihmisenä.

nä. Tärkeätä on vahvistaa nuoren uskoa siihen, että hän pystyy vaikuttamaan tulevaisuuteensa.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Koko opinnäytetyöprosessista voimakkaimmaksi jäi tunne siitä, että eettistä pohdintaa tulee vahvistaa nuorisotyössä. Se oli tuli esille monissa kommentteissa sekä ensimmäisellä että toisella kierroksella. Molemmilla kierroksilla tuli esille myös se, että eettisen ohjeistuksen ei uskottu rakentuvan opinnäytetyöllä. Toisaalta kommentoitsijat eivät ottaneet huomioon sitä, että myös lähtökohtaisesti opinnäytetyön ajatus oli ”rakentaa eettistä ohjeistusta”. Lopputuotos ei välttämättä ollut valmis ohjeistus vaan olennaista oli ohjeistuksen rakentaminen. Nyt prosessin jälkeen voisin ajatella, että esitys eettisestä ohjeistuksesta on olemassa. Siitä voidaan käyttää ainakin pohjana tai lähtökohtana nuorisotyön eettisen ohjeistuksen kehittämiseksi.

Hajanainen nuorisotyön kenttä voi merkitä sitä, että yhtenäistä ohjeistusta on liian vaikea saada luotua. Kommentteissa tullut ajatus siitä, että työyhteisöt voisivat rakentaa omia eettisiä ohjeistuksia, oli mielenkiintoinen. Tällöin tulisi olla malli tai runko, mikä toimisi lähtökohtana työyhteisöille. Vaikka valtakunnallista yhtenäistä ohjeistusta ei syntyisi, olisi eettisten lähtökohtien määrittäminen nuorisotyölle tärkeätä. Toisaalta itse pidän opinnäytetyön prosessia arvokkaampana kuin lopputulosta. Eri organisaatiot on ”herätelty” aiheelle ja toivon tämän johtavan nuorisotyön eettiseen ohjeistukseen tulevaisuudessa.

11.1 Reflektio kehittämistehtävässä

Opinnäytetyön kehittämisenäkökulmaan sisältyy onnistunut prosessi lopputuloksen lisäksi. Kehittäminen sisältää sekä teoreettista tietoa että ammatillista osaamista. Kehittämistehtävää voidaan katsoa reflektioprosessin näkökulmasta. Reflektio tarkoittaa oman tietoisuuden tarkastelua, tietoiseksi tulemistä omasta tietoisuudesta. Kaikki tietoisuus ei ole kohdistettua, joten reflektio voi tuoda tietoiseksi sellaista tie-

toisuutta, joka aiemmin ei ollut kohdistetusti läsnä. (Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999, 102.) Reflektion käsite on kasvatustieteellisessä kirjallisuudessa eri tavoilla määriteltynä. Boud, Keogh & Walker ovat määrittäneet reflektion oppijan vastuksena tai vastakaikuna kokemukseen. Reflektio muodostuu kahdesta osasta: kokeuksesta ja reflektiivisestä toiminnasta, joka perustuu tähän kokemukseen. Reflektioon liittyy uuden kokemuksen assosiointi aiempaan tietoon ja kokemuksiin, ja tuon uuden kokemuksen arviointi aiempaa tietoa ja kokemusta vasten. Kyky refleksiivisyyteen on keskeisen tärkeää ihmisenä olemiselle, sillä se tekee ihmisistä tavoitteellisia toimijoita passiivisen sopeutumisen sijaan. (Harju & Kumpulainen 2009, 108-109.) Myös Freiren pedagogiikkaan kuuluu itsereflektio olemassa olevien olettamusten kyseenalaistamisessa ja uudistavassa toiminnassa (Mezirow 1995, 102-116).

Humanistisessa psykologiassa on kehitelty oppimismalleja. David A. Kolbin on kehittänyt mallin, jossa opiskelijan kokemuksille ja elämyksille annetaan keskeinen rooli. Oppiminen etenee nelivaiheisena syklinä, joka lähtee liikkeelle opiskelijan omasta kokemuksesta, sitä seuraa kokemusten refleктоiva havainnointi. Tämän jälkeen kokemukset käsitteellistetään ja opittua kokeillaan aktiivisesti käytännössä, jota seuraa taas refleктоiva havainnointi. Malli vaatii tekijältä työ- tai toimintakokemusta, hänellä tulee olla kyky arvioida omaa toimintaansa sekä hänen tulee olla motivoitunut kehittämään. (Pruuki 2008, 13-14; Salakari 2009, 182-184.))

Tätä opinnäytetyöprosessia voidaan tarkastella reflektion näkökulmasta. Teoreettista tietoa on sovellettu käytäntöön ja siihen on etsitty erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä, jotka ovat muokanneet lähtökohtaisia olettamuksia. Kehittämisprosessissa on syntynyt uusia oivalluksia. Ne ovat muodostaneet tarkempia käsityksiä aiheesta. Delfoimenetelmään liittyi kaksi selkeästi erotettavaa refleктоivaa kierrosta. Etenkin ensimmäinen kommentointikierros toimi refleктоivana oppimisena. Toisella kommentointikierroksella syntyi myös reflektiota, mutta se keskittyi pääasiassa uudestaan kokonaisuuden perusasioihin eikä itse materiaalin kehittämiseen. Lisäksi tekijänä olen pohtinut ja refleктоinut sekä nuorisotyön olemusta sekä eettisten ohjeiden luonnetta.

Muodostunut esitys eettisestä ohjeistuksesta on yksi näkökulma aiheeseen. Olen pyrkinyt siinä pitämään nuorisotyön lähtökohdat mukana ja toisaalta ottaa jokaisesta kommentista kehittämisnäkökulman. Kommentit olivat kehittämisen lähtökohtana ja

ne ovat toimineet suunnitellulla tavalla. Kokonaisuudessa prosessi olisi saanut jatkua. Nyt voisin lähettää materiaalin eli esityksen ohjeistuksesta ensimmäisen kierroksen asiantuntijatahoille kommentoitavaksi. Olisi mielenkiintoista lukea näkemyksiä prosessin tuotoksesta.

11.2 Kehittämismenetelmän toteuttamisen arviointi

Opinnäytetyö on ollut prosessina mielenkiintoinen. Aihe oli innostava ja sen työstäminen oli mielekästä. Alkuperäisen aikataulun venyminen ei onneksi haitannut ja siinä joustaminen mahdollisti laadukkaamman prosessin. Positiivisin yllätys oli aiheen vastaanotto kentällä erityisesti asiantuntijatahojen puolesta. Eettinen ohjeistus sai heti alkuunsa kannustusta ja sen rakentaminen nähtiin tarpeelliseksi. Positiivinen palaute kannusti vielä enemmän asiaan perehtymiseen ja teeman huolelliseen käsitteelyyn. Pettymys sen sijaan oli toisen kierroksen avoimen kommentoinnin pieni osallistumismäärä. Internetissä työstäminen ja kommentointi taitaa edelleen olla vaikeata ja nimimerkinkin takana kirjoittaminen koetaan haasteelliseksi. Se on kuitenkin kirjoitettua tekstiä, joka on julkisesti esillä. Kynnys kirjoittamiseen eli kommentointiin oli paljon suurempi kuin osasin aavistaa. Kun kirjoittamaasi voidaan kommentoida ja arvioida muiden lukijoiden puolesta, ei oman mielipiteen kirjaaminen ole aivan riskitöntä. Toisaalta en harmittele asiaa muuten kuin rakentuvan eettisen ohjeistuksen kannalta.

Verkossa tapahtuva kommentointi oli haastava menetelmä, josta minulla ei ollut kokemusta. Hämmästyin siitä helppoudesta, miten muutamalla napin painalluksella kommentointipyyntö lähti eritahoille. Toisaalta kyselyjen lähettämisen helppous on juuri vaikuttanut myös vastausinnokkuuteen. Kommentointipaikka vaihtui teknillisistä syistä, mutta en usko sen vaikuttaneen merkittävästi vastausten lukumäärään. Kommenttikutsu sisälsi kuitenkin aina suoran linkin sivustolle. Toisaalta jälkeenpäin pohdin, olisiko ollut mahdollista rakentaa esimerkiksi Facebook -sivustolle kommentointipaikka. Se olisi ollut trendikkäämpi ja tutumpi sivusto nuorisotyökentän tavoittamiselle. Tosin en usko, että perinteiset virkamiehet olisi tavoitettu sitäkään kautta paremmin. Mutta nykyaikaiset nuorisotyöntekijät olisivat muun Facebookin surffailun yhteydessä ehkä helpommin kommentoineet taustamateriaalia.

Verkko oli haastava työväline. Kommentointiin olisi kannattanut ottaa ohjaavampi asenne, jolloin ehkä keskustelua olisi syntynyt. Tosin en tiedä, kävivätkö kommentoitsijat useammin kuin kerran kyseisellä sivustolla. Verkossa läsnäolo näkyy vain kirjoittamalla, joten ehkä viestitin liian passiivista prosessin ohjaajaa olemalla hiljaa. Omilla vastauskommenteilla olisin mahdollisesti voinut lisätä kommentointiaktiivisuutta, kuitenkin niin, etten olisi varsinaisesti ohjannut prosessia tiettyyn suuntaan.

Delfoi-menetelmä olisi kannattanut toteuttaa kapeana asiantuntija kommentointina molemmilla kierroksilla. Prosessin jälkeen uskon, että pieni, mutta tarkoin valittu asiantuntijapaneeli tuottaa enemmän tietoa ja informaatiota sekä mahdollistaa Delfoi-kierrosten tiedon eri tasojen saavuttamisen paremmin kuin käyttämäni tapa erilaisista kommenttikierroksista. Ensimmäisen kierroksen positiivinen palaute, kehittämisideat ja kommentit osoittivat, että olin oikeassa suunnassa. Toisen kierroksen kriittiset kommentit taas aloittivat pohdinnan eettisen ohjeistuksen perusluonteesta ja sisällöstä. Toinen kommenttikierros ikään kuin palautti alkuun. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut tehdä toiselle kierrokselle selkeät kysymykset, jotta olisin saanut vastaukset ensimmäisellä kierroksella jääneisiin kysymyksiin. Tämä luultavasti olisi palvellut tavoitetta paremmin kuin avoin kommentointimahdollisuus.

Tavoittelemani Delfoi-menetelmä jäi vajaaksi; asiantuntijat eivät keskustelleet keskenään vaan kommenttien työstäminen ja niiden peilaaminen jäi minulle. Toisaalta perinteinen Delfoi-menetelmä toteutui, mutta sen uudemmat ja nykyaikaisemmat muodot jäivät saavuttamatta. Delfoi-menetelmä oli kehittämistehtävän runkona, vastaajien roolitus ja avoin kommentointi toteutuivat ainakin osittain. Toisaalta tuntuu, että roolidelfoi toteutuu Delfoi-menetelmässä aina, koska inhimillisyys on läsnä ihmisten antamissa kommenteissa eli omasta näkökulmasta, kokemuksesta ja roolista mielipiteet muodostuvat. Toisaalta roolitusta voidaan vahvistaa sitä korostamalla kommentointikutsussa. Tiedon kehitys itse menetelmän aikana olisi voinut olla syvällisempää. Johtopäätösten tekeminen jäi osin minulle prosessin ohjaajana. Delfoi-menetelmän tiedon tasoista saatiin eri asiantuntijatahojen näkemyksiä ja niistä osin yhdistyi systeemi-tietoa. Yhteisöllistä näkemystietoa ei syntynyt.

11.3 Kehittämistehtävän eettisyyden ja laadun arviointi

Eettisyyttä sisältävä kehittämistehtävä tulee olla myös eettisesti oikein toteutettu. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa kollegoihin, tutkimuskohteeseen, rahoittajiin, toimeksiantajiin ja suureen yleisöön. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan, että noudatetaan eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. (Vilka, 2005, 30.) Jo kehittämistehtävän valinta on eettinen ratkaisu, lisäksi mukana olevien henkilöiden kohtelun tulee olla humania ja kunnioittavaa. Epärehellisyyttä, plagiointia tai muuta ei hyväksyttävää toimintaa ei saa sisältyä kehittämistehtävään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 25-28.)

Olen pyrkinyt kehittämistehtävän eri vaiheissa toteuttamaan hyviä tutkimuksellisia tapoja. Delfoi –menetelmälle ominainen kommentoitsijoiden anonyymisyys on säilynyt. Lisäksi jokainen vaihe on toteutettu avoimesti ja kehittämistehtävään osallistuneet ovat saaneet tiedon kyseessä olevasta opinnäytetyöstä kehittämistehtävän lähtökohtana. Lähdemateriaalia olen valikoinut kriittisesti. Vaikka suoranaista lähdemateriaalia oli aiheesta niukasti, käsitteiden ja teemojen ympäriltä kirjallisuutta löytyi paljon. Tärkeänä pidin sekä lähteen uskottavuutta että ikää. Perusasioissa ja määritelmässä on käyttänyt vanhojakin lähteitä, koska kyseiset asiat eivät ole muuttuneet. Joissakin kohdin olisin voinut hakea alkuperäistä lähdettä, sen sijaan käytin toissijaista lähdettä. Olen kuitenkin pyrkinyt siihen, että myös alkuperäinen lähde tulee tekstissä esille.

Eettisesti eniten arveluttavaa on kommenttien tulkitseminen ja ymmärtäminen kirjoittajan tarkoittamalla tavalla. Tässä onnistuminen ei ole varmaa ja kehittämistehtävässä näkyy tekijän tulkinta ja ymmärrys sekä aiheesta että siihen annetuista kommentteista. Myös lopputulos, esitys eettisestä ohjeesta, sisältää tekijänsä sormenjäljen. Toisaalta kehittämistehtävä on mahdoton toteuttaa täydellisen objektiivisena prosessina.

Jälkeenpäin olen yllättänyt, kuinka vähän hyödynsin lähialojen eettisiä ohjeita. Toisaalta tämä on ollut oikea eettinen ratkaisu. Helposti olisin kopioinut jonkun lähialan eettisen ohjeistuksen rungon ja alkanut toteuttamaan kehittämistehtävää sen pohjalta.

Tässä kehittämistehtävässä lähialojen eettiset ohjeet ovat lähdemateriaalia, jotka toimivat vertailukohteina ja katsauksen omaisesti tukemassa nuorisotyön eettisen ohjeistuksen rakentumista. Kehittämistehtävä on edennyt nuorisotyöllisistä ja muista lähtökohdista omaa polkuaan. Lopputulos tai sen muoto ei ollut ennalta määritelty.

Kehittämistehtävän luotettavuus on paljon tekijä ja hänen rehellisyytensä. Tätä luotettavuutta olen pyrkinyt vahvistamaan yksiselitteisellä ja tarkalla raportoinnilla kehittämistehtävän eri vaiheissa. Delfoi-menetelmän heikko toinen kommentointikierros heikentää lopputuloksen luotettavuutta. Myös yksittäisten kommenttien huomiointi kehittämisvälineenä on arveluttavaa. Kuitenkin lähdin siitä näkökulmasta, että kommentoitsija on tosissaan ja tarkoituksenmukaisesti halunnut antaa kommentin, joten jokainen mielipide käsiteltiin kehittämisen välineenä. Luotettavuutta on se, etten itse alkanut arvioimaan kommenttien sisältöä vaan peilasin niitä lähdemateriaaliin.

11.4 Eettinen ohjeistus nuorisotyölle?

Uskon, että nuorisotyön hajanainen kenttä vaatii kuitenkin yksinkertaisen ja selkeän eettisen ohjeistuksen lähtökohdaksi. Tässä opinnäytetyöprosessissa useat kommentoitsijat olivat korkeasti koulutettuja ja kaikki ehkä jollakin tavalla eettisesti valvettuneita. Jos ja kun ohjeistus viedään käytännön nuorisotyöhön, luulen siellä olevan monenlaista vastaanottajaa. Yhdeksän vuoden nuorisotyö kokemus on avannut joitakin näkökulmia työntekijä kenttään eikä se ole lainkaan homogeeninen. Jo kunnan tai kaupungin koolla voi olla suuri merkitys. Pienessä kunnassa nuorisotyöntekijälle saattaa kuulua myös muita toimialoja. Kunnan ainoalla nuorisotyöntekijällä ei välttämättä ole suoranaista nuorisotyön koulutusta. Isoissa kaupungeissa on eri työaloja, osaamis- ja vastuualueita. Eettisen ohjeistuksen tulee muodostua nuorisotyön periaatteista ja työn lähtökohdista. Olemassa olevat nuorisotyölaki, arvot ja julistukset ovat minimitaso, josta on hyvä lähteä vahvistamaan nuorisotyön eettistä puolta.

Opinnäytetyö avasi uusia ideoita. Nuorisotyön eettistä ohjeistusta voisi käsitellä laajemmin, mitä kaikkea siihen voisi sisältyä. Ei tarvitsisi rajata, kun voisi pohtia jokaisen arvoa ja lähtökohtaa omana kokonaisuutena. Tällöin työyhteisöt voisivat poimia omaan toimintaansa kohdentuvat lähtökohdat ja muovata niistä omia eettisiä ohjeis-

tuksia. Toisaalta myös ”rankka” nuorisotyön määritelmä olisi mielenkiintoinen pohdinnan aihe; mitä kaikkea voidaan oikeasti pitää nuorisotyönä?, missä kulkee nuorisotyön rajat?

Tätä opinnäytetyötä olisi voinut jatkaa määriteltyjen eettisten ohjeiden pohtimisella. Miten ohjeet näkyvät käytännön työssä ja millaisia teorioita ohjeiden sisällöistä löytyy? Teemoista käsin olisi mielenkiintoista edetä aiheeseen yleisesti. Tätä harjoitin vähän toisella kommentointikierroksella. Selvemmin se tulee näkyviin teemassa Terveellisiin elämäntapoihin kannustamisessa, siihen etsin lisäteoriaa lopullisen sisällön ja sanamuodon kehittämiseksi. Tämänkaltaisen prosessi jokaisesta teemasta olisi tuonut lisävahvistusta ohjeistukselle.

Eettisen ohjeistuksen hyödyntäminen tapahtuu työkentillä, joten ohjeistuksen pohdinta tulee tapahtua käytännön työssä, työyhteisössä ja henkilökohtaisessa eettisessä pohdinnassa. Sitä tulee peilata työn sisältöön, tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Opinnäytetyö olisi pitänyt rajata vielä selvemmin esimerkiksi kunnalliseen nuorisotyöhön. Tällöin materiaalin määrä ja edes jonkinlaiset nuorisotyön ”rajat” olisivat olleet hahmotettavissa. Nuorisotyö on käsitteenä laaja ja sen problematiikka nousi tehtävän edetessä. Toisaalta heti aluksi olin yhteydessä erilaisiin nuorityötä tekeviin tahoihin, joten vetäytyminen suppeammalle alueelle ei ollut mahdollista.

Lähteet

Aadland, E. Sosiaali- ja terveydenhoitoalan etiikka. Keuruu. Otava.

Aaltonen, K. (toim.) 2009. Nuorisolakiopas. Tallinna. Tietosanoma Oy.

Airaksinen, T. (toim.) 1991. Ammattien ja ansaitsemisen etiikka. Helsinki. Yliopistopaino.

Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina. Akatiimi Oy.

Askonen, E. 2009. Aito nuorisotyöntekijä. Kirjassa: Nuorisotyön mieli ja merkitys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Banks, S. 1999. Ethical issues in youth work. London/Great Britain. Clays Ltd, St Ives PLC.

Cederlöf, P. 1999. Merkityksestä laatuun haasteena nuorisotyön tutkimus. Teoksessa Paakkunainen, K. (toim.) Arviointitutkimus ja nuoriso. Helsinki. Hakapaino Oy, 77-111.

eDelfoi. 2009. Delfoin tiedonmuodotus. Metodix. Mikkeli. [Viitattu 4.5.2009]. Saatavissa:

http://www.edelfoi.fi/fi/nd/delfoi/01_delfoi/02_teoria/021_pedadelfoi?materials:Open=951000&materials:selres=951000

eDelfoi. 2009. Delfoin vaiheet. Metodix. Mikkeli. [Viitattu 4.5.2009]. Saatavissa: http://www.edelfoi.fi/fi/nd/delfoi/01_delfoi/03_praksis/030_pedadelfoi?materials:Open=951004&materials:selres=951004

eDelfoi. 2009. Delfoin verkko evoluutio. Metodix. Mikkeli. [Viitattu 4.5.2009]. Saatavissa:

http://www.edelfoi.fi/fi/nd/delfoi/01_delfoi/04_manageri/092_pedadelfoi?materials:Open=950986&materials:selres=950986

Euroopan nuorisotiedotus suositus. 2004. Bratislava. Slovakia. [Viitattu 10.1.2010]. Saatavissa: <http://www.nettinappi.fi/nuorisotiedotus/suositus.html>

Finlex Lainsäädäntö Lastensuojelulaki. 2007. Helsinki. [Viitattu 15.1.2010] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Finlex Lainsäädäntö Nuorisolaki. 2006. Helsinki. [Viitattu 15.1.2010] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Finlex Lainsäädäntö Suomen perustuslaki. 1999. Helsinki. [Viitattu 10.7.2009] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Freire, P. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Gretschel, A. 2009. Kunnallisen nuorisotyön perustehtävää selvittämässä. NUORISOTUTKIMUS, 2009:1 s.21-37.

- Gretschel, A. & Kiilakoski, T. 2007. Lasten ja nuorten kunta. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Hallberg, P. 2005. Arvot tasapainossa? Vantaa. WSOY.
- Hannikainen, L. (toim.) 1992. Eettiset säännöt. Turku. Åbo Akademis tryckeri.
- Harinen, P., Heikura, M., Lehmus, H. & Vallisto, M. 2008. Tappelua takapenkillä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 9. Tampere. Juvenes.
- Harju, T. & Kumpulainen, P. 2009. Kokemukset ja reflektio tutkivassa oppimisessa. Teoksessa Heinilä, H., Kalli, P. & Ranne, K.(toim.): Tutkiva oppiminen ja pedagoginen asiantuntijuus. Saarijärvi. Saarijärven Offset Oy. s. 99-115
- Haydon, G. 1997. Teaching About Values: A New Approach. London. Cassell.
- Heikkinen, H.L.T., Huttunen, R., & Moilanen P. (toim.) 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Juva. ATENA kustannus.
- Heikkonen, J. 1993. Menestyjän etiikka. Kuopio. Teollisuuden Kustannus Oy.
- Hellsten, S. 1996. Eettinen kasvatusta ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus. Teoksessa Pitkänen, P (toim.). Kasvatuksen etiikka. Helsinki. Edita Oy, s. 51-66.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Vantaa. Dark Oy.
- Husu, J. & Toom, A. 2008. Ethics, moral, politics –The (un)broken circle of good and caring pedagogical practice. . Teoksessa Kallioniemi, A., Toom, A., Ubani, M., Linnansaari, H., & Kumpulainen, K.: Ihmistä kasvattamassa: Koulutus, Arvot, Uudet avaukset. Turku. Painosalama Oy. s. 215-230.
- Ihmisoikeudet.net/Mitä ihmisoikeudet ovat?. 2007. Helsinki. [Viitattu 10.7.2009] Saatavissa: <http://www.ihmisoikeudet.net/mita-ne-ovat>
- Isley, P.J. 2008. The meaning of active citizenship during turbulent times. Teoksessa Kallioniemi, A., Toom, A., Ubani, M., Linnansaari, H., & Kumpulainen, K.: Ihmistä kasvattamassa: Koulutus, Arvot, Uudet avaukset. Turku. Painosalama Oy. s. 377-395.
- Innanen, A. & Saarimäki, J. 2009. Internet-oikeus. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Juujärvi, S., Myyry, L. & Pessa K. 2007. Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Järviö, R. (toim.) 1992. Johdatus sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Kallio, E. 2004. Kasvatus hajoavassa ajassa. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.
- Kemppinen, P. 1999. Nuorisotutkimus 2000 Nuorisotyön käsikirja. Helsinki. Hakapaino Oy.

Kiilakoski, T. 2007. Kasvu moneen suuntaan –kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.

Kirkon nuorisotyöntekijöiden eettiset ohjeet. [Viitattu 3.5.2009]. Saatavissa: http://www.knt.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=166

Koli, H. Verkko-ohjauksen käsikirja. Saarijärvi. Saarijärven Offset Oy.

Kupiainen, R. & Sintonen S. 2009. Medialukutaidot osallisuus mediakasvatus. Helsinki. Hakapaino.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuusi, O. 2003. Delfoi-menetelmä. Teoksessa Kamppinen, M., Kuusi, O., & Söderlund, S. (toim.): Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Tampere. Tammer-Paino Oy. s.204-225

Kuusi, O. 1993. Delfoi-tekniikka tulevaisuuden tekemisen välineenä. Teoksessa Vapaavuori, M. (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta?. Helsinki. Painatuskeskus Oy. 132-140.

Kylmäkoski, M. & Fedotoff, J. 2007. Monimuotoinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.

Leino, K. 2002. Nuorisotyön ammattilaiset. Tampere. Yliopistopaino – Juvenes-print Oy.

Leinonen, N. 2009. Kutsumuksenani kolmen v:n teoria. Kirjassa: Nuorisotyön mieli ja merkitys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Lindqvist, M. 2003. Ole hyvä. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Lähihoitajan eettinen ohjeistus. [Viitattu 3.5.2009]. Saatavissa: <http://www.salpanet.fi/Public/default.aspx?contentid=3078&nodeid=8320>

Lämsä, A-L. (toim.) 2009. Mun on paha olla. Juva. WS Bookwell Oy.

Mahkonen, S. 2008. Lastensuojelu ja laki. Helsinki. Edita Prima Oy.

Matikainen, J. (toim.) 2004. Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki. Yliopistopaino.

Matikainen, J. 2008. Verkko kasvattajana –Mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta?. Helsinki. Yliopistopaino.

Mezirow, J. 1955. Uudistuva oppiminen, Kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsinki. Painotalo Miktor.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus/Netari.fi. Helsinki. [Viitattu 3.1.2010]. Saatavissa: <https://www.netari.fi/content/view/443/111/>

Nieminen, J. 2000. Nuorisotyön professionalisaatio Suomessa. NUORISOTUTKIMUS, 2000:3 s.32-49.

Nieminen, J. 2007. Vastavoiman hahmo –nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.

OAJ/Opettajan ammattietikka. 2006. [Viitattu 3.5.2009]. Saatavissa: http://extra.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,447767&_dad=portal&_schema=PORTAL

Paakkunainen, K. (toim.) 1999. Arviointitutkimus ja nuoriso. Helsinki. Hakapaino Oy.

Paasivaara, L. 2009. Työnsä kokoinen ihminen. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.

Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveystieteen ammattilaisissa. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Pietarinen, J., Launis, V., Räikkä, J., Lagerspetz, E., Rauhala, M., & Oksanen, M. 1994. Oikeus itsemääräämiseen. Helsinki. Painatuskeskus Oy.

Piironen-Malmi, U. & Strömberg S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Keuruu. Ota-van kirjapaino Oy.

Pirskanen, M. & Pietilä, A-M. 2008. Eettistä pohdintaa nuorten terveystieteen tukemisessa: tutkimustuloksia päihitteettömyyden edistämiseksi. Teoksessa Pietilä, A-M. & Länsimies-Antikainen (toim.): Etiikkaa monitieteisesti. Kuopio. Kopijyvä.

Porin kaupunki/Vapaa-aikatoimen strateginen toimintaohjelma 2007-2012. [Viitattu 28.12.2008]. Saatavissa: www.pori.fi/vav/nuoriso

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoa ja työkaluja. Helsinki. Edita prima Oy.

Punainen risti/Ponnet. 2008. Oulu. [Viitattu 3.1.2010]. Saatavissa: http://www.redcross.fi/aktiivit/yleiskokous/2008/paatosasiakirjat/fi_FI/ponnet/_files/80503459238052372/default/ponnet_vastaukset.pdf

Pursiainen, T. 2001. Kuntaetiikka. Vammala. Vammalan kirjapaino Oy.

Pyykkönen, M. & Saukkonen, P. 2009. Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret. Teoksessa Harinen, P., Honkasalo, V., Souto, A-M. & Suurpää, L.: Ovet au-ki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki. Hakapaino. s.111-131

Rajakorpi A. & Salmio, K. (toim.) 2001. Toteutuuko kestävä kehitys kouluissa ja opilaitoksissa?. Helsinki. Yliopistopaino.

Räikkä, J., Kotkavirta, J. & Sajama, S. 1995. Hyvä ammattilainen. Johdatus ammattietikkaan. Helsinki. Painatuskeskus Oy.

Sajama, S. 1995. Arkipäivän etiikkaa. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Salakari, H. 2009. Toiminta ja oppiminen –koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja menetelmiä. Helsinki. Hakapaino OY.

Salasuo, M. 2007. Nuorisotyön ytimessä. Helsinki. Yliopistopaino.

SAMK/Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi. 2009. [Viitattu 11.1.2010] Saatavissa: <https://moodle.samk.fi/moodle/mod/resource/view.php?id=47381>

Talentia/Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. 2005. Helsinki. [Viitattu 3.5.2009]. Saatavissa: <http://www.talentia.fi/index.php?&id=476&sm=71>

Telemäki, M. 1994. Nuorisotyö Euroopassa. Oulu. Oulun yliopisto Monistus ja kuvakeskus.

Tirri, K. 2008. Etiikan ”uusi tulo” opettajuuteen ja opettajankoulutukseen. Teoksessa Niemi, H. Ihmistä kasvattamassa: Koulut - Arvot – Uudet avaukset. Turku. Painosalama Oy. 189-198.

Tirri, K. 2000. Valitse verkossa viisaasti. Helsinki. Kirkkohallitus. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2000:7.

Toiskallio J. 2008. Sotilaspedagogiikan ja kasvatustieteen rajapinnalla. Teoksessa Kallioniemi, A., Toom, A., Ubani, M., Linnansaari, H., & Kumpulainen, K.: Ihmistä kasvattamassa: Koulutus, Arvot, Uudet avaukset. Turku. Painosalama Oy. s.119-134.

Unicef/Mikä on lasten oikeuksien sopimus? Helsinki. [Viitattu 10.7.2009] Saatavissa: http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Volanen, M.V. 2006. Filoteknia ja kysymys sivistävästä työstä. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.

LIITE 1

KYMMENEN TEEMAA:

- *Nuoren kasvun tukeminen**
- *Yhteisöllisyys**
- *Aikuinen nuorten keskellä**
- *Erityinen tuki ja ilmoitusvelvollisuus**
- *Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**
- *Ympäristö ja luonto**
- *Terveelliset elämäntavat**
- *Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus**
- *Vapaus**
- *Media**

***Nuoren kasvun tukeminen**

Nuorisotyöntekijä on kasvattaja, joka tukee lapsen ja nuoren kehittymistä omaksi itsekseen, Nuorisotyössä tunnistetaan ja tunnustetaan yksilöllisyys ja jokaisen ainutlaatuisuus. Mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan nuorisotyöntekijä on yhteydessä vanhempiin ja huoltajiin.

Tausta: (Kasvattaminen ja kasvatusta näkökulma esiintyi monessa eri lähdemateriaalissa. Nuorisotyön funktiossa se ilmeni esim. personalisaatiofunktiona ja lasten oikeuksissa lasta tuli kasvattaa mm. tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Kasvatusvastuu on ensisijaisesti vanhemmilla ja huoltajilla, mutta nuorisotyöntekijöillä on työssään kasvatuksellinen ote. Kasvatuksen tavoitteena itsensä ja ympäristönsä kanssa sopusoinnussa elävä yksilö, joka tunnistaa omat tarpeensa ja pyrkimyksensä. Ihmisen toimintakyky ei ole tarkoitettu vain sitä, "sattuuko ihminen onnistumaan elämässään"; kyse on siitä, että hän pystyy toteuttamaan ihmisyytään. Toimintakyky on olemukseltaan eettistä. Toimintakyvyn tutkimuksessa ja kehittämisessä on yritettävä ymmärtää ihminen kokonaisvaltaisena fyysis-sosiaalis-psykykkis-eettisenä toimijana. (Toiskallio 2008, 130.) Kasvatukseen liittyy paljon eettisiä näkökulmia esim. kuinka pal-

jon aikuinen saa ja voi vaikuttaa nuoren ajatuksiin ja mielipiteisiin. Nuorisotyön kannalta on tärkeä nostaa kasvatuksellinen näkökulma eettiseksi ohjeeksi, jolloin se vahvistaa ja tukee nuorisotyötä. Kun puhutaan nuorisotyöstä, puhutaan kasvatuksellista työstä, joka nousee myös ammattikunnan ohjeistuksesta.)

***Yhteisöllisyys**

Nuorisotyöntekijä tukee ja kannustaa nuoren osallisuutta ja osallistumista niin lähiyhteisöjen, kulttuurin kuin yhteiskunnan toteuttajana. Nuorisotyön tehtävänä on varmistaa, että nuorten ääni tulee kuuluville heitä koskevilla päätöksenteoissa.

Tausta: (Sosialisaation keskeinen tehtävä oli nuoren liittäminen kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi. Yhteisöllisyys ja yhteisvastuu ovat myös arvoja nuorisolaissa ja nousevat esiin myös kansainvälisissä julistuksissa. Nuorisotyöntekijä tapaa työssään monenlaisiin ryhmiin, joukkoihin ja ajatusmaailmoihin kuuluvia nuoria. On eettisesti oikein tukea nuoren osallisuutta ja osallistumista sellaisiin toimintoihin, jotka nuorta itseään kiinnostaa, riippumatta ovatko ne työntekijän ajatusmaailman mukaisia. Poikkeuksena tietenkin negatiiviset ja esim. rikolliseen toimintaan liittyvät ryhmittäytyvät.)

***Aikuinen nuorten kesellä**

Nuorisotyöntekijä on aikuinen nuorten vapaa-ajassa, toisinaan ohjaamassa, kuuntelemassa ja tukemassa, toisinaan puuttumassa ja kieltämässä. Nuorisotyössä ennaltaehkäistään ja korjataan vääriä käsityksiä. Tärkeätä on myös uusien mahdollisuuksien löytäminen ja tarjoaminen. Nuorisotyöntekijä on nuoruusiän asiantuntija ja nuorien puolestapuhuja.

Tausta: (Nuorisotyöntekijän tulee uskaltaa olla aikuinen nuorten joukossa eikä miellyttää nuoria yhtymällä heidän arviointeihinsa. Nuorisotyöntekijällä tulee olla uskalus puuttua vääryyksiin ja korjata epäkohtia ja epäoikeudenmukaisuutta. Nuorisotyöntekijän tulee myös korjata vääriä luuloja ja tietoja sekä toisaalta herättää kritiikkiä ja kyseenalaistamista yleisiä harhaluuloja tai kuulopuheita. Aikuisen kasvatustuuta korostettiin etenkin nuorisotyön eetoksessa ja lastenoikeuksissa. Nuorisotyöntekijät voivat iältään olla vain muutaman vuoden kohderyhmää vanhempia, mutta silti heidän tulisi toimia tehtävässään jopa aikuismaisemmin kuin iältään voisi olet-

taa. Tämä vaatii rohkeutta ja selkeää roolia nuorisotyöntekijänä. Eettisesti on oikein puuttua epäkohtiin, olla eri mieltä ja tuoda oikeata tietoa nuorille sekä olla lojaali toisille aikuisille.)

***Erityinen tuki ja ilmoitusvelvollisuus**

Nuorisotyöntekijä huomioi erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret ja toimii tarvittaessa yhteistyössä muiden tahojen kanssa taatakseen kullekin lapselle ja nuorelle tarvittavan huolenpidon. Nuorisotyöntekijä on selvillä lastensuojelulain vaatimasta ilmoitusvelvollisuudesta ja toimii lain määrittämällä tavalla. Nuorisotyöntekijä pyrkii puhumaan lastensuojeluilmoituksesta nuoren kanssa ennen ilmoituksen tekemistä.

Tausta: (Mikäli lapsella ja nuorella on tarvetta erityiseen tukeen, voi nuorisotyöntekijä olla toteuttamassa osana muiden kunnan palvelujen kanssa tätä toimintaa. Nuorisotyö on osaksi ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja nuorisotyöntekijää sitoo ilmoitusvelvollisuus tehtävässään. Tavallinen eettinen kysymys nousee, kun joutuu tutusta nuoresta tekemään lastensuojeluilmoituksen. Meneekö luotto nuoreen? Onko ilmoitus nyt välttämätön? Onko se oikea tapa toimia? Nuorisotyöntekijä toimii usein iltaisin ja näkee paljon sellaista, mitä muut lasten ja nuorten kanssa toimivat eivät näe. Tämä lisää painetta ja toisaalta myös pelkoa. Nuorisotyöntekijä on usein iltaisin myös vastaamassa nuorelle ilmoituksen selvittyä.)

***Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**

Nuorisotyöntekijä työskentelee itse sekä ohjaa ja opettaa nuoria tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Tausta: (Niin lait kuin julistukset toistivat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta. Nuorisotyössä kohdataan erilaisia nuoria monenlaisista lähtökohdista. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koetaan helposti itsestään selviksi asioiksi, mutta kuinka erilailla lopulta kohtaamme nuoria. Tietty tyyppi ärsyttää, toinen on epäsiisti, kolmas on nuorisotilan aktiivi käyttäjä, iloinen ahertaja. Saavatko kaikki samanlaisen ja tasa-arvoisen vastaanoton?)

***Ympäristö ja luonto**

Nuorisotyössä kunnioitetaan ympäristöä, luontoa ja elämää. Mahdollisuuksien mukaan nuorisotyöntekijä valitsee toiminnoissa luontoystävällisiä vaihtoehtoja ja kierrättää asioita. Nuorille jaetaan tietoa ympäristön huolehtimisesta, puututaan roskaamiseen ja ilkeilyyn sekä kannustetaan ympäristöystävälliseen elämäntapaan.

Tausta: (Ympäristön, elämän ja luonnon kunnioittaminen näkyi sekä nuorisolaissa että Suomen perustuslaissa. Nykyisin puhutaan paljon esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja kierrättämisestä. Nuorisotyö on oiva paikka tuoda näitä asioita esille. Kierrätystä voidaan toteuttaa konkreettisesti nuorisotiloilla ja erilaisissa toiminnoissa ja ”vihreitä” vaihtoehtoja voidaan suosia ja pitää esillä.)

***Terveelliset elämäntavat**

Nuorisotyöntekijä edistää työssään tupakoimattomuutta ja päihteettömyyttä sekä kannustaa terveellisiin elämäntapoihin.

Tausta: (Nuorisotyössä kohtaa miltei varmasti tupakointiin, päihteisiin ja epäterveellisiin ruokavalioihin liittyviä asioita. Toisinaan taistelu on ”tuulimyllyjä vastaan”, toisinaan oikea tieto ja vaihtoehtoinen toiminta auttavat nuoria tekemään savuttomia ja/tai raittiita valintoja.)

***Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus**

Nuorisotyö on myös kansainvälistä ja monikulttuurista. Jokainen saa osallistua toimintoihin oman kulttuurin edustajana. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta sekä niiden välistä vuoropuhelua ja yleistä suvaitsevaisuutta edistetään sekä toiminnoilla että asenteilla.

Tausta: (Monikulttuurisuus ei tarkoita aina erimaiden tai kansojen välistä suhdetta. Kyseessä voi olla myös eri nuorisokulttuurien suhde. Hopparit, skeittarit, pissikset, streittarit ja dataajat saavat edustaa omaa kulttuuriaan ja toimintatapojaan, kun siihen ei sisälly toisen kulttuurin loukkaamista tai syrjimistä. Erilaisuuden kunnioittaminen on toisen ihmisen kunnioittamista – riippumatta taustoista, ajatusmaailmojen tai ihonvärin erilaisuudesta.)

***Vapaus**

Nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren itsemääräämisoikeuteen.

Tausta: (Vapaus ja itsemääräämisoikeus ovat niin perustuslain kuin kansainvälisten ohjelmien keskeisiä arvoja, jota tulee kunnioittaa ja tiedostaa myös nuorisotyötä tehtäessä.)

***Media**

Nuorisotyössä käsitellään erilaisia medioita ja opetellaan medialukutaitoja. Nuorisotyössä pidetään kiinni myös erilaisista suosituksista ja kielloista koskien esim. ikärajoja.

Tausta: (Nykyisin media kuuluu tiiviisti nuoruusikään. Nuorten on hyvä oppia käyttämään muitakin tietolähteitä kuin Internetiä. Toisaalta netti mahdollistaa ja haastaa median käsittelyyn ja oppimiseen. Medialukutaito pitää sisällään taidon käyttää asianmukaisia laitteita ja niissä olevia käyttöjärjestelmiä ja ohjelmia. Lisäksi siihen kuuluu taito suodattaa ja arvioida vastaanotettua informaatiota. Medialukutaitoon liittyy mm. mediakriittisyys, sananvapaus sekä faktan ja fiktion erottaminen.)